

Sajad õpetajad otsivad töökohta

RAIVO JUURAK

■ Töötukassas on end arvele võtnud 384 pedagoogi, lisaks 298 muud haridustöötajat.

Oktoobri lõpu seisuga oli end töötukassas töötuna registreerinud 682 haridustöötajat, nende hulgas nii koolijuhate, pedagooge, huvijuhte kui ka kõrgkoolide õppejõude. Aasta varem (oktoobri lõpp 2010) oli see number 564 (õpetajaid 412, teisi haridustöötajaid 152).

Kui klassiõpetajate ületootmisest on räägitud juba ligi kümme aastat, siis üllataval kombel on töötute õpetajate hulgas ka palju filolooge – praegu pole töökohta 38 klassi- ja 30 inglise keele õpetajal. Aineõpetajatest on töötuid enim veel kunsti- ja eesti keele õpetajate hulgas, mõlemaid on „üle” 20 spetsialisti. Töötuid reaallainete õpetajaid võib üles lugeda kahe käe sõrmel. Matemaatikaõpetajaid otsib tööd 14, biolooge kuus, füüsikaõpetajaid neli ja keemiaõpetajaid kolm. Aasta tagasi olid vastavad numbrid 11, kuus, kaks ja üks.

Kõige enam – 176 – oli ennast töötuks registreerinud lasteaiasõpetaja abisid, lisaks 52 alghariduse abiõpetajat.

Töötute haridusnimeste edetabelis on palju ka kõrgkoolide õppejõude ja teadureid – kokku 48 (aasta tagasi 58). Kutsehariduse õpetajaid on töötukassa tabelis 27, aastaga on see arv jäänud enam-vähem samaks (30).

Tööturuameti analüüsisiaakonna juhataja Anne Lauringsoni sõnul ei ole töötute õpetajate hulk läbi aastate oluliselt kasvanud ega kahanenud – majanduskriis puudutas enim ehitus- ja kinnisvaraturgu, õpetajate hulgas on töötute arv olnud stabiilne. „Numbreid võivad olla mõjutanud mingid ühekordsed nähtused – näiteks on suletud või liidetud koole jne. Erinevused võivad tulla ka sellest, kus piirkonnas tööd otsitakse, kui pikk on eelnev õpetajakogemus, kui kõrge ja ajakohane on õpetaja kvalifikatsioon jne.”

Tegelikult on töötuid Anne Lauringsoni sõnul hariduses nagu igal muulgi alal rohkem, kui number näitab. „Osa inimesi ei pea vajalikuks ennast töötuks registreerida, arvatakse, et leitakse ka omal jõul kiiresti töökoht, pensioniealised ei saa aga end kirja panna. Kokku oli 2011. aasta kolmandas kvartalis registreerimata töötuid 29 000, kindlasti oli nende hulgas ka õpetajaid.”

Kristi Helme

Iga päev seisab inimesi töötukassa järjekorras. Erinevalt ehitussektorist ei ole õpetajate tööpuudus aastate jooksul suurenenud ega vähenenud – ennast töötuks registreerinud pedagoogide arv püsib neljasaja ringis.

PÄEVATEEMA

E-õpikud tulevad niikuinii

Enda Torga: „Koolide tehniline baas ei takista e-materjalide õpikuna kasutamist. Pigem pole sobivat sisu.”

LK 3

ARVAMUS

Molekuli nomenklatuur ja „kapsad”

Kati Saara Vatmann: „Väärtust ei määra nomenklatuuri kuulumine, vaid lugejate vajadus.”

Samal teemal

Rein Lang raamatukogus – ikka musta valguse all

Jüri Pino: „Miskipärast ei ole ükski feminist seda teemat üles võtnud, et Cartland suhtub oma lugejatesse kui mehenäljas lollakatesse. Hea naistekas on teine tubakas.”

LK 4

Emotsioonid valitsevad maailma

Vilja Kiisler: „Kirgedest elatuva meedia kaasabil loodi Langist rahvaavaenlane, kes tahab lugejaskonda mildestki eluliselt olulisest ilma jätta.”

LK 5

KÕRGHARIDUS

Tehnikakõrgharidus: olud ja perspektiivid

Jakob Kübarsepp: „On hulgaliselt näiteid, et uued ettevõtted ja suuremahulised projektid ei jõua Eestisse, sest kvalifitseeritud tööjõudu, sh teadlasi ja insenere pole piisavalt.”

LK 9

TÄIENDUSÕPE

Püüdsime olla parimad

Lembit Tüürnpuu: „Firmakultuur oligi see kuulus Lasnamäe vaim, mis sai nii tuntuks, et taksojuhidki teadsid, kus Lasnamäe akadeemia asub.”

LK 12–13

VARIA

Reaalkooli kuldne ajajärk kaante vahel

Küllo Arjakas: „Ka Reaalis tehti koe-rust ja ulakust: püüti salaja asetatud mikrofoni kaudu pealt kuulata õppenõukogu koosolekut, pandi õpetajate kohta ajalehte libakuulutusi, võngutati kambaga kahe klassi vahelist seina jne.”

LK 20

KOOLIJUHT

MIHKEL REBANE
Kiili
gümnaasiumi
direktor

Haridus- reformi probleemid

Meie haridusreformil peaks olema vähemalt kolm märksõna: kvaliteet, võrdsed võimalused ja ressursside kasutamine. Kui aga koolireformi ainsaks põhjuseks ja eesmärgiks kujuneb raha, siis juhtub sama mis haldusreformiga – räägitakse vaid, mitu valda või gümnaasiumi peaks Eestis olema.

Põhikooli ja gümnaasiumi lahutamine ning gümnaasiumide vähendamine on teoreetiliselt õiged eesmärgid. Praktikas on tegemist aga tohtu probleemipuntraga. Riik ei saa ühe sõrmeviibutusega munitsipaalkoolide arvu muuta ja seetõttu tehakse gümnaasiumireformi (ja haldusreformi!) õppekava ja rahastamise abil. Näiteks kolme õppesuuna nõue, mida väheste õpilastega pole võimalik täita.

Kolm õppesuunda ei ole sisuline kvaliteedimõõdik, vaid paljude, sealhulgas väga tugevate koolide õppekava mõttetu killustamine. Teiseks on riik seadusandlikus vastuolus, sest kui PGS (seadus) ütleb, et gümnaasiumil peab olema vähemalt kolm õppesuunda, siis kuidas saab RÕK (valitsuse määrus) laiendada seadusega antud volitusi, tehes erandi riigikoolile, era- koolile, õhtukoolile jne? Seega on kolme õppesuuna nõue vaid vahend munitsipaalgümnaasiumide arvu vähendamiseks, mis pärast eesmärgi saavutamist tõenäoliselt kaotatakse.

Kahjuks näib, et ressursside kokuhoid on õpi paradigma (näiteks üleminek väljundipõhisele hindamisele) muutmisest olulisem, mis oli ju reformi algus, põhjus ja euronõue. Kahju, et õige eesmärk saavutatakse valede põhjenduste ja ebaasuste võtetega. Ministri suust on kõlanud kõhedusttekitavaid väiteid: gümnaasiume jääb umbes 50 ja igäühes neist peab olema üle 500 õpilase. Ilmselt on see läbirääkimiste taktika. Ilmselt rahuldutakse ka 100–150 õpilasega gümnaasiumiastmes. Koolid on aga jätkuvalt linnade ja valdade omanduses ning gümnaasiumiastme lõpliku kaotamisega saab venitada 2015. aastani – ja nii võibki koolireform koos haldusreformiga surra, sest mine tea, mida uus valitsus mõtleb!

Seetõttu teen ettepaneku: jääma peavad kõik gümnaasiumid, kes suudavad täita uue õppekava nõudeid. See on ainuke korrektne alus: mõni gümnaasium suudab täita uue õppekava nõuded saja õpilasega, teine ei suuda ka kolmesajaga. Uues õppekavas on piisavalt võimalusi innovaatilisteks lahendusteks ja nii saab senisest rohkem koole võrdse võimaluse.

Riigi ülesanne peaks olema töötada välja gümnaasiumide koolitusloa andmise põhimõtted, mis oleksid natuke avarama raamiga kui paar numbrilist kriteeriumi, ja akrediteerimine peaks olema vabatahtlik. Koolid, kes leiavad, et nad suudavad nõudeid täita, taotleavad koolitusluba. Arvestada tuleks nii kvaliteedi, tõhususe kui ka õigluse mõõtkava, et reformirataste vahele ei kaoks ka eluõiguslikud koolid.

Eesti laps elab nii, nagu elab tema pere

Eesti laps elab nii nagu tema peregi. Paljudel läheb hästi, kuid kõigil mitte. Eelmisel nädalal toimunud lastekaitse liidu konverentsil „Kuidas elad, Eestimaa laps?“ kõneldi lastest ja laste probleemidest.

Üks suuremaid valupunkte on vanemate töötus ja vaesus, mis võib lapse jaoks kaasa tuua sotsiaalse tõrjutuse, kooli pooleli jätmise ning muid probleeme ja riske. Teine olulisem probleem on laste tervis, eriti vaimne tervis. Tallinna lastehaigla psühhiaatriateenistuse juhi Anne Kleinbergi sõnul puudutas depressioon Eestis sel aastal iga neljandat 11–15-aastast last. Kui Euroopas jõuab õigel ajal arsti juurde keskmiselt 50% diagnoosiga abivajajast, siis Eestis ainult 5%. Väga suur on vigastuste ja mürgistuste arv – eelmisel aastal juhtus lastega 52 203 õnnetust. Pooled põhiharidu-

sega ja kolmandik keskaridusega noortest ei leidnud mullu tööd. Vanematelt võeti ära 460 last...

Statistikaameti andmetel elab Eestis ca 260 000 last, 18% elanikkonnast. See, millises Eesti paigas laps elab, mõjutab ka tema elukvaliteeti, uuringute põhjal erinevad Eesti omavalitsused lapsesõbralikkuselt koguni 20 korda! Tartu ülikooli sotsiaalpoliitika teadur Mare Ainsaar selgitab, et lapsesõbralikkus tähendab siin rahasummat, mille omavalitsus laste haridusele ning toetamisele kulutab. Nissi vallas on see näiteks 58,3% eelarvest. Hea on see, et lapsesõbralikkus ei sõltu valla jõukusest, küsimus pole kunagi ainult rahas, vaid ka prioriteetides.

Paljud lastega pered väidavad, et nad ei tunne praeguses keerulises majandusolukorras piisavalt riigi tuge. On kiiduväärt, et meil on

sünnitoetus ja emapalk, kuid lapse-toetused on püsinud kümme aastat samad ning 78 sendist koolilõunaks ilmselgelt ei jagu. Aastaid on poliitikut rääkinud lasteaedade riiklikust rahastamisest ja vajadusest toetada laste huviharidust.

Kas lapsed meenuvad poliitikutele vaid valimiste eel või on laste mured neile ka tegelikult tähtsad? Tallinna ülikooli võrdleva halduspoliitika professori Anu Tootsi hinnangul on lapsed poliitikutel meeles küll, kuid lastele suunatud poliitikas on tunda samu piiranguid nagu kogu riigi valitsemises. „Kuuleme kogu aeg põhjendusi, et ei saa lasteaedu rahastada ega õpetajate palka tõsta, sest eelarve on vaja tasakaalus hoida. Mitte et seda tegema ei peaks, aga minu arvates ei tohi poliitikas olla tabuteemasid, mida üldse ei arutata. Iga uut seadust kavandades tulekski

kõigepealt hinnata, milline on sellega kaasnevate muutuste mõju lastele ja eakatele,“ leiab Anu Toots.

Praeguse valitsuse prioriteedid on hariduse kvaliteet ja laste õiguste kaitse: vastu on võetud PGS, tänavu sai Eesti laste ombudsmani, 2013. aastal peaks valmima aastaid kavandatud uus lastekaitse seadus. Selgelt on näha laste- ja perepoliitika lähenemine. Kas hiljuti valitsuses vastu võetud uus laste ja perede arengukava sisendab optimismi tuleviku suhtes? Politoloog Anu Tootsi arvates on tegemist küll täiusliku arengukavaga, kuid seni, kuni pole toimunud haldusreformi, ei sobitu see olemasolevasse süsteemi. Head ideed võivad jääda deklaratiivseteks ja praktiliselt teostumata, kui napib konkreetsust, spetsialiste ja raha.

Tiina Vapper

Õpetajat otsi vahel või tikutulega

■ **Maapiirkonnas tuntakse puudust eelkõige füüsika-, keemia- ja matemaatika-õpetajatest.**

■ **Õpetajate leidmise teevad keeruliseks osakoormus ja logistika.**

Kui keeruline on Eestis väljaspool suuri linnu ja keskusi leida kooli õpetajaid? Lääne-Virumaal asuva Laekvere põhikooli direktor Arne Labe vastab, et koolis on küll kohad täidetud, aga kõik võiksid olla ainult oma kooli õpetajad. „Kui õpetaja töötab mitmes koolis, et koormust täis saada, läheb tunniplaan tegemine keeruliseks. Peab vaatama, et kellaajad ja bussisõiduajad klappiksid. Viimati otsisime füüsikaõpetajat ning poiste käsitööõpetajat. Kuna käsitöötund on ainult neli korda nädalas, oli keeruline spetsialisti leida, aga saime toreda noore. Ta pole küll pedagoogipaberitega, aga oleme rahul.“

Majanduslikel põhjustel mujale

Labe leiab, et raskem on leida füüsika-, keemia- ja bioloogiaõpetajaid, sest neile ei korju koormust. Liiatigi peavad Labe sõnul füüsikat ja keemiat õpetama kindlasti oma ala spetsialistid, käsitöö või kehalise kasvatuse puhul pole see ehk nii oluline.

Laekvere põhikoolis pole suurt kaadri liikuvust, aga Labe teab näiteid mitmest koolist, kust inimesed minevat massiliselt ära. Lahkumise põhjuseid võib Labe sõnul olla mitu, aga üks neist on tundide arvu vähenemine. Kui inimesed ei jaksa arveid-liisinguid maksta, siis nad liiguvad mujale. Labe teab, et möödunud suvel tegid gümnaasiumid ka paarile Laekvere põhikooli õpetajale ettepaneku neile tööle minna, aga õpetajat ei läinud. „Ütlen nende koolijuhtide kiituseks, kes hakkasid õpetajaid ära rääkima, et kõigepealt helistasid nad minule. Mina olen seda meelt, et kui inimesele pakutakse paremaid tingimusi, miks neid siis kinni hoida. Pigem tasub mõelda, mida paremini teha, et nad ära ei läheks,“ ütleb Labe.

KATI MAASIKA JOONISTUS

Võhma gümnaasiumi direktori kt Heilika Vahtra otsib majandusõpetajat. Nädala jooksul polnud kuulutuse peale veel avaldusi laekunud. Heilika Vahtra pakub põhjuseks: „Meil on ainult osalist koormust pakkuda, võib-olla seetõttu pole soovivaaldusi tulnud. Klassiõpetajaid olleme otsinud ja leidnud. Sellekski õppeaastaks saime uue tubli klassiõpetaja. Füüsikuid-keemikuid pole ise otsinud, aga kuulen, et teised koolid on nendega hädas. Raskem on leida nende õppeainete õpetajaid, mille tunde on vähe. Väiksematel koolidel pole pakkuda täiskoormust, pigem ongi õpetajapõua põhjus osakoormuses, mitte erialas.“

Täiskohta ja -palka pole pakkuda

Ida-Virumaal asuvas Toila gümnaasiumis läheb üks õpetaja lapsehoolduspuhkusele ja läbirääkimised asendajaga käivad. Direktor Külli Guljavin: „Tegu on noore inimesega ja ta lubas veel mõelda tingimuste üle.“

Viimati oli meil konkurss kevadel vene keele õpetaja kohale. Kuulutasime Koolielu portaalis, Õpetajate Lehes ja maakonnalehes. Pöördusin veel Tartu ülikooli Narva kolledži poole, aga Narva kolledži lõpetanud ütlesid, et nende riigikeeleoskus pole

nii hea, et nad julgeksid eesti kooli tööle tulla. Konkursile laekus kuus seitse avaldust. Ühe õpetaja jutust tuli välja, et talle meeldiks rohkem hoopis inglise keelt õpetada. Vene keele õpetajaks võtsime inimese, kellel oli suurem motivatsioon. Mujal otsitakse kuuldavasti matemaatikaõpetajaid.“

Stardiraha ei aita

„Meil on õpetajatega vedanud. Ainult loodusainete õpetajat otsisime viimased kümme aastat. Kandidaate võis olla viieteistkümne kanti. Kes on mujalt Eestist, ei kujuta ettegi Ida-Virumaale tulemist. Lõpuks leidsime oma vallast inimese, kes oli lõpetanud Eesti põllumajandusakadeemia ja valmis minema Tartu ülikooli loodusainete õpetajate täienduskoolitusele. Olleme väga rahul. Mõtled küll, et võtad õpetajaks ainult pedagoogilise ettevalmistusega inimese, aga kui inimene on valmis õppima, võib ta olla ka teiselt elualalt,“ räägib Guljavin.

Üks probleeme on Guljavini sõnul elamispind. „Meie vallas pole õpetajale kohe korterit pakkuda. Kui inimene tuleb Eesti teisest otsast, on tal vähemasti nädala sees vaja elamispinda. Üüritud tuba ei pruugi sobida inimeste nõudmistega. Naaberkoolid, kes on stardiraha välja pakkunud, ütlevad, et ega seegi kedagi kinni hoia. Raha pole

kindlasti asi, mis meelitab inimesi kooli tööle. Kõik hakkab peale õpetajate ettevalmistusest. Olen nõus, et õpetaja ei pea ehk omandama magistriraadi, et saada klassiõpetajaks. Aga tundub, et noortel õpetajatel puuduvad oskused klassi ohjata ja aine edasi anda. Ettevalmistuses pannakse palju rõhku aine sisule, mitte sellele, kuidas ainet huvitavaks teha. Meenutame nostalgiga aega, kui oli kohustuslik pikk koolipraktika ja pioneerilaagripraktika. Oli tume Nõukogude aeg, aga tundub, et õpetajad olid siis rohkem valmis klassi ette astuma kui praegused noored. Võib-olla ongi hirm klassiga toimetuleku ees see, mis neid koolist eemale peletab.“

Tahaks perspektiiviga inimest

Värska gümnaasiumi direktori Rein Zaitsevi meelest teeb õpetajate leidmise keeruliseks see, et kandidaate küll leidub, aga kui uurima hakata, pole nad head. „Ootame kvalifitseeritud ja asjalikku inimest, aga see selgub alles hiljem, kui hea õpetaja ta on.“ Zaitsev täheldab, et otse koolipingist tuleb noori õpetajaid kooli vähe.

Rõuge põhikooli direktor Toomas Raju on Zaitsevigaga nõus: „Töötajat leida pole keeruline, aga pädevat pedagoogi küll. Olen viimastel aastatel õpetajaid otsinud. Suvel läks üks matemaatikaõpetaja pensionile ja teine lahkus. Oli tarvis leida kohe kaks matemaatikaõpetajat. Pakkumisi tuli. Inimestepuudust Eestis ei ole, aga leida õpetajat suure algustähga, nagu vanasti öeldi, on raske. Väga hädas olin füüsikaõpetajaga. Kuna füüsikatunde on vähe, pidi palju otsima ja inimesele ka nii-öelda vastu tulema. Kuus-seitse aastat tagasi läks inglise keele õpetaja lapsepuhkusele ja asendaja sain vist 30. augustil. Alati ei pruugi nii hästi minna.“

Olen aastakümneid koolis töötanud ja julgen öelda, et õpetaja leidmine on läinud keerulisemaks. Tahaks ju nii-öelda perspektiiviga inimest. Paljud, kes võiksid koolis töötada, seal paraku ei tööta. On ka neid, kes ei peaks koolis töötama, aga töötavad. Ma räägin üldiselt, mitte oma koolist.“

Meeli Parijõgi

Molekuli nomenklatuur ja „kapsad”

Kati Saara Vatmann
ilmselt autsaider

Mina minister Rein Langi vaibale põlvejälgil tegema ei lähe, et minu kirjutatud raamatud ikka raamatukogudes tohiksid olla ja mõni neist võib-olla kunagi isegi kohustuslikus nimekirjas figureerida. Ehkki Rein on mulle sellest saadik, kui ta veel ülikoolis Molekuli hüüdnime kandis, ääretult sümpaatne olnud, tekitab tema idee „kasulike” raamatute kohustamisest ja „kahjulike” raamatute keelamisest ning väärtusliku ja vääritud jumalikust määramisest ametnike poolt minus ühese ja lühida reaktsiooni: EI!

Langi soovil, havi käsul

Tosin aastat tagasi oli mul toonases Pärnu-kodus Raekülas hooviteater. Minu kirjutatud näidendit „Ja siis tuli Prints!” mängisid väga head näitlejad ja ma tahtsin neile väärilist palka maksta. Olgu teater, kirjandus või kujutav kunst – kultuur on alates oma riigi taastamisest olnud kerjuse rollis. Oma kerjaretkel jõudsin puidufirma Tarriks omaniku Riho Närepini. Kui olin tund aega oodanud, kuni ta itaallastega läbirääkimisi peab, ütles ta mulle paari minuti jooksul mõned laused, mis mind toona haavasid – ent mida olen sellest saadik väga sageli meelde tuletanud: „Paku kaup, mida

rahvas ostab. Ära kerja. Kui on sponssi vaja, pole järelikult nii väärt kraam, mis publiku kokku tooks – järelikult pole seda vaja.”

Väga lihtne. Ja õige. Nii kirjanduse, teatri kui ka muude loomevaldkondade vajalikkuse tõestus ongi see, kas seda tahetakse. Tahtmine tuleb inimeste seest. Seda ei saa direktiividega käskida ega keelata. Inimene kas tunneb teoses ennast ära, mõtleb ja tunneb kaasa – või ta ei vaja seda. Meie hooviteatrisse tuldi. Näidend sai pärast Tänapäeva kirjastuses ka raamatuks, mida loodetavasti härra Langi soovil, havi käsul nüüd raamatukogudest välja ei praagita.

Ametnikud võivad ju ministri tahtel mis tahes nimekirju koostada, ent rahvas, raibe, on ikka omal kollektiivsel ja sundimatul kombel arukas. Tahab teatrist ja kinost lisaks kunstielamusele lihtsalt lõõgastust ja meelelahutust, klõpsab telekapulti nii, nagu hingeseisund ja meelerahu parasjagu käsib, ning ostab poest või laenutab raamatukogust seda, mida süda sunnib. Raamatukogudes on ootejärjekorrad neile teostele, mis on parajasti väärtuslikud ja väekad – mitte uut moodi kohustuslikule kirjandusele.

Langi nomenklatuur – nii see käsulaud ilmselt kultuurilukku lähebki – tekitab kolme sorti tagasilöögi. Esiteks on see totaalne tagasipööre, tsensuuri taassünd *à la* Glavlit Eesti vabariigi moodi. Meenub nõukaaegne vägivaldne jõgede tagurpidi voolama sundimine ja maisikasvatuse kampaania kliimast ja pinnasest hoolimata. Äsja vestlesime Postimees Online'i toimetajaga, kes meenutas, kuidas Molekul Tartu muusikapäevade korraldajana teatud organitega kurja vaeva nägi, et ansamblite ja lugude nimekirju kooskõlastada. Minul tekkisid assotsiatsioonid Bidstrupi koomiksiga, kus

bossi jagatud tou kandub hierarhiat pidi üha allapoole, kuni vaene tänavapeni peab matsu viimasena vastu võtma. Ehk on toona räsitud ministril vaja nüüd võimu näidata – ning teisalt oma positsiooni ja palka õigustada?

Kriminull ja elulugu pole saast

Teiseks väidavad väikeste raamatukogude juhatajad põhjendatult, et säärane nimekiri viib nad pankrotti. Väärtkirjandus – mis iganes see õigupoolest on – väljub trükikodadest üldjuhul väikestes tiraažides. Seega on iga eksemplari hind kõrge. Ja ostma kohustatud väikeraamatukogud käpuli. Kusjuures lugejat ei saa selliste ohverduste tulemusel soetatud teoseid nagunii lugema kohustada, kui need teda ei huvita.

Nomenklatuuri ma ei kuulu: fondid-kulka ei toeta, vaid võõrastavad.

Pean kirjutama, mida oodatakse ja ostetakse – siis on lapsed-loomad söönud ja talu peetud.

Kolmandaks algab kirjastuste ja kirjanike tormijooks. Kirjastused püüvad nüüdsest selle poole, et kirjastada kohustuslikku kraami, ning lakkavad töötamast vaistlikel-loovatel-elulistel alustel. Kirjanikud aga püüavad pääseda nomenklatuuri. Sellest sõltub nii prestiiž kui ka sissetulek.

Lugeja, sunnik, otsustab aga ikka omasoodu, mis tema jaoks väärtkirjandus on. Mida vajab, selle väärtuslikuks pühitseb ja kapsaks loeb. Mäletate ETV arhiivisaadet „Evergreen show” Ita Everiga peaosas? Seal on põlistatud tõestisündinud tõsiasia, et ülimenukat krimkat „Lennujaam” sai makulatuuri viimise talongide eest. Kel talonge polnud, seisis tunde tänavapikkustes

järjekordades, et seda bestsellerit osta. Kas see ülinõutud menuk olnuks Langi nimekirjas? Lubage naerda.

Aga teised kriminullid – näiteks sellistelt klassikutelt nagu Christie või Gardner? Ka mitte. Olles krimikasid nii tõlkinud, toimetanud kui viimastel aastatel Mihkel Ulmani stenaariumide põhjal raamatuteks kirjutatud, võin kinnitada: kriminullid ei ole saast, ehkki elitaaritsev väikemeheentaliteet ei luba neid sageli isegi kirjanduseks pidada. Mina olen Ulmani fenomenaalsetele süzeedele lisanud tänaste Eesti inimeste lood ja taustad – nii nagu olen õppinud koos režissöör Tõnis Kase ja kirjutaja Leena Valter-Rootammega töötades – ja tulemuseks on meie aja inimeste lood. „Ohtlik lend” ei ole kindlasti mitte rämps kirjandus! Nagu ka mitte elulood-päevikud, mis praegu kosena raamatulettidele voolavad. Neis raamatuis on meie kultuuri- ja riigilugu isiksuste kaudu. Kusjuures suurem osa heakskiidetud maailmaklassikast on üsna samal kombel kirjutatud. Nii Hemingway ja Remarque kui ka Tuglas ja Tammsaare jutustasid üsna varjamatult endast, oma ajastust, sõpradest ja sündmustest – aastad tegid neist tõsilugudest väärtkirjanduse. Panid ajas kinnistuva pitsi.

Mis on lugejale maitsev

Peaksime ehk ajakirjades ilmutavaid järjejutte – nagu näiteks Naistes järgnenud „Elu võitit”, mida on pärast raamatuna ilmumist nimetatud Eesti „Da Vinci koodiks” – seebiga võrreldavaks pudipadiks pidama ja selle raamatukogu ukse taha jätta?

Aga Eduard Vilde suurimad teosed ilmusid samuti algselt lehtede jutusabadena – see on minu ajakirjandusajaloo õppejõu Krista Aru väljend. Jooksupoiss kügeles kirjanikuhärra kõrval jalalt jalale, et värske peatükk

Lugeja otsustab: mida vajab, selle väärtuslikuks pühitseb ja kapsaks loeb.

vudinal trükikotta viia. Nüüd on kohustuslik ja klassika ja igihaljas.

Väärtust ei määra nomenklatuuri kuulumine, vaid lugejate vajadus. Vajadus samastumise, mõtlemisaine, meelelahutuse ja meditatsiooni järele, mida sobiv raamat pakub ja võimaldab. Ükski ministeerium ei saa dikteerida, mida kollektiivne või isiklik teadvus parajasti laenguks, käivituseks ja intellektuaalseks naudinguks vajab. Ajas kestmine ja püsiv väärtus selgub aga aastate, mitte direktiividega.

On meil siis nüüd tekkimas 21. sajandi Eesti põlualuse ja keelatud kirjanduse register? Seltsimehed, see on ju farss! Poolikud lahendused põhjustavad tagaturgudel leviva salaviina ja -sigaretid – nüüd siis on kujunemas ka salaraamatute letialune?

Sedalaadi asi oli viimati nõukaajal – Tartus trükkis Matti Milius keelatud kirjandust mehhaanilisel masinal paberipakkideks, mida me kõitsime ja levitasime ning mille keelatust lisaks sisule topelt nautisime.

Mis minu kui (aja)kirjaniku elus ja karjääris selle halenajaka ürituse tõttu muutub? Null. Nomenklatuuri ei kuulu ma ka praegu: fondid-kulka ei toeta, vaid võõrastavad. Pean jätkuvalt kirjutama, mida oodatakse ja ostetakse – siis on lapsed-loomad söönud ja talu peetud. Langi ametnike juurde puge ma ei lähe ka siis, kui ära keelatakse ja raamatukogudest välja visatakse – keelatud vili on magus. Tahan olla oma lugejale maitsev, mitte nimekirjas.

SAMAL TEEMAL

Rein Lang raamatukogus – ikka musta valguse all

JÜRI PINO
literaat

Rein Langil näib poliitikasse eksimise hetkest saadik olevat eriline anne endale musta valgust peale tõmmata. Kahe aasta eest, kui mees justitiisminister oli, läks lahti oigamine: kuri Lang jookseb mööda Eestit ringi, torutan- gid peos, ja otsib kruvisid, mida kinni keerata, endal aus pilk silmis. Ehk siis eriolukorra seaduse muutmist tol ajal tõlgendati kui silmapilkselt diktatuuri, tsensuuri kehtestamist.

Häda oli muidugi, et keegi demokraatia ja sõnavabaduse kaitsjatest polnud seda lugenud. Ei teadnud ehk selle olemasolustki. Eriolukord kõlab koledalt – läkski kisa lahti. Kuigi ses seaduses pole miskit erilist hullu.

Lang polnud tasemel ka seda kaitses. Nämmutas riigikogus, et vaat kui juhtuvad terroristid või pomm, siis oleks sõjaväge vaja... Ise veel meedia-

ärimees ja vana saatejuht, peaks oskama mullikesi teha. Mul endalgi – kuna see kisa ja nõudmised Lang Pinochetiks tembeldada mulle üldse ei meeldinud ja ma olin viitsinud seadust lugeda – tekkis tahtmine talle nõu anda: Rein, räägi asja seletades Hamburgi uputusest 1962, kui linna- pea Helmut Schmidt rikkus seadust, mis keelas armeel kasarmust muidu välja tulla kui õppustele sõiduks ja käsutas pioneeriväeosad appi...

Seekord, kultuuriministrina, ollakse targemad. Esitatakse vastuolu: Eesti raamatukogudes kas eesti väärtkirjandus või Barbara Cartlandi sonimine.

Rein, vali sõnu!

On sonimine jah, ma olen ise katsetanud. Täiesti õudsed raamatud, mida ei tahaks naistekateks nimetada. Miskipärast ei ole ükski feminist seda teemat üles võtnud, et Cartland suhtub oma lugejatesse kui mehenäljas lollakatesse. Või vähemalt mulle tundub, et ainult selle hädaga võib seda sorti kraam miskit pakkuda. Sellise raamatu nimetus peaks olema sopakas, sopajakirjanduse eeskujul, mis kah peab oma tarvitajaid vere-

janulisteks kiimas totakateks, keda huvitavad ainult jäledad roimad ja teiste inimeste aluspükste sisu.

Naistekas on teine tubakas. Väga häid naistekaid on olemas, julgen kinnitada mina, kes ma olen mingil eluperioodil innuga naistekaid lugenud. Krista Kaer ajas seepeale silmad suureks: mis sul häda on? Ei mingit häda. Hästi ja targalt tehtud naistekas ei tee kedagi lollimaks ega halvemaks inimeseks. Kohustuslik õnnelik lõpp – mis selles halba on? Huvitav on ju, kuidas sinna jõutakse. Sihuke raamat nagu David Lodge'i „Väike maailm”, mida kirjanduseks tunnistatakse, on näiteks kirjutatud puhtalt naisteka reegleid järgides, ainult vinti nii üle keerates, et vahepeal võib lustist hulluks minna.

Nii et, Rein, vali sõnu! Teeme mõistet selgeks, siis räägime edasi! Käed eemale Jilly Cooperist, Olivia Goldsmithist... rohkem ei tule praegu lemmikuid meelde.

Ometi on sundusliku kirjanduse nimekirjades mõte sees. Eriti kui mängus on kurikuulus maksumaksja raha. Tõepoolest – mitte kellelegi maailmas peale meie endi ei lähe korda eesti kirjandus. Selge, et nii-öelda meie riik peaks jälgima, et see oleks kättesaa-

dav, maksku mis maksab. Tore, et vahel ka niimoodi mõeldakse. Kuigi... ei saa õelalt märkimata jätta, et ei tea, kui palju lähevad maksma kampaaniad „Erinevus rikastab” ja „Ära joo” ja mis nad kõik on... ja kui palju selle eest saaks raamatukogudesse osta raamatuid... aga argem langegem sallimatuse mädasohu.

Vaadake. Koolides on ju jätkuvalt kohustuslik kirjandus. Ei ole? On ju?

Suled ja läpakad lendaksid

Mõni aeg tagasi sattus üks laps hätta. Teema oli „Kalevipoeg”. Kirjand tulemas, vaja läbi lugeda, õpikust selgelt ei piisa. Keegi ei nõudnud mõistagi originaali kaevumist. Too läheks julmuse alla... ehkki mina kunagi, kui tahtsin haritud inimeseks saada, lugesin ka rahvuseepose läbi. Senini pea valutab, kui meelde tuleb. „Ilias” oli ikka lõbus lugemine, mitte mingi sünk paene piin. „Nibelungide laul” on ka sünge, aga samas ülev. Eh, seda eestlase enesehalvustust.

Igatahes ei suutnud laps leida õigeaks ajaks Eno Raua väga head ümberjutustust „Kalevipoeg”. Eno Raud oli geenius, kes suutis isegi nii igava heietuse põnevaks vormida. Aga raa-

matut polnud. Õieti oli, aga vähe. Kirjandid tulevad ju kõigile korraga, nii et eksemplarist kooliraamatukogus, kohalikus raamatukogus jne jääb väheks. Laps, ülikorralik, oli väga õnnetu. Tuli kõvasti helistada, kuni leidis lahke riigikogu saadik Juku-Kalle, kel see raamat olemas. Sama lugu kordus hiljem Bornhöhe jutustega, mida küll otsima ei pidanud, kodus oli. Aga kui pole – ja nõukaaegsed tiraažid ei olnud tegelikult väga megad – ongi tubli õpilane hädas.

Mistõttu võib-olla oleks mõistlik teha kirik keset küla. Kohustada ja rahastada nii, et vähemalt kohustuslik kirjandus on piisava arvu eksemplaridega raamatukogudes alati olemas. Oleks lihtne ja selge.

Sest kujutletagu vaid õudust, kui hakatakse koostama sundusliku eesti väärtkirjanduse nimekirja. Suled ja läpakad lendaksid, maailma kurjus tulvaks kirjandusiniimeste hingedest välja ja mataks kõik elava. Kes on pädev nimekirja koostama – näe, kuidas Rein Veidemann oma 101 raamatu nimekirja eest vastu pead on saanud –, keda võtta, keda jätta, kas on järgitud võrdse põhimõtteid... See jääks igaveseks tööks ning lõpuks poleks ikka keegi rahul.

Emotsioonid valitsevad maailma

Vilja Kiisler
ajakirjanik

Pärast Rein Langi väljendatud seisukohta, et riigi rahaga ei peaks toetama massikultuuri, puhkes erakordselt emotsionaalne arutelu ajaviitekirjanduse rolli üle. Kirgedest elatuva meedia kaasabil loodi Langist rahva-vaenlane, kes tahab laia lugejaskonda millestki eluliselt olulisest ilma jätta.

Meedia keeras vindi üle

Olgu meenutatud, et Lang ei kavatse- nud sugugi ainuiskuliselt otsustada, mida inimesed lugema peavad ja mida mitte. Asja mõte ei olnud mitte keela- ta, käskida, puua ja lasta, vaid arutleda selle üle, kuidas kasutada riigi poolt raamatukogudele eraldatavat raha. Ministri seisukoht oli: selle summa ulatuses, mis riik annab, tuleks soeta- da kultuuriajakirjandust ja väärtkir- jandust; kokaraamatud, „elamisõpe- tused“ ja meelelahutus aga peaksid raamatukogudesse jõudma kohalike omavalitsuse eraldatavate summade eest, mis võrreldes riigi rahaga on tublisti suuremad.

See seisukoht on täiesti mõistlik ning need, kes vastu argumenteerisid, ei kuulunud tegelikult üldse, mida Lang ütles. Tüüpiline kapitaalse möö- darääkimise näide oli Tallinna keskraa- matukogu direktori Kaie Holmi ülesas- tumine 10. novembri „Kolmeraudses“. Holmi argumentatsiooni tulemuseks oli suurejooneline absurd: inimesed hakkavat nüüd raamatukogudes erili- se innuga laenutama neid raamatuid, mille Lang olevat „ära keelanud“.

Küsimusel, kust jookseb väärtkir- janduse ja ajaviitekirjanduse piir, on siiski mõte sees, kuigi selge on see, et lõpliku ja igapäevase sobiva vastuseni see arutelu viia ei saa. Asi pole selles, et vahetegemine oleks võimatu või jook- seks mõistlik piir igapäevase peas, vaid sel- les, et piiri jäik paikapanemine – tehku seda siis minister, kirjastused või raa- matukogud – põhjustaks asjatut trotsi ja veelgi suuremaid vaidlusi, millele on ette määratud viljatuks jääda. Siin peaks igal konkreetsel juhul otsuse tegema raamatukogu, arvestades oma lugejaid ja nende vajadusi, kasutades samas riigi raha otstarbekalt.

Ent miks muutus iseenesest mõistlikust mõttest alanud arutelu nii emotsionaalseks? Osaliselt ilmselt soovimatusest kuulata ja soovist vastu vaielda juba enne süvenemist, millest üldse jutt käib. Teisalt selle pärast, et meediale sobivad lihtsad vastandused märksa paremini kui sisuline arutelu. Seetõttu aitas ajakirjandus omalt poolt tõhusalt kaasa sellele, et diskussioon peateemast kõrvale kalduks ja lõpuks täiesti käest ära läheks. Laiale publikule on igati vastuvõetav, kui keegi lolliks tehakse või vaenlaseks kuulutatakse – ja siis veel inimesed „arvamust avaldama“ kutsutakse.

Emotsioonidele on üles ehitatud kogu reklaami-, meedia- ja meelelahutustööstus: me ostame tunnet, mida loodame reklaamitud kaupa kasutades kogeda. Läbini haigeks jäänud majanduski ei saa paraneda enne, kui inimesed hakkavad endale aru andma, millel nad ennast tegelikult juhtida lasevad.

sisu on moondunud ja neid üldse ei huvitagi.

Emotsionaalsusel on siin veel mitu põhjust. Emotsionaalsus on üldiselt ühiskonnas vägagi kõrgelt väärtusta- tud, kuigi seda harva niimoodi sõnas- tatakse. Emotsioonidele on üles ehitat- ud kogu reklaami-, meedia- ja meele- lahutustööstus, viimase osana on käsi- tatav ka ajaviitekirjandus. Reklaamid eeldavad emotsiooni tekkimist ning ostu sooritamist emotsionaalsetel ajenditel: põhimõtteliselt ei osta mees mitte uut habemeajamisvahendit, vaid tunnet, mida loodab seda kasu- tades kogeda. Naine ei osta mitte uut kleiti, vaid tunnet, et ta näeb selles ilus välja, enesekindlust ja teiste ini- meste tähelepanu.

Ka mehel on emotsioonid

Meelelahutusmeedia ja ajaviitekirjan- dus toimib samuti puhtalt emotsioo- nide peal, luues võimalusi kellegi kan- natustele kaasa elada, kedagi vihata, imetleda, põlata, armastada. Eelkõige tekitatakse emotsioon kas vastandu- mise või samastumise kaudu: oma- sugusele (või sellisele, kelle meedi soovitakse olla) tuntakse kaasa, tema suhtes kogetakse poolehoidu ja elatähe- se kaasa tema õnnestumistele; teist- sugust tõrjutakse või halvustatakse, äärmuslikul juhul solvatakse ja alan- datakse (näiteks kommentaariumis).

Laiale publikule on igati vastuvõetav, kui keegi asja sisu moonutades lolliks tehakse või vaenlaseks kuulutatakse – ja siis veel inimesed „arvamust avaldama“ kutsutakse.

Millegipärast on tekkinud etteku- jutus, et naistele on emotsionaalsus omasem kui meestele. Kui seda arva- must on vaja põhjendada, siis tuuakse tavaliselt ette, et naised loevad rohkem ajaviitekirjandust, vaatavad rohkem seebikaid ja näitavad ka elus emotsioo- ne rohkem välja kui mehed. Viimane

on ilmselt tõsi, ent ei tõesta sellegi- poolest, et meestel emotsioone ei ole. Meestel on kahtlemata emotsioonid – laias laastus küll teistsugused kui nais- tel, ent see, et neid väljendatakse vähem, võib paremal juhul näidata vaid seda, et mehed suhtlevad oma emotsioonidega vähem kogenult ja vähem teadlikult kui naised.

Samas on „naistekas“ ühiskondli- kus teadvuses palju selgemini piiritle- tud mõiste kui „meestekas“, käigu jutt trüki- või filmitoodetest. Kui „naiste- katega“ seostatakse sentimentaalsust ja *happy end*’i, hoolimata pea- tegelase passiivsusest (ootama- tud juhused, õnnelikud pöörded), siis „meesteka“ märksõ- nad võiksid olla seks, surm ja vägivald, kuigi nimetatud kol- mik võib väga hästi esineda ka „naistekates“. Kriminulle (olgu teles või paberis) ei saa ilmselt pidada otseselt ei meeste ega naiste pärusmaaks: tarbivad mõlemad. Küsimus on vaid selles, mil määral tarbibja oma emotsionaalseid vajadusi teadvustab ja missuguseid teid nende rahuldamiseks valib.

Tunded murravad mõistuse alt välja

Ja kui nüüd keegi kutsub arutlema selle üle, kas riik peaks „emotsiooni- tööstust“ rahastama, siis keevadki emotsioonid üle. Siinkohal ei peaks muide vaikimisi eeldama, et rangelt intellektuaalne arutelu on tingimata parem, kuigi naerualuseks saamise oht on ratsionaalse argumentatsiooni puhul kahtlemata väiksem. Ka pole õigus neil, kes väärtkirjandust, väärtfil- me ja kogu päris kunsti ainult inimese mõistuslikku poolt kõnetavat usuvad. Esteetika ajalugu ei tõenda seda mitte kuidagi. Vaidlused hea ja halva maitse üle viitavad eelkõige hoopis inimese meelelistele omadustele, mille muljed kajastuvad nii emotsioonides kui ka intellektis.

Ei saa ka väita, nagu oleks emot- sionaalsus või ratsionaalsus iseene- sest hea või halb või nagu oleks üle-

üldse tegemist täiesti kindlapiiriliste nähtustega. Mitte et osa emotsioone oleks kuidagi madalamad ja teised kõrgemad – või osa mõttemaailmast lihtsakoeline ja teine osa jälle justkui ülevam. Küsimus seisneb pigem tead- vustamises, mis on mis. Ei ole mingil viisil õigem või õilsam otsustada, et elada mõistusega on parem kui emot- sioonidega. Mõlemad on inimeses nii või teisiti olemas, seda eitada tähen- daks inimloomuse mahasalgamist ja eitamist. Ainult et emotsioonide ülem- võim paistab rohkem silma.

Eurotsooni kriisi kirjeldaminegi käib emotsioonide keeles. Ahnus ja hirm – kaks ülivõimsast emotsiooni on juhtinud mitte ainult majandust, vaid ka poliitikat ja inimsuhteid.

Selle tõdemiseks piisab lahti lüüa suvalise ajalehe majandusküljed, et märgata: eurotsooni kriisi kirjeldami- ne käib suuresti emotsioonide keeles, kohati mitte enam psühholoogia, vaid lausa psühhiaatria terminites. Üdini ratsionaalseks peetud majandus näi- tab end äkitselt pigem „pehme“ ja emotsionaalsena, lõhestatuna ahnu- sest ja hirmust – kahest ülivõimsast emotsioonist, mis on pikka aega juh- tinud mitte ainult majandust, vaid ka poliitikat ja inimsuhteid.

Nii emotsioonid kui ka mõtted on erakordselt tugevad jõud, mille ole- masoluga tuleb arvestada. Küsimus ei seisne mitte nende hindamises ja lah- terdamises, vaid pigem selles, kas ini- mene valitseb oma mõtteid ja tundeid või valitsevad need teda. Senimaani on emotsioonid ja mõtted kahtlemata valitsenud inimest, esimesed märk- sa tugevamini kui teised ning sageli kahjuks raskete, purustavate tagajär- gedega (sõjad, haigused, suhete puru- nemised jne). Seesama läbini haigeks jäänud majanduski ei saa paraneda enne, kui inimesed hakkavad endale aru andma, millel nad end tegelikult juhtida lasevad.

Õpetajate Stockmannis

Sedakorda ei ole kõneks tarbeasja- de taaskasutus, vaid sõnumitoojate teadaandmised asjust, mis sündisid seal, kus nemad ei käinud. Keegi käis ja nägi, teised löid tema tekstist uus- kasutus uudised. Kui nägija juhtus olema detailides ebatäpne, ei jaganud matsu või pole üldse üks neist, kes olulise mitteolulisest välja nopivad, läheb sündmuste kajastamine kogu keeleruumis viltu. Publikum, Eesti oma eriti, usub kergesti kõike, mida ta on lugenud või kuulnud. Ega mõtle, et tarbib *second-hand*-meediat.

Katsuge näiteks õpetajate toas rääkida, et 25. oktoobril oli kooli- rahva meeleavaldusel Toompeal Lossi platsist ainult üks pool rahvast täis, teisel poolel parkisid riigikogulaste autod. Kes seda enam usub, kõik on kümneid kordi kuulnud, et „oli rah- vast täis“. Üks kommentaator pani koos teistega imeks, et ametiühingute keskliidu juhti Harri Taligat kohal ei olnud. Oleks pidanud olema, sest streike teeme nii harva. Aga Taligat, näed, ei olnud. Taliga oli!

Sedalaadi *second-hand* kuulub meie ellu. Hulgid päev läbi mõnel rahvarohkel üritusel, nagu otsiks oma koera taga. Või kõnnid rannas ja kuu- lad, mis peesitajad räägivad. Mitte keegi ei kõnele, mis ta ise nägi, koges, mõtles. Kõik räägivad sellest, mida nad lehest lugesid, eetrist kuulsid, panevad meediakajastusi oma mälu ja mõistmise järgi ringi. Pilt ümbritse- vast läheb õhtuks üha segasemaks.

Kas kultuuriminister Rein Langil on õigus, kui ta püüab vähemväärikate kirjandusteoste laenutamise raa- matukogudes maksumata? Esialgu ta ei tahagi ju veel maksumata. Ettepanekuga naistekate eest mõni- kümmend senti sisse kasseerida tuli välja hoopis üks ajakirjanik raadio- eetris, teine kuulas teda pealt ja ütles: „Lõpeb sellega, et ainult „Kalevipoega“ saad veel tasuta lugeda!“

Jutu järgi otsustades ei käi ena- mik diskussioonis osalejatest üldse raamatukogus. Muidu nad teaksid, et seda, mida lugeda tahad, ei ole sealt üldse lihtne kätte saada. Katsu sa mõnda eesti kirjanduse poppi uudis- teost või uut ajalookäsitlust laenuta- da. Pool aastat vähemalt pead oota- ma. Lihtsam on minna raamatupoo- di ja seal tugitoolis niikaua lugeda, kuni ettekujutus pakutavast olemas. Ja Eestis on linnu, kus raamatuid ei müüdagi. Esialgu käib tõsine heitlus hoopis selle eest, et igast letist saaks peavalutablette. Apteegid (kuuldavas- ti) ei taha, et arstirohu käsimumük kosutaks ka leivakaupluste kasumit.

Jälle keeras jutt raha peale. Aga kui järele mõelda, on raamatukogud meie võrdsuse ja vendluse viimne kants, ainuke avalik koht, kuhu sise- nedes raha ei pea taskus olema. Kui kõik kantsid kaovad, on meiega mida- gi väga olulist juhtunud.

Mõni aasta tagasi küsis üks kooli- juht suurel koosolekul toonase hari- dusministri Toivo Maimetsa käest: „Mille eest ei tohi lapse(vanema) käest koolis raha küsida?“ Vastus oli: „Koolimajja sisenemise eest!“ No vilistlaste pidudel see ju enam ei kehti. Lihtsad sõnad „sisse“ ja „välja“ tähistavad aga midagi väga olulist. Või ka „kinni“ ja „lahti“, nagu üks saarlane perestroika tulles esimesena oma poe ukse peale „avatud“ ja „sule- tud“ asemele kirjutas. See oli kohe nagu riigipööre, terve Kuressaare oli selle poe ukse üle uhke.

Virve Liivanõmm

RAIVO JUURAK

Tasust ja väärikusest

Peeter Järvelaid
TLÜ professor

Kas pool klaasi on juba pooltäis või siiski veel pooltühi? See vana dilemma käib meil ka hariduse kohta. Eesti kool on maailmas ainuke, mis annab eestikeelset haridust, ja seetõttu ei peakski ta mõnes mõttes olema hinnatav. Kui keegi näeb siin midagi parandamist vajavat, peaks ta käed ise külge lööma. Samas vajavad koolides töötavad inimesed vahel ka kõrvalpilku. Kui esialgu on haridussüsteemis nagu tippspordiski abipersonali juurdepalamine boonus, siis teatud momendist võivad „lisajõud“ muutuda hoopis arengupiduriks. Kui poliitsei, päästjate, piirivalvurite jt puhul on Eestis juba ammu eraldatud põhifunktsiooni täitjad ja tugistruktuurid, siis haridussüsteemis eraldatakse raha ikka ühiskassasse. Eesti ühiskond vajab suuremat selgust õpetaja kui professionaali määratlemiseks. Kui hoiaksime hariduses õpetajate tegevuskulud ja palgad kommunaal- ja administree- rimiskuludest eraldi ning teeksime selget vahet nn betoonirahal, olgu see saadud saastekvootide või muudest vahenditest, oleks hariduspoliitika palju selgem ning onupojapoliitika raskemini teostatav.

Riik ei täida oma kohust

Eesti riigis peaks enam lugema põhi- seadust. Hariduse kättesaadavuse garanteerimine on kirjas meie põhi- seaduses. See põhiseaduslik print- siip tähendab riigi kohustust tagada elanikele põhiharidus. Samas ei lähe see kuidagi kokku väljakuulutatud ideega olla teaduspõhine ja innovaa- tiline riik, kus ei kiidelda, kui palju suudame teha odavat allhanketööd välisfirmadele. Diskussioon, milline on haridussüsteem näiteks Euroopa Liidu riikides ja kuidas seda rahaliselt käigus hoida, peaks ka meil muutuma konkreetsemaks. Praegu tunnistavad paljud asjaosalised, et poliitikutud püü- vad oma panust hariduses ilustada „heitaaside müügist“ saadud raha beetooni paigutamise arvelt. Sama on teaduses, kus pikka aega on toetatud just nn laboriteadusi, kus suur osa raha rändab otse tagasi välisfirmadele (ikka need taristu kulud). Seega peak- sime võrdlevalt vaatama, kuidas mujal leitakse võimalusi toetada inimest, keda nimetatakse õpetajaks.

Õpetaja peab olema väarikas. Maa- ilma terviseorganisatsiooni tervise definitsioonis on kirjas, et elanikkon- na tervis on parem, kui ühiskond püüab kaitsta inimeste väarikust. Väarikus peab saama võtmesõnaks, kui püüame lahendada õpetajate pal- gaküsimusi. Praegu paistab ministri ja õpetajate suhtlemine olevat ummi- kusse jooksnud. Õpetajad kurdavad, et palk on liialt väike, ja minister vas- tab, et „mõned õpetajad“ pole küllalt heal tasemel ning seetõttu ei saa riik õpetajate palka tõsta. Samas on selge,

et nii ülikoolides kui ka koolides on õpetajaid, kelle palgad on juba piisa- val tasemel.

Igal aastal valitakse ministeeriumi toetusel „parimaid õpetajaid“. Nemad võiksid olla standardiks, millega võr- reldes mõõdetakse õpetamise taset. Samas ei tohi langeda „mõõtmise eufooriasse“, sest õpetaja töö kuu- lub valdkonda, mida nimetatakse ka kunstiks. See on õpetamise kunst. Kvaliteedi hindamisel kvantiteedi abil pole kunagi head tulemust – peale selle, et see on aidanud taloise mõõ- tmise avalikkuse jaoks mõttetuks tun- nistada.

Kuidas toetada õpetajaid?

Eestis on internetiprogramm koolide- le (koolilaste Tiigriprogramm). Mul on raske aru saada, miks pole internetis ikka veel riigi toetatuna kättesaadav- vad Eesti parimate õpetajate tunnid. Vanematel pole ju ükskõik, millist haridust lapsed saavad. Noorem põlv- kond on arvutiga kokku kasvanud, paljud lapsed näeksid kas või inter- netis (elavad nad siis kodumaal suur- test keskustest eemal või välismaal), kuidas andekad pedagoogid õpetavad huvitavalt ja arusaadavalt näiteks matemaatikat ja füüsikat.

Mulle kui lapsevanemale ja vanava- nemale on arusaamatu, kui räägitakse insenerihariduse jm õpetamise taseme langusest ülikoolides ja rakenduskõrg- koolides, sest noored ei oskavat ega armastavat reaalseid. Oleks huvitav näha, kuidas neid aineid koolides õpe- tatakse. Vahel on päris hirmus kuul- da õpilaste jutte, kuidas matemaatika, füüsika jt ainete õpetajad suudavad las- tes tekitada püsiva hirmu oma õpetata- va aine vastu, ning lõpuks lausa soovi pärast koolist pääsemist mitte kunagi enam sellega kokku puutuda. Samas on just need ained riigi meelislapsed.

Õpetaja väarikus tähendab kooli suuremat avanemist avalikkusele ja tundide avamine internetis oleks üks võimalus. Seega peaks kõlama üles- kutse: tooge internetitiiger lõpuks kooli ja koolilapse koju, näidake iga päev internetis parimate õpe- tajate koolitunde. Riik saaks seda toetada autoriõiguse eest tasudes, hoides ülal vajalikku taristut ning jälgides, et laste juurdepääs arvutile koolitöö tegemiseks oleks tagatud.

Kuidas toetada õpetajaid? Noorema põlve kirjanik Wimberg pakub välja lahen- duse. Ta leiab, et riik ja omavalitsused peaksid sõlmima õpetajaga lepingu kui osaühinguga (õpetaja(d) oleksid väikeettevõtteid, kes pakuvad haridus- teenust). See võimaldaks õpetajatel nagu perearstidelgi kanda kuldesse oma ameti „taristu kuludega“ seotud väljaminekud. Kui õpetaja saaks mak- sudest maha kanda oma töö jaoks „kodus kulutatu“, transpordikulud (autokulud) ning tööks vajalikud side- ja kantseleikulud, täienduskoolituse, raamatute ostu kulud jne, näeks õpe- taja palganumbrit teises valguses.

Et Wimbergil sellise „moodsa õpe- taja mudeli“ realiseerimine Tallinnas veel ei õnnestunud, ei tähenda, et see poleks realiseeritav. Eestis peaks tek- kima „vaid õpetajate“ ametiühing või kutseühing (vajadusel isegi erialade kaupa), kes võtaks oma liikmete lepin- gute sõlmimise enda peale. Siis saak- sid seni vaid palka saavad õpetajad paremini aru, kuidas olla väikeettevõt- jad ning mitte omada vilumatuse tõttu raamatupidamises probleeme maksu-

ametiga. Seega, „kirjanik Wimbergi mudel“ on juba praegu meie õigus- ruumis võimalik. Osaühingu kaudu lepingute sõlmimine oleks õpetajate palgamurele vähemalt mingi leeven- dus, kuid on ka palju teisi kasutamata võimalusi.

Õpetajate majad kui väiksed koolid

Riik venitab haldusreformiga, kuid koolivõrk ja omavalitsuste suurus on ajalooliselt omavahel seotud ning laste tuleviku nimel tuleb lahendus leida. Iga elujõuline kogukond peaks suutma võimaldada lastele haridust. Seda on osatud ajast aega. Poliitilise (kooli)betooni süsteem on viinud sel- leni, et kaob õpetaja rolli tunnetus. Kui suudaksime vaadata hariduse and- misele veidi teise pilguga, võiks meie suhtelise hajaasustusega maale tekki- da võimalus.

Riik peaks suutma tagada, et meie ühiskond usuks nagu Soomes, et riigi poolt õpetajaks lubatud inimesed oma tööd oskavad. Toome näiteks pere- arstisüsteemi, kus riik aktsepteerib haigekassa (ehk peaks olema siiski tervisekassa?) kaudu, et arstina saab tegutseda ka väljaspool suuri haig- laid. Miks arvatakse, et õpetaja töö on võimalik vaid siis, kui „on ehitatud suur koolimaja“? Ehk oleks Eestis vaja luua pereharidussüsteem, mida riik ja kohalikud omavalitsused aitaksid ülal pidada hariduskassa kaudu.

Võib-olla ei peaks seda pidama uit- mõtteks. Oleme jäämas nii väikseks nagu Island. Islandi presidendi ametli- ku visiidi ajal Hiinasse olevat talt küsi- tud, et kui islandlasi nii vähe on (nagu Tallinnas elanikke), siis miks neid kõiki Hiina-visiidile kaasa ei võetud. Meid on mõnel pool samuti nii vähe, et õpetaja võiks lapsed õpetamiseks enda juurde võtta... vähemalt hiinla- sed arvaksid nii. Ehk oleks väikestes maakohdades otstarbekas ehitada koo- limajade asemel hoopis õpetajamajad, kus õpetaja elab ja kus on ruumid näi- teks paarikümne lapse õpetamiseks vähemalt algkoolis.

Õiguses ja äranduses pääsevad tasuta kohtadele õppima väga kõrgete tulemustega õpilased. Aga raha eest võetakse vastu ka kõik need, kelle koht ei olegi ülikoolis.

Ühiskonna seiskohalt on suur raiska- mine, kui peame maale tulnud õpetaja- le muretsema elamisruumid ja omama eraldi kalleid koolirume, et mõni tund päevas lapsi õpetada. Samal ajal ehitav- dad külad veel küla(kultuuri)keskusi, mis suure osa ajast tühjana seisavad. Kuigi nende ülalpidamine tuleb eri- nevatest taskutest, on see ühiskonna jaoks ikkagi üks rahakott. Eesti ühis- kond on täpselt nii rikas, kui rikkad me kõik kokku oleme. Kool peaks olema kogukonna elujõulisuse indi- kaator ja kogukondadel tuleb aidata aktiveeruda, et nad hariduse olulisust tajuksid ning materiaalselt omalt poolt vähemalt osaliselt toetaksid.

Võimalusi jätkub

■ Õpetajale sõit transpordis vabaks. Kuuleme pidevalt, et meie valitsus ei saa midagi teha, sest energiakandja- te hinnad maailmaturul kallinevad. Õpetajaamet eeldab aga suhtlemist kolleegidega ja aktiivse kultuurielu

Poliitilise (kooli)betooni süsteem on viinud selleni, et kaob õpetaja rolli tunnetus. Peeter Järvelaidi sõnum on, et Eesti õpetaja ellu ei peaks üldse kuuluma mingid argimured majandusliku toimetuleku pärast.

elamist. Seetõttu võiks kutseühingus- se kuuluvatele õpetajatele (õpetajad on õpetajate registrisse kantud nagu arstid arstide registrisse), kes ka tööta- vad õpetajatena, anda võimaluse sõita kogu riigis ühistranspordiga tasuta. Õpetaja ei tohi olla „sunnisemaine“ selle tõttu, et transport järjest kal- lineb; ta peaks olema inimene, kes tänu mobiilsusele on võimeline olema oma piirkonna maa sool. Kui riik koos kohalike omavalitsustega hoiaks käi- gus korraliku koolibusside süsteemi, tooks õpetajatele tasuta sõidu tagami- ne kergendust õpetajate perede eel- arvele ja julgustaks neid vajalikule mobiilsusele.

■ Õpetajatele igaks aastaks esi- duskulud. Eesti meedia igavene lem- mikteema on parlamendiliikmete kuluhüvitised ja nende võimalik kuri- tarvitamine, kuid pole märgatud, et just õpetajaametis on esinduskulud hädavajalikud. Ümbritsejatele on ees- kujuks, kuidas õpetaja riietub, enese ja oma pereliikmete eest hoolitseb.

Mulle meenub kunagi nähtud film Venemaast, kus võideldi kohtunikele ametitalaarde kohustuslikuks muut- mise eest. Seal oli värvikaid kaadreid, kuidas riietus võib kohtuniku autori- teeti alla viia. Eestis kannavad kohtu- nikud juba 1990-ndate algusest ame- titalaare ja asjad on korras. Õpetajate ametimundrisse panek oleks ajas taga- siminek, kuid võiks arutada võimalust anda maksuvabastus õpetajatele riie- tuse ostmiseks, et nad saaksid moega kaasas käia. Meil on hulk ameteid, kus saadakse aru, et ilus väljanägemine on ametikandja väarikusele oluline, ja siit algab ka meie kui maksumaksjate huvi, sest nad on meie silme all.

■ Õpetajale enesetäiendus- ja koo- litusraha. Meie õpetajad erinevad oma Lääne-Euroopa kolleegidest

sellegi poolest, et seal on õpetajaks olemine seotud pideva õppimisega. Lääne-Euroopas arvatakse õpetaja tööaega vähemalt kuu aega enese- harimise tööd aastas. Selle täiendus- aja eest makstakse palka, aga selles osalemise tagatakse ka materiaalselt, kas siis maksudest mahaarvamise teel või koolidele antava koolitusrahaga. Koolitus on nagu pearaha, mis käib iga (täis)kohaga õpetajaga kaasas. Kui on raha palgata õpetaja, peab olema ka raha teda kogu koolis töötamise aja igal aastal täienduskoolitada.

Õpetaja töö on pingeline ja ka noored õpetajad peaksid saama kohe täienduskoolitust, sest seegi on vahel- dus, mis hoiab ära läbipõlemise. Toe- tuse alla peaks käima ka loovuse aren- damine, sest õpetajad, kel on huvi tegelda hobidega, on lastele paremad koolitajad. Õpetajate laulukooride, tantsuringide, kunstiringide jne toe- tamine võiks olla kvalifikatsiooni tõst- mise süsteemi osa. Loovust nimetatak- se jumala kingiks inimlapsele ja seda sädet tuleb hoida. Ühiskonna loovus on sädemega inimeste summa ühis- konnas pluss suuremast hulgast säde- miga inimestest tekkiv võimendus.

■ Parimatele õpetajatele võiks olla autasuks palgaline loominguaasta enesetäienduseks välismaal, raamatu- te ostmise raha ning õpikute kirju- tamise stipendiumid. Kuulsin ehma- tusega uudist, et parimate õpetajate autasustamisel olevat minister õpe- tajaid lausa ähvardanud, nõudes, et nad unustaksid oma palganõudmised. Igal aastal näidatakse televisioonis, kuidas õpetajate päeva eel antakse väljavalitud õpetajatele ministeeriumi poolt standardkingitused ja aukirjad (kahjuks meenutab see Nõukogude ajal elanud inimesele varasemat tra- ditsiooni). Seda vaadates meenuvad

malesuurmeistri Paul Kerese sõnad, et tõeline professionaal males mängib malet raha peale selleks, et paremini malet mängida.

Kui tahame paremaid ja andekamaid õpetajaid esile tõsta, võiks neile anda midagi, mis on suurem kui käepigistus, lilled ja standardkingitus. Kui õpetaja on tunnistanud silmapaistavaks, võiks riik osta õpetajalt autoriõiguse tema tundide näitamiseks avalikkusele ning tutvustada tema tunde filmide või interneti abil. Sel juhul oleks kolleegidele selge, miks ühed õpetajad on ametivendadest-õdedest sedavõrd paremad. Kui riik ei usalda maksta õpetajale autoritasu otse, võiks selle raha anda sihtotstarbeliselt näiteks enesetäienduseks välismaal. Ka meie õpetajatel võiks olla võimalus võtta tasuline loominguline aasta.

■ Õpetajale tööleasumisel stardiraha ja pensionilemineku toetus. Eestis on aru saadud, et ametisse astuvatele noortele õpetajatele tuleb maksta nn stardiraha. See peaks aitama õpetajate ametisse asumisel eriti väljaspool suuremaid linnu, kuid kasutamata on veel üks võimalus. Omavalitsustes on ammu aru saadud et heade, sageli just kohalike õpetajate omamine on kasulik tervele kogukonnale.

Üks täiendav võimalus õpetajaid toetada oleks maksta neile pensionilemineku toetust. Õpetajaameti prestiiži tõstab ka see, kui elu viimane periood möödub väarikalt. Õpetaja võiks saada endale kodu, mille maksumus pensionile minnes talle eraldi summamana välja makstakse. See julgustaks õpetajaid rajama kodud koolide juurde, kuhu nad on tööle tulnud, ja teeks õpetajad paiksemaks. Ühe maja maksumusega võrdne summa õpetajale peaks olema õpetaja tööga meie laste koolitamisel kuhjaga ette ära tasutud. Selline lisasumma annaks ehk meiegi õpetajatele võimaluse vanaduses pimedatel sügiskuudel ja külmadel niisketel talvekuudel näiteks Kreekas või Hispaanias paremat kliimat nautida ja tervist korras hoida, kokkuvõttes aga tõstaks õpetajaameti prestiiži tööturul. Euroopa Liidus seatakse ilmselt ka meie koolile peatselt soolise võrdõiguslikkuse nõue, aga mehed tulevad kooli ka euronõueteta, kui olukord koolis normaliseerub.

■ Õpetaja lastele tasuta haridus ülikooli lõpuni. Keskajast pärineb tava, mis ütleb, et kui meister on valmis kedagi õpetama, peab õpipoiss lubama: õpetaja surres enne, kui ta suudab oma lapsed ametikandjateks kasvata, peab selle meistri laste õpetamise töö tasuta üle võtma keegi meistri õpilastest. Praeguses Eestis tähendaks see, et õpetaja, kes teeb teatud aastad korralikult oma tööd, saaks õiguse kasutada oma laste harimiseks privileegi: näiteks vabastatakse tema lapsed kuni ülikooli lõpetamiseni kohustusel hariduse eest tasuta. See tõstaks tohutult õpetajaameti prestiiži. Eestis kannab iga pere lapsi koolitades suuri kulusid. Oma tööd südamega tegev õpetaja võiks olla sellest vabastatud. See oleks ühiskonna solidaarsus oma laste õpetajate vastu. Ehk oleks see isegi suurem toetus kui lubadus õpetajatele tulevikus ausambaid rajada.

Ausamba ja palga vahel on ühiskonna austus. Lennart Meri ütles kunagi Hugo Treffneri ausamba avamisel Tartus, et hea õpetaja ei vaja ausamast, sest tema ausambaks on õpilased. Hea õpetaja töö ei jää märkamata. Siiski võiksime vahel Eestiski mõelda jaapanlaste moodi, kes teevad sügavaima viisakuskummariduse vaid kahele inimesele: õpetajale ja keisrile.

Artikkel on kirjutatud kolleeg Peeter Kreitzbergi helgele mälestusele mõeldes. – Autor

Trükiõpe trükiliidu pilguga

■ Tänavu oli Tallinna polütehnikumi trükitehnoloogia gruppi (keskkooli baasil) soovijaid juba rohkem kui kohti.

Trükinduses on huvitavad, kuid keerulised ajad. Viimaste kümnendite kiire areng tehnoloogia vallas on mõjutanud kogu trükiturgu kuni meediatarbimise harjumuste muutusteni välja. Samal ajal kui mõned tootegrupid on kindlalt vähenemas, tuleb juurde sootuks uusi tooteid ja trükitehnoloogiale leitakse uusi kasutusvaldkondi. Seega tõuseb eriti tähtsale kohale töötajate oskuste tase. Kõrgtehnoloogilistesse seadmetesse investeerimine vajaliku personalita ei taga loodetud konkurentsieelist. Tähtis on soov end pidevalt täiendada, kuid pidevalt tõuseb ka nõutud baasteadmiste tase.

Tase tõuseb

Trükitehnoloogia eriala õpetatakse juba seitse aastat Tallinna polütehnikumis. Senise trükierialade õppeasutuse, Tallinna sidekooli tegevuse lõpetamise järel soovisid mitme trükifirma juhid ja spetsialistid, et seda eriala hakataks õpetama just polütehnikumis – nad ise olid samas koolis korralliku hariduse saanud. Tallinna polütehnikumil on hea maine ja tugev IT-õppe kogemus. Just IT-teadmiste rolli kiiret kasvu rõhutatakse trükinduse tulevikuväljavaateid puudutavates uuringutes ning kindlasti kasvab IT osa ka trükieriala õppes.

Koolide ühinemine kulges tõusude ja mõonadega, kuid praeguseks on polütehnikumis trükioppe arendamiseks palju ära tehtud. Lisaks sobivatele arvutiklassidele, tarkvaralahendustele ning trükisimulaatorile avati Innove toel nüüdisaegne trükilabor.

Niisama lihtsalt ja looderdades polütehnikumis õppida ei saa ja seetõttu langevad üsna paljud esimeselt kursuselt välja, eriti põhikoolijärgsest grupist. Teisest küljest on aga tänu sellele kõvasti tõusnud lõpetaja-

te tase. Kui esimestel trükiala kutseeksamil olid õpilaste teadmised ja praktilised oskused üsna kehvad ning ettevõtted polnud praktikantidest kuigi huvitatud, eelistades inimesi pigem ise välja õpetada, siis viimasel ajal pöörduvad ettevõtted praktikantide leidmiseks tihti ise kooli poole ja paljud õpilased on kooli lõpetamise ajaks juba töökoha leidnud.

Esmajärjekorras tähendab trükiettevõtete ja kooli tihe koostöö muidugi praktika- ja töökohti õpilastele, kuid ka ettevõtete spetsialistide kaasamist õppetöösse. Põhitöö kõrvalt erialaainet õpetada pole alati lihtne, samas peaks see olema parim viis anda õpilastele ülevaade trükiala kõige uuematest arengutest.

Kõrghariduse tasemel trükioppe puudumine Eestis muudab sobivate õpetajate leidmise ja koolitamise keerukaks, kuid ilmselt pole see ainult trükinduse probleem. Tippspetsialistid on tihti laialdaste kogemustega iseõppijad, kelle koolitee võib olla jäänud pooleli. Teeme polütehnikumiga koostööd ka täienduskoolituses, et iseõppijate baasteadmisi parandada ja võimaldada neil kutseeksamite kaudu saada tunnistus oma oskustele.

Trükiettevõtete ja polütehnikumi koostöö arendamiseks korraldab trükiliit korra aastas koolis trükitööstuse päeva, kus antakse ülevaade eriala arengust, tutvustatakse õppimisvõimalusi ja õppevahendeid ning antakse infot praktikate kohta. Tekkinud kontaktide põhjal on koolil ja ettevõtjatel lihtsam omavahel suhelda.

Mainekampaania

Kui 2007. a trükikaliks õppida soovijaid pea polnudki, otsustasid ettevõtted koostöös kooliga muuta eriala struktuuri. Trükiettevõlmistaja ja trükikali kutsed liideti trükitehnoloogia erialaks. Erialaõpingutest on esimene pool ühine ja samal ajal toimivate praktikate käigus on õpilastel võimalik saada ülevaade trükinduse ametitest. Nii on neil hoopis lihtsam valida meelepärane suund ja ka trük-

kali eriala soovitakse õppida enam. Teisel aastal õpitakse juba rohkem aineid eraldi ning kooli lõpus sooritatakse vastavalt kas trükikali või trükiettevõlmistaja kutseeksam.

Ebapopulaarsuse põhjuseks võib olla vähene ettekujutus trükiala ametitest. Trükiseid tuntakse hästi, kuid nende tootmisprotsessi vähe. Erialavaliku lihtsustamiseks avas trükiliit 2008. a trükindust ja ameteid tutvustava veebilehe www.tulejatryki.ee. Selle statistika alusel on näha külastuste mitmekordset kasvu kooli lahtiste uste päevade ning sisseastumise perioodil. Küllap ka tänu sellele oli tänavu trükitehnoloogia keskkooli baasil õppijate gruppi soovijaid isegi rohkem kui kohti. Järgmiseks sammuks on Tartu piirkonna trükifirmadega kokku lepitud trükieriala õppe reklaamimine Lõuna-Eestis, sest ka seal on suuri trükikodasid, kes uut tööjõudu vajavad.

Mida muuta trükioppes?

Trükierialade õppekavade aluseks olevate kutsestandardite muutmine, mis parasjagu käsil, on hea võimalus kõik ametioskusi puudutavad aspektid põhjalikult üle vaadata ja nüüdisajastada. Uute standardite, õppetöö ja kutseeksamite kogemuste põhjal saame uuendada ka erialade õppekavad, seega paremini ühendada teoreetilise ja praktilise õppe ning suurendada praktiliste tundide arvu.

Tallinna polütehnikumi tänavusuvine struktuurimuutus, mille käigus loodi meedia osakond, kuhu kuulusid praegused trükitehnoloogia ja fotograafia ning loodav multimeediami eriala, pakub samuti võimalusi trükioppet arendada. Meediamaaastikul ja trükinduses kohtab üha enam tehnoloogiate ja meediate integreerimist ning laiapäoline baasharidus annab koolilõpetajaile ka rohkem võimalusi töökoha valikul.

Kujunduserialasid õpetatakse Eestis mitmel pool ning ka nende koolide lõpetajatest võivad saada trükiste kujundajad, trükiettevõlmistajad või digitrükikalid. Trükitehniliste nõudmiste õpetamise ühtlustamiseks teevad koolid koostööd.

Aprillis korraldasime kutsekooliõpetajatele koos REKK-i ja trükikodadega kahepäevase seminari Tartus, mille käigus oli võimalik tutvuda mitme trükikoja tootmisprotsessiga ning saada infot trükitehnilistest nõudmistest, trükikoja töökorraldusest ja praktikantide juhendamisel saadud kogemustest ning uute töötajate värbamise põhimõtetest.

17. novembril Tallinna polütehnikumis toimunud trükitööstuse päeva programmi kuulus esmakordselt kutsevõistlus „Trükis 2011“, kus võistlesid viie kutsekooli (Narva kutseõppekeskus, Tartu KHK, Tartu kunstikool, Kuressaare ametikool ja Tallinna polütehnikum) õpilased. Võistlusel tuli kujundada trükis ning hinnati nii kujunduse kunstilist külge kui ka trükitehnilist poolt. Loodetavasti hakkab selliseid kõrge tasemega ja rohke osavõtuga kutsevõistlusi toimuma ka edaspidi.

Kutseõppe puhul on väga oluline osapoolte koostöö. Ettevõtjatele soovitatakse senisest aktiivsemat osalemist kutseõppes, sest ainult sel moel saab arendada eriala baasharidust vastavalt elu vajadustele.

Külli Tammes

MTÜ Eesti Trükitööstuse Liit juhataja

TÖÖANDJA

**URMAS
KAHK**

Kruuli trükikoja
tegevdirektor

Ärijuhte on meil palju...

Värvitrükikalid olene viimastel aastatel saanud polütehnikumist, aga enamasti koolitame inimesed ise välja. Väikeses ettevõttes massilist töölevõtmist pole. Viimane kaardivaliku näide: tütarlaps tuli polütehnikumist meile praktikale. Tundus asjalik, pingutas kõvasti ja on nüüd pärast katseaja läbimist edukalt töö. Meil oli parajasti inimest vaja, üks trükikalist noormees läks sõjaväkke.

Ettevõtetelt oodatakse ikka seda, et nad oleksid ise rohkem huvitatud oma järelkasvust, aga tegelikult peaks tegus kutseharidussüsteem olema eeskätt riigi huvi. Ärijuhte on meil palju, aga häid spetsialiste mitte nii väga. Riik peaks rohkem panustama ametite laiemasse tutvustamisse ja tähtsustamisse.

Veel üks nüanss: koolist tulnutele ei ole kuigi selge, miks mingi töökoht üldse olemas on. Ühtegi töökohta pole ju loodud selleks, et tulla ja hakata seal palka saama. Ei saada aru, kust tekib raha, millest palka makstakse. Kindlasti tuleks kasuks, kui näiteks trükioõpilane saaks ülevaate, mida tähendab trükitööde müümine ja kes/kus on klientid. Võtaksime meelsasti nii mõnegi trükikoolist tulnud noore mitte ainult trükikima, vaid ka müügiosakonda – inimese, kes juba asja tunneb; keda ei pea hakkama õpetama, mis on A4 ja mis värvitrükk. Võib-olla neid inimesi on, aga meie pole nende peale sattunud.

**MERLE
OKAS**

AS-i Kroonpress
personalijuht

Eriala peab paeluma

Meile soovib praktikale tulla rohkem õpilasi, kui suudame vastu võtta, seetõttu saame praktikante valida. Paljud neist töötavad praegu Kroonpressis. Kõige rohkem olene värvanud Tartu KHK mehhatroonikuid, nendega olene väga rahul, tublid on ka Tallinna polütehnikumi trükieriala lõpetanud, kahjuks jõuab neid Tartusse vähe.

Suur osa Kroonpressi tehnilisest personalist on kutsehariduse taustaga, kuid laiem teoreetiline baasiga inimesed tulevad Eesti maaülikoolist ning Tallinna tehnikakõrgkoolist. Olene ka gümnaasiumilõpetanuid nii trükikaliteks kui seadmete operaator-tehnikuteks ise välja õpetanud, selleks on meil spetsiaalne arenguprogramm ja teadmiste/oskuste hindamise süsteem.

Meie spetsialistid teevad aktiivset koostööd kutse- ja kõrgkoolide ning kutsekojaga. Ettevõttepraktikal käivad meil just tehniliste erialade õppurid. Väga edumeelsed, aktiivsed ning ettevõtetega koostöövalmid suhtlejad on Tartu KHK mehhatroonika ja Tallinna polütehnikumi trükierialade „vedajad“.

Kutseharidussüsteemis on oluline eriala õpilastele atraktiivseks teha, siis on ka täitumus hea.

ELINA MALLEUS

Trükiettevõlmistajad tunnis, esiplaanil kutsevõistluse „Trükis 2011“ üldvõitja Triin Paalo.

Kas tõesti on naised süüdi?

Argo Kerb
Õpetajate Leht

Sufražetid, kes kahekümnenda sajandi alguses naistele hääletamisõiguse andmise eest võitlesid, tolmuvad entsüklopeediate unustatud märksõnade nimistust. Naistraktorist on küll minevikku kuuluv kurioosum, kuid ega naine traktori roolis meid siiski üllata. Formaalsed lõhed sugude vahel on ajalukku kadunud, kuid kultuuriline taak lööb siin-seal ikka välja.

Naiste valimisaktiivsus ületab tunduvalt meeste oma. Meeste hulgas oli viimaste valimiste ajal passiivseid tervelt veerandi jagu, naiste seas vaid kuuendik. Seega on välja võideldud valimisõigus asja ette läinud. Naised on igati eeskujulikud ühiskonnaliikmed. Nende tööturule sisenemine on kindlustanud tänapäevase heaolu-ühiskonna vundamendi. Naiste kuri-tegelikule teele asumise tõenäosus on mitu korda väiksem kui vastasool – õrnest soost on seaduserikkujaist vaid 10–20%.

Kas maskuliinse ühiskonna agoonia?

Kõige selle juures kerkib iga natukese aja tagant küsimus: äkki on naised „süüdi”? Kõik vanad mõttemustrid löövad korraga välja. Kunagi oli naine laevas, laev põhjas. Siis naine autos, liiklus seisab. Nüüd naine koolis, poisid väljas. Naised on süüdi selles, et mehed koolist välja langevad ja (argumenti meelevaldselt laendades), seetõttu vähem valimas käivad – põhining keskharidusega inimeste hulgas on meeste hulk suurem ja valimisaktiivsus väiksem. Naiste müütilises pehmete erialade lembuses on nähtud põhjust, miks noored tunnevad vähe huvi loodus- ja tehnikateaduste vastu (mistõttu kannatab majandus). Naisi on süüdistatud isegi madalas iibes. Justkui polekski laste tegemine ja kasvatamine tants kahele. Samas pole olnud kuulda, et Eesti ettevõtete pankrottides, väheses ekspordivõimes vms oleks süüdi firmajuhtide maskuliinsus. Naiselikuks muutunud valdkondade probleeme pannakse aga miskipärast üha enam naiste (olemu- se) süüks, millega langetakse naissoo demoniseerimise lõksu – kutsume seda ühiskonna femoniseerumiseks.

Elame kummalisel ajal ja kummalisel ühiskonnas. Eestis domineerivad konservatiivsed ja maskuliinsed väärtused, kuid paljude võtmevaldkonda-

de firmamärk on hoopis feminiseerumine. Koolipapa on minevik, nüüd on koolimammad (kas tunnetate, kuidas üks kõlab hästi ja teine mõnitavalt?). Meesõpetajalt kiputakse küsima, kuhu too päriselt tööle tahaks minna. Ametnikkond näib tugevalt naiste suunas kreeni kalduvat. Suur osa riigigigatööd nõuab ju kõrgharidust.

Ettevõtete ja riigiasutuste juhtkonnad on veel tugevalt maskuliinsed, kuid mida allapoole, seda enam on naisi. Suuremal osal kõrgharidust eeldavatel ametikohtadel on naiste hulk meeste oma arvatavasti juba ammu ületanud.

N-ö naiselikke valdkondi on meie kultuuriruumis vähemtähtsaks peetud, kuid siin peitub konks: eri ajal on peetud naiselikeks-mehelikeks erinevaid tegevusalasid. Sellegipoolest püsivad mõned fenomenid.

Naisi tuleb ülikoolist üle kahe korra rohkem

Naised teenivad vähem isegi ametipostidel, mis veel mõni aeg tagasi olid meeste kätes. See kehtib nii õpetaja, riigiametniku kui ka erasektori professioonide kohta. Euroopa Liidu kõrgeim üksikemade protsent on Eestis, kus sissetulek sunnib neidsamu üksikemasid elama vaesuse piiril või sellest allpool. Siinjuures ei soovi ma probleemi psühholoogiseerida: väita, et probleemi läte oleks naiste allaheitlikum või leplikum loomus.

1995. aastal omandas kõrghariduse ca poolteist korda rohkem naisi kui mehi, praeguseks on erinevus enam kui kahekordne. 2010. a lõpetas kõrgkooli ca 3400 meest ja üle 8000 naise. Meil on Euroopas üks suuremaid palgalõhesid meeste ja naiste vahel, aga kõrgem haridus annab väikseima palgalisa. Naisõppejõude on üha rohkem, kuid palgad ülikoolides kuigivõrd kasvanud ei ole. Kokkusattumus? Võib-olla, kuid tähenduslik. Nii pole kaugel aeg, kus ka kõrghariduse probleeme hakatakse naiste süüks panema ning õppejõududest meestelt küsima, kuhu nad siis „päriselt tööle lähevad”.

Kui naised on valimistel meestest tunduvalt aktiivsemad, ehk süüdistame neid siis ka haldusreformi venimises või õpetajate palkade tõstmata jätmises? Nema ju valisid! Mis siis, et lõviosa otsustajatest on mehed. Kui ühiskonna vundament või koorekiht on tasahilju naisestunud, on „probleemi” tekkimise ajal tüüri juures olnud valdavalt mehed. Kas see tähendab, et nüüd on mehed „süüdi”?

Nii arutledes satume tupikusse. Süüdi pole mehed ega naised, homod ega tulnukad. Tuleb lihtsalt tõdeda, et klassikalised soorollid ja stereotüübid leiavad soorevolutsiooni olukorras endale püsimiseks „innovaatilisi” lahendusi (noh, innovatsioon seegi). Kõrgematel ametikohtadel suureneb naiste hulk sookvootidetagi. Mingit mõju peab teadmispõhises ühiskonnas avaldama tõsiasi, et ca 25 kõrgharitud naise kohta on Eestis kümme kõrgharitud meest... Kes on süüdi?

KIRI

Aasta õppija – kas tsunftisisene asi?

Eesti täiskasvanute koolitajate assotsiatsioon Andras täidab tänuväärselt ülesannet – väärtustab täiskasvanuharidust. Veel mõnikümmend aastat tagasi oli täiesti tavaline, et inimene õppis ühe ameti selgeks ja see toitis teda surmani. Enam see nii ei ole.

Nüüd muutub maailm nii kiiresti, et õppimata pole võimalik muutustega sammu pidada. Tööjõuturul konkurentsivõimelisena püsimine eeldab kogu aeg juurde õppimist. Et seda vajadust tähelepanu keskmes hoida, on Andras juba neliteist aastat korraldanud täiskasvanud õppija nädalat. Ühtlasi tunnustatakse sellel täiskasvanud õppijaid, koolitajaid, õppimist soodustavaid asutusi ning omavalitsusi. Välja valitakse iga maakonna parimad ning nende hulgast omakorda Eesti parim.

Keda siis täiskasvanukoolituses pärjatakse? Aasta koolitajate hulgas on kõige rohkem neid, kelle igapäevatöö on õpetamine – kutsekoolides, üldhariduskoolides, muusikakoolides, koolituskeskustes –, ja kellest seda kõige enam ootaski. Tunnustatud koolitajate hulgas on igal aastal olnud ka lihtsalt oma valdkonda väga hästi tundvaid inimesi, nagu 2009. a koolitajad, SA Narva Haigla juhtiv nakkustõrje-õde Natalja Metelitsa Ida-Virumaalt või Valtu seltsimaja juhataja Helgi Sussi Raplamaalt, 2010. a koolitaja, muinsuskaitseameti vaneminspektor Dan Lukas Hiiumaalt või ka 2011. a koolitajad, Harjumaa MTÜ Metsatuka

Kunstiaiti ehtemeister Maris Viies ja Hiiumaa metsaseltsi juhatusesi-mees Aira Toss, aga neid on igal aastal viieteistkümnest tunnustatud ainult mõned üksikud.

Ka õppimise soodustamise eest tunnustatute hulgas on eelkõige haridusasutused, kuigi selleski kategoorias on mõned, mis ei ole kaugeltki koolid, nagu näiteks Lääne-Virumaa 2011. a parim EKV Tapa sõdurikodu või Viljandimaa 2010. a parim Männiku Metsatalu OÜ, või ka Tartumaa 2009. a parim MTÜ Eesti Pottsepad.

Keerulisem on pilt aasta koolitus-sõbralikemate omavalitsuste valimisel, kus kategooriasse sobivaid igast maakonnast pahatihti leida ei suudeta. Arusaadavalt on selles valdkonnas raskem kehtestada ka kriteeriume. Igatahes on 2006. a ära märgitud üheksa omavalitsust võimalikust 15-st, 2007 kümme, 2008 kõigest seitse, 2009 kaheksa, 2010 ja 2011 kaksteist, mis ei tähenda, et omavalitsusi ei peaks selles suunas ärgitama.

Eelmist kolme kategooriat alavääristamata arvan, et kuna täiskasvanud õppija nädala keskmes on õppija ja nii aasta koolitajad kui ka õppimise soodustajad on õppija teenistuses, on aasta õppija tiitel ehk kõige hinnalisem. Üle poole aasta õppija tiitliga pärjatutest on õpetajad, sealhulgas lasteaiaõpetajad, koolidirektorid, raamatukogude töötajad, teadlased ja üliõpilased. Ma ei taha öelda, et nad poleks tiitlit väärt, aga millegipärast eeldan, et õpetajate-üliõpilaste-teadlaste igapäevaelu ongi pideva õppimisega seotud, nende puhul ei tundu see millegi erilisena. Pigem ootan, et aasta õppija tiitel antaks neile, kellele õppima asumine tähendab tõelist eneseületust. Ei saa öelda,

et neid üldse ei ole, nagu näiteks Võrumaa aasta õppija 2010, kaitseliidu valvur Anu Jõgeva, kes asus täiskasvanute gümnaasiumis jätkama oma poolelijäänud haridusteed nelja lapse kõrvalt, või ka 2009. aasta õppija, tallinlane Aadu Jõgiaas, kes sai gümnaasiumi lõputunnistuse 58-aastaselt. Aga selliseid leidub aasta õppija nimekirjades vähe, tundub, et nendeni ei jõuta. Need, kelle ülesanne on valiku tegemine, ütlevad, et nad saavad valida ainult nende hulgast, kes on tiitlile esitatud, ja tiitlile esitatakse just selliseid kandidaate. Miks see nii on läinud, teavad asjaosalised ilmselt paremini.

Kas see kõik ei kipu jääma mingiks tsunftisiseks asjaks – ise koolitame, ise loome õppimiseks soodsaid tingimusi, ise oleme tippõppijad ja ise jagame tiitleid? Üks tähelepanek veel: Andrased koduleheküljel on ära toodud tiitlikandjate iseloomustused, aga pahatihti ei anna need seda infot, mida aasta õppija kohta teada tahaks. Näiteks Eesti aasta õppija 2011 on Jõhvi sotsiaalmaja direktor Ralf Burk Ida-Virumaalt, kelle kohta saab lugeda, et ta on ühiskondlikult aktiivne, asutanud koos kolleegiga üheksa kontoriga kindlustusvahendusettevõtte, tal on mitmeid hobisid. See kõik ongi tähelepanuväärne, aga selle eest ei saa ju aasta õppijaks. Kajastamata on, mis just mehe koolipinki sundis, millal, mida ja kus õppima, kui kauaks, mis kasu sellest täpselt oli ja kas mõni kool või kursus on praegigi pooleli. See info innustaks võib-olla teisigi õppima – ja mille muu pärast me kogu seda kampaniat siis korraldame?

ENE PAJULA

ELUPILT

Auto, mis sõitis kiiremini kui rong

ERAKOGU

Olümpiavõitjale ja riigikogu liikmele Erki Noolele on lapsepõlvest meelde jäänud ühised reisirid perega.

tee peale jätta ja minna kuskilt külast bensiini otsima.

Sõidud olid pikad, aga igav ei olnud mitte kunagi. Meie, lapsed, istusime kõik neljakesi tagumisel pingil ja lõbustasime end mängimisega. Üks mäng oli näiteks selline, et kui mõnest autost möödusime, siis näpistasime üksteist nii kaua, kuni järgmine auto vastu tuli. Hiljem, kui suuremad olime, mängisime sõnamängu, kus peab ütlema looma või linnu nime selle tähedega, millega eelmise lõppes.

Tänapäeva lapsed reisivad teistmoodi. Neil on iPadid ja iPhone'id, moodsamates autodes ka televiisor.

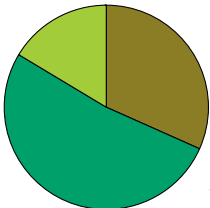
Küllap minu lapsed meenutavad kunagi, kuidas nad teel Tallinnast Lõuna-Eestisse autos arvutimänge mängisid. Aga muidugi mängivad nad vanu sõnamänge ka.

Usun, et on väga tähtis, mis meile lapsepõlvest meelde jääb, tahes-tahtmata püüame sedasama pakkuda ka oma lastele. Nüüd käime meie omakorda perega reisimas ja loodan, et lastele jäävad sellest toredad mälestused. Kuna mina veetsin lapsena kõik suved maal, on mul selle üle väga hea meel, et ka minu lapsed saavad palju maal olla.

Erki Nool

Kas kardate kaotada tööd?

- Jah, arvestan selle võimalusega iga päev: 41 häält (32%).
- Kuigivõrd ikka 67 häält (52%).
- Ei – tean, et leian vajadusel kohe uue töö: 21 häält (16%).

Lugejate küsitlus
www.opleht.ee

Tehnikakõrgharidus: olud ja perspektiivid

■ Üksikud meetmed ei lahenda probleemi.

■ Olulisim on kasvatada ühiskonna üldist kirjaoskust tehnikas ja tehnoloogias.

Majanduse konkurentsivõime on oluline nii iga riigi kui ka selle kodanike jaoks. Majanduse üleilmastumine ja süvenev rahvusvaheline tööjaotus on teravdamas riikidevahelist konkurentsi. Sellega toimetulekuks on määrava tähtsusega inimkapital – vaid haritud inimesed on suutelised looma uusi teadmisi ja tehnoloogiaid ning neid loovaalt kasutama. Kõige olulisem roll on seejuures kõrge kvalifikatsiooniga teadlastel ja inseneridel. Nemad kannavad põhiraskust kõrgemat lisandväärtust loova majandusstruktuurini jõudmisel ja tootlikkuse suurendamisel. Insenere ja teadlasi koolitades annab selleks oma panuse haridussüsteem.

Aastal 2011 tegutseb Eestis 34 haridusasutust, mis väljastavad kõrgharidusdiplomeid. Tehnikaharidust pakub neist viiendik: Tallinna tehnikaülikool, Eesti maaülikool, Tallinna kõrgem tehnikakool, Tartu ülikool, Eesti mereakadeemia, Eesti kunstiakadeemia ja Virumaa kutsehariduskeskus. Põhitegijad on siiski kolm esimesena nimetatut – seal õpib ca 92% kõikidest meie tehnikatüdengitest, neist omakorda kõvasti üle poole TTÜ-s. Erakõrgkoolid insenere ei koolita, sest see nõuab suuri investeeringuid. Loodus-, täppis- ja tehnikaalade (nn LTT-valdkonna) kõrgharidusõppega tervikuna on seotud kokku kümme kõrgkooli.

Õppijaid on liiga vähe

Vastuvõetud üliõpilaste, õppijate ja lõpetanute osatähtsus LTT-aladel on oluline indikaator, mida jälgivad nii Eesti riik kui ka Euroopa komisjon. Eesti kõrghariduse olukorra kohta LTT-valdkonnas annab ülevaate artiklile lisatud joonis.

LTT-valdkonna riigieelarveliste õppekohtade arvu kasv koolitustellimuses on mõnevõrra parandanud LTT vastuvõtu suhtarvu kogu kõrgharidusastme vastuvõtuks. Aastani 2010 on kasvanud ka vastuvõtt tehnikaerialadele. Õppijate osatähtsus on aga vastuvõtu osakaalust madalam ega ole

viimasel aastakümnel oluliselt muutunud: tehnikaüliõpilased moodustavad üliõpilaskonnast 12–13%, LTT-erialade üliõpilased kokku 22–23%. Absoluutarvudes on LTT-üliõpilaste arv kasvanud koos üliõpilaste üldarvu suurenemisega.

LTT-erialade lõpetanute osakaal on pärast pikaajalist madalseisu alates aastast 2004 mõnevõrra kasvanud (tasemeni 20,5% aastatel 2008 ja 2010), kuid Euroopa Liidu keskmiseni, mis aastal 2004 oli 23,6% ja aastal 2010 22,0%, eriti aga teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuses eeskujuks toodava Soome jt Euroopa keskmist taset ületavate riikideni, on arenguruumi veel küllaga.

Tase käib alla, huvi langeb, õpingud jäävad pooleli

Tähelepanu väärib, et LTT-valdkonna lõpetanute osatähtsus on kogu vaadeldava perioodi jooksul olnud vastuvõetute ja õppijate osatähtsusest oluliselt madalam katkestanute suure arvu tõttu. Siit ka LTT-valdkonnas, sh tehnikaerialadel õppijate esimene probleem: õpingute katkestajaid on teiste õppevaldkondadega võrreldes palju. Selle põhjus võib olla õppurite vähene töömaailma tundmine ja kõrgkoolis õppimise oskuste puudumine.

Matemaatikaeksami sooritajate arvu langus on toimunud samal ajal reaalinete õpetamise üldise taseme langusega. Oma osa on kvalifitseeritud õpetajate vähesusel.

Vastuvõtt LTT-erialadele edaspidi tõenäoliselt ei suurene. Selle muudab raskeks matemaatika, füüsika ja keemia riigieksami sooritanute üha vähenev arv. Kui aastal 2002 sooritati nendes ainetes 22,2% kõikidest riigieksamitest, siis aastal 2008 vaid 13,8%. Eriti murelikuks teeb matemaatikaeksami sooritanute arvu peaaegu kahekordne langus alates aastast 2000, mil selle riigieksami tegi enam kui 8000 õppurit, aastatel 2010 ja 2011 aga vähem kui 4500 (vt tabel).

Langus on toimunud samal ajal reaalinete õpetamise üldise taseme langusega. Oma osa mõlemas on kvalifitseeritud reaalinete õpetajate vähesusel. Siit tuleb LTT-valdkonna teine probleem: reaalinetes riigieksami sooritanute üha vähenev suhteline ja absoluutarv, samuti õppurite taga-

RAIVO JUURAK

Jakob Kübarsepp: „Ei möödu nädalatki, mil Eesti ettevõtete juhid ei kurdaks, kui raske on leida nüüdisaegse haridusega insenere, IT-spetsialiste, keemikuid, füüsikuid.”

sihoidlik valmidus kõrgkooliõpinguteks reaalarialadel, sest nad lihtsalt ei oska piisavalt matemaatikat, füüsikat, keemiat või peavad nende omandamist liiga pingutavaks.

Insenere ja arendustöötajate puudus on mure enamikus Euroopa riikides. Põhjuseks noorte tagasihoidlik huvi nii inseneri kui ka teadlase karjääri vastu. Euroopa Liidu liikmesriikides (EU27) väljendab OECD andmetel vaid 11% noortest huvi õppida tehnikaalasid. Kolmas probleem Eesti kõrghariduses ongi vähenen huvi ja madal õpimotivatsioon, mis on tehnika- ning loodus- ja täppisteaduslikel erialadel õppijate suure väljalanguse oluline põhjus.

Kitsast matemaatikast ei piisa

Arenenud riikides, sh Eestis on tekkinud vastuolu: teadlased ja insenerid on majanduses ja ühiskonnas üha olulisemad, kuid noorte huvi selles valdkonnas tegutseda väheneb. Oma osa selles on ülikoolidel, kus bakalaureuseõpe on enamasti liiga teoreetiline ning (erinevalt magistriõppest) reaalse tööeluga nõrgalt seotud, samal ajal kui inseneriasjandust õppima tulnutel on pigem praktilised ootused.

Eesti statistikaameti andmetel oli 2004. aastal teadlaste ja inseneride osakaal tuhande töötaja kohta 5,11, aastaks 2009 kasvas see 6,24-ni. Rahuloluks pole põhjust– Soome ja paljude teiste Euroopa riikide tasemeni on arenguruumi veel palju. Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsioonistrateegia aastateks 2007–2013 seab eesmärgiks jõuda kaheksa teadlase ja insenerini tuhande töötaja kohta.

Kõrgemat lisandväärtust loovad majandust ei ole tehnikaharitlaste võimalik üles ehitada. Ei möödu nädalatki, mil Eesti ettevõtete juhid ei kurdaks, kui raske on leida nüüdisaegse haridusega insenere, IT-spetsialiste, keemikuid, füüsikuid. On hulgaliselt näiteid, et uued ettevõtted ja

suuremahulised projektid ei jõuagi Eestisse, sest kvalifitseeritud tööjõudu, sh teadlasi ja insenere pole piisavalt. Põhjuseid analüüsides jõuame ikka ja alati välja probleemi juurteni: reaalinete väike osatähtsus gümnaasiumi õppekavas, paremat soovida jättev õpetamise tase, probleemid reaalinete õpetajate ettevalmistamisel ja leidmisel (õppida soovijate vähesus) ning noorte tagasihoidlik huvi LTT-erialade vastu.

Seoses gümnaasiumi uue riikliku õppekava järkjärgulise rakendamisega on LTT-erialasid õpetavate kõrgkoolide ees varsti uus mure. Hoolimata sellest, et matemaatika riigieksam muutub kohustuslikuks (st eksami sooritanute arv suureneb), on õppuritele jäetud valikuvõimalus õppida kas matemaatika kitsa või laia programmi järgi ning sooritada ka vastavad riigieksamid. Tehnika-, aga ka enamikul loodus- ja täppisteaduste erialadel on kõrgkooliõpingute alustamine võimalik vaid laia matemaatika baasil. Kuidas suunata noori juba varakult loobuma kergema vastupanu teest? Kas ülikooli hooleks jääb pakuda laia matemaatika tasandusõpet?

Millised on lahendused?

Üksikute meetmete abil pole võimalik probleeme tulemuslikult lahendada. LTT-alasid toetav haridus- ja teadustellimus ning kogu riigis käivitatud karjäärikeskuste võrgustik on kahtlemata olulised hoovad, kuid neist üksi ei piisa – vaja on süsteemsemat (terviklikumat) lähenemist nagu mitmes teises EL-i riigis. Pakun välja mõned võimalikud meetmed.

Esiteks. Reaalinete õpetamine koolides tuleb senisest rohkem siduda tegeliku eluga ning õpetamisse kaasata rohkem tunnustatud tippspetsialiste. Tehnoloogiast üha enam sõltuvas ühiskonnas peaks vastav õpetus olema iga

üldhariduskooli õppekavas, kusjuures õpetajatel olgu tehniline või loodusteaduslik kõrgharidus. Praegu on gümnaasiumi riiklikus õppekavas tehnika/tehnoloogiaõpetuse valikained (3D-modelleerimine, mehhatroonika ja robotika jt) pika otsimise järel leitud loodusainete alt.

Sarnaselt nt Saksamaa ja Soomega võiksime enam levitada nn tehnoloogiausku, tutvustades teadust ja tehnikat meedias mitte kui elukauget või valdavalt meeste ala, vaid kui loomulikut valdkonda, mille vilju näeme enda ümber iga päev. Enam tuleb toetada üldhariduskooli, mis on spetsialiseerunud tehnika/tehnoloogia süvaõppele. Samuti tuleb lõpetada seni laialt levinud LTT-erialade õpingute erilise keerukuse rõhutamine (sh ka kõrgkoolide endi poolt) ning mõelda pigem nende erialade õppijate toetamisele. Erialaõpet kõrgkoolides tuleb täiendada karjääriperspektiive avardavate õpingutega – liialt kitsas spetsialiseerumine õppijaid üldjuhul ei motiveeri.

Teiseks. Ettevõtete, kõrgkoolide ja riigi koostöös on võimalik muuta inseneri-, tehniku-, teadlaseamet atraktiivsemaks, selles mängivad muu hulgas olulist rolli palk, töökeskkond ja karjääriperspektiivid. Tuleb tuua esile inseneri- ja teadlasekutse loomingulisust, väljakutseid probleemide lahendamisel, tutvustada inseneride ja teadlaste suurepärase karjääri edulugusid. Näidetest eri eluvaldkondades ei tohiks puudu olla.

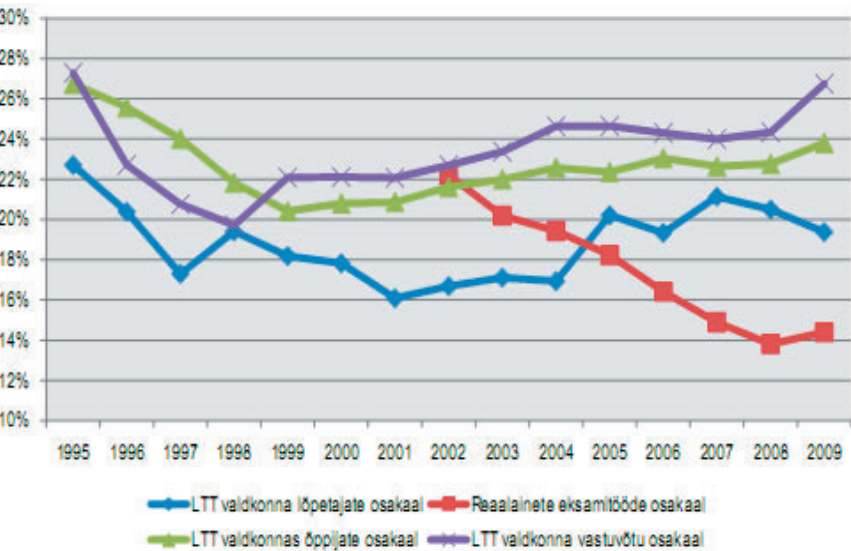
Kolmandaks. Riik ja kõrgkoolid peaksid noori tööturul toimuvast paremini informeerima. Edendama karjäärinõustamist, korraldama ettevõtete infopäevi, pöörama suuremat tähelepanu teaduse ja tehnika valdkonna tutvustamisele õpilaste seas.

Tuleb lõpetada loodus-, täppis- ja tehnikaalade õpingute keerukuse rõhutamine (sh ka kõrgkoolide endi poolt) ning mõelda pigem nende erialade õppijate toetamisele.

Kõrgkooliõpingud tuleb seostada senisest paremini reaalse eluga (projektipõhine õpe, probleemide orienteeritud õpe) suunamaks üliõpilasi õpingute algusest peale praktilisi lahendusi otsima ehk teisisõnu tege-ma loomingulist tööd. Kasuks tuleks diferentseeritud vastuvõtupoliitika rakendamine, et erialavalikus kahtlevad õppurid otsustaksid LTT-erialade kasuks. Üks Eesti kõrgharidusstrateegias kavandatud, aga seni veel mitte rakendunud meede on riiklikud stipendiumid LTT-erialade üliõpilastele.

Kõige olulisem ongi suurendada üldist tehnika- ja tehnoloogiaalast kirjaoskust koolides ja ühiskonnas laiemalt, muuta reaalinete õpetamise metoodikat üldharidus- ja kõrgkoolides, toetada tehnika- ja tehnoloogiaõpetusele orienteeruvaid üldhariduskooli ning rakendada kõrgkoolides diferentseeritud vastuvõtupoliitikat.

Jakob Kübarsepp
Tallinna tehnikaülikooli professor

Joonis. LTT-valdkonna kõrgharidusõppe lõpetanute, õppijate ja vastuvõetute osakaal 1995–2009. Reaalinetes (keemia, füüsika, matemaatika) sooritatud riigieksamite osakaal kõigist riigieksamitest 2002–2009. (Statistiline ülevaade kõrghariduse õppekavadel õppijate näitajatest, HTM, 2010.)

Tabel. Matemaatika riigieksami sooritanud 1999–2011 (REKK-i andmed)

Aasta	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Sooritajate arv	8048	8019	7244	7344	7383	6916	6934	6334	5513	4690	4908	4498	4328
Osakaal, %	62,5	55,8	55,3	46,2	50,4	47,4	46,5	42,7	36,6	32,5	34,7	33,8	34,1

Tänapäevane „Madame Bovary“ von Krahli

■ **Vaadatu ei jätnud üks-kõikseks, vaid pani kaasa elama ja mõtlema.**

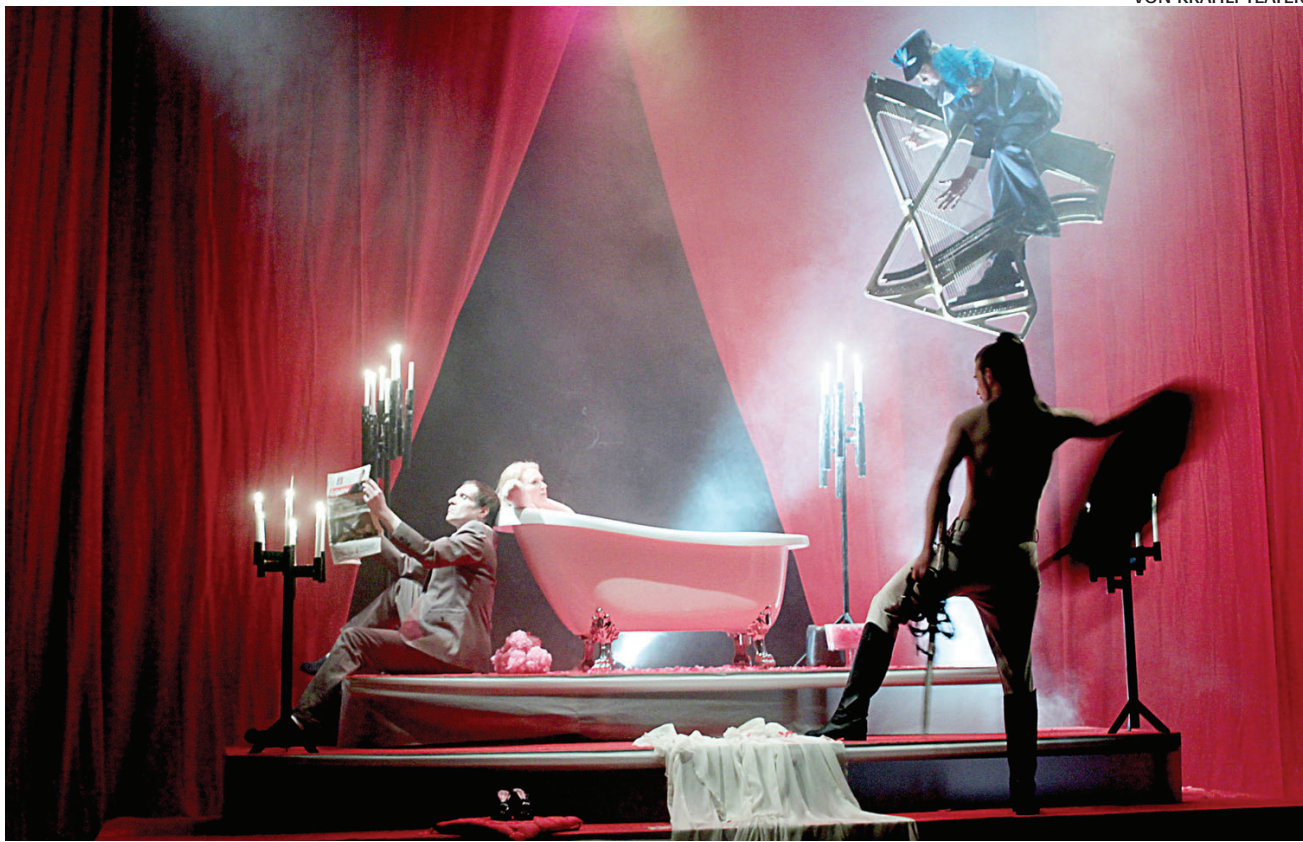
Von Krahli teater pakkus novembri esimesel poolel koolidele välja võimaluse külastada „Madame Bovary“ etendusi õpilaste jaoks üheeurose soodustusega. Paljud ei jätnud seda võimalust kasutamata. On ju prantsuse kirjanudklassiku Gustave Flauberti romaan „Madame Bovary“ kooliprogrammis ja kuulub nii mõnelgi pool kohustusliku kirjanduse hulka. Etendus on aga vähemalt oma välise, lavastusliku vormi poolest väga erinev 1856. aastal ilmunud teosest.

Lühidalt öeldes on see postmodernistlik lavastus, mille ülesehituslik põhinipp on sama mis klassika töötluste puhul moodsas muusikas, näiteks *drum'n'bass*'i või räpistiilis: võetakse alguseks mõne klassikalise loo hästi tuntud avalõik originaalis ning sellele järgneb modernne tümps, mille saade põhineb klassikalise loo põhimeloodia lihtsustatud töötlusel. „Madame Bovary“ lavastuses on kasutatud analoogset võtet, kus Gustave Flauberti teos annab vaid avatakti, samuti tegelaskujud ja nende põhi-karakterid, ent kõik muu on lavastaja Marianne Körveri töötlus (koos kunstnik Liisi Eelmaaga).

Postmodernistlik tõlgendus

Näidend algab järgneva kohta mitte midagi reetva klassikalise sõnadeta stseeniga Emma Bovary vanniskäigust. Võrreldes järgnevate stseenidega on see ebaproportsionaalselt pikk ning lõpeb omalaadse puändiga, kus laest laskub vannituppa harfimängija ning hiljem traavib sisse Rodolphe, kes vannitua seinalt plastiktoru maha rebib ja sellega vanni justkui armulaevukest sümboliseerib edasi sõuab. Kui Flaubertil on Rodolphe rikas maaomanik ja donžuan, siis Körveril on ta palja ülakeha ja liibuvate pükstega vitaalne faun, kes armastavat hobustega ratsutada. Pigem on ta aga linlik ning oma rakmete ja mõõgaga sado-masoliku nüansseeritusega tüüp.

Lõplikult pöördub näidend postmodernistlikule teele aga siis, kui ootamatult kõlab uksekell ning Emma juurde siseneb tema mehe palgatud psühholoog-moraalivalvur silmatorkavalt stiilitus tänapäevases *second-hand*-rõivastuses. Ta jääb küll episoodiliseks tegelaseks, ent kannab sõnumit, et Emma võiks pühendada ennast kodu-

Näidend algab sõnadeta stseeniga Emma Bovary vanniskäigust, omalaadse puändina laskub laest vannituppa harfimängija.

kana kombel enam abikaasale, tütrele ja kodule kui unistustele armulembusest, mis tuleb väljastpoolt Emmat ahistavat kitsast ringi.

Emma teisest armukesest Leonist on lavastaja Körver teinud Eesti Posti logoga jopet kandva ja kesise luuleaniga postiljoni, kes hindab oma annet sama kõrgelt kui Bornhöhe „Kuulsuse narride“ Salomon Vesipruul. Nende kontakt saab alguse siis, kui Leon toob Emmale naise tellitud postipaki uhke kleidiga. Kuna Emmal pole raha paki eest maksta, asub ta Leoniga flirtima. Tolles tärkab naise võlude mõjul nii võimas luulekire kui ka soov purustada midagi materiaalselt – kasti, milles on Emma kleit. Otsustavate hoopidega lööb ta sõrgkangi läbi kastikaane. Sõrgkang on Emmale mehe suguelundi sümboliks ning ajab ta koketeerivalt kihevile. Kasti purustamise stseen on allegooriline ühe, millega rikutakse Emma abielu.

Selliseid allegoorilisi sümboleid – mõned otsesemad, mõned vihjelised – on etenduses veelgi. Samas pole siinkohal mõtet ümber jutustada kogu näidendit ja nimetada kõiki selles kasutatavaid lavastusvõtteid ja -elemente. Olgu vaid lisatud, et Emmat armastavat abikaasat Charlesi on arsti asemel kujutatud loomaarstina. Võib-

olla peab seegi tõstma esile Emma võõrandumist Charlesist ja tema tehtavast tööst. Need, kellele on pühendatud Charlesi tähelepanu, pole mitte tõelised inimesed nagu tundelisest ja kriglikust armastusest unistav Emma, vaid loomad.

Etenduses nimetatavad kohad on Tallinn ja selle lähiümbruskond. Mitte Normandia väikelinn Tõtes ega Pariis, mis on peamised tegevuskohad Flauberti teoses. Romaani traagilise lõpplahenduse asemel on lavastuse finaalsiks videoklipp Emmast tänapäeva kaubanduskeskuses. Emmale ja tema hingeahastusele ei pööra seal keegi tähelepanu, kõik kõnnivad mööda. Emma on inimmassi keskel ihuüksinda – keegi teda ei mõista, naine on maha jäetud ja hüljatud.

Hea ja halva maitse piiril

Lavastus on seni saanud ajakirjanduses vaid kiitvate hinnangute osaliseks. On toonitatud, et see on nüüdisaegne, efektne, traagilisega paralleelselt ka lõbus ja irooniline. Kindlasti lisab omajagu Lauri Dag Tüüri muusikaline seade, mis erineb küll märksa eespool lavastusliku võtme iseloomustamiseks nimetatud *drum'n'bass*'ist ja räpist, selles on hoopis revüteatri stiili.

VON KRAHLI TEATER

Hinnang lavastusele – nagu ikka – on maitseasi, kas mõista või hukka mõista. Etendus on niivõrd nüansirikas ning hea ja halva maitse piiril balansseeriv, et võimaldab kahtlemata mõlemat. Mõne jaoks võib kriitiliseks piiriks olla see, kui Emma suu läbi nimetatakse mehe ja naise suguorganeid otse vulgaarstiilis. Mitte et vaatajate kõrvad nii õrnuksed oleksid, ent minu hinnangul ei lisa see näidendile

midagi olulist juurde. Nagu ka pisut teistsugune väljenduslaad ei võtaks midagi olulist ära, peale mõne kihina ja itsituse publiku seas. Ning seesama stseen, mis väljendab Emma rahulolematust oma armukestega, kes pakuvad talle tõelise armastuse ja sügava kire asemel vaid pinnapealseid ja lühiajalisi füüsilisi kontakte, ei kaotaks seeläbi oma mõjuvusest midagi. Aga üks seegi ole maitseasi.

Tahan vaid osutada, et lavastus maksab päris suurt lõivu nüüdisaegsele populismile, mis on valdavalt materiaalsusele orienteeritud ühiskonnas suuresti paratamatu – sõltub ju teatrigi tegevus etenduste väljamüügi edust. Nii too üheeurone hinnaalandus õpilastele kui ka teatud sõnalised ja muusikalised võtted tagavad obligatoorse

publikumenu. Parajalt doseerituna ei hävita odavam populism ehk ka näidendi kunstilist tervikut.

Kunstilises mõttes nõudlikum vaataja võib küll hinnata lavastuse postmodernistlikkust ning mõningaid lavastustehnilisi lahendusi ja saatemuusikat, ent ometi mitte päris rahul olla etenduse silmatorkava kaugusega Gustave Flauberti romaani süžees (näidend kannab ju ikka sama pealkirja). Samas võib Flauberti teose sügavama mõistmise seisukohalt leida lavastusest midagi tõeliselt head: peategelaste karakterid tulevad selgelt esile (ehkki romaaniga võrreldes pisut teises välises rollis), esmajooned Emma hingelist ängi ja maailmast võõrandumist on kujutatud kunstiliselt veenvalt.

Väike saal ja miimika nüansid

Näitlejatöödele vähemalt sellel öhtul, mil mina etendust jälgisin, suurt midagi ette heita pole. Mari Abelit tuleb Emma rollis üldiselt kiita. Selle rolli õnnestumine määrab kogu näidendi õnnestumise. Pisut rohkem oleks oodanud ehk nüansirikust Emma karakteri eri külgede esiletoomiselt, aga eks see sõltu lavastaja maitsest.

Ainuke tilluke (ja tõesti vaid tilluke) pipratera: näitleja peaks maksimaalselt keskenduma rollile ega tohiks oma pilgus korraiski helgelda lasta sisemisel lõbustatusel ega iroonial rollilahenduses kasutatavate lavastuslike nüansside ega publiku reaktsioonide üle. Eriti nii väikeses saalis nagu von Krahli teatri oma, kus näitleja puutub esiridades istujatega peaaegu kokku ning kus seetõttu on näha miimika kõik nüansid.

Üheeurone hinnaalandus õpilastele ja teatud lavastusvõtted tagavad obligatoorse publikumenu. Parajalt doseerituna ei hävita odavam populism ehk ka kunstilist tervikut.

Seda peavad silmas pidama kõik trupis osalejad, mitte vaid peaosaline. Aga ehk pimestas mind hoopis mõni eksinud prožektorikiir...

Oma teatrielamuse etendusest ma sain. See ongi peamine, vaadatu ei jätnud ükskõikseks, vaid pani kaasa elama ja mõtlema.

Jaanus Betlem

Tallinna Õismäe gümnaasiumi kirjandusõpetaja

ÕPIABI

Et lugemine ruuliks

Kuidas panna lapsi lugema, kui neil puudub selleks huvi ja tahtmine? Eks ikka kõiksugu nippide ja mängudega. Järgnevalt mõned näited nendest, mida olen oma töös enim kasutanud.

Sobitusmäng. Esimese klassi algul kasutan laste lugema õpetamisel omavalmistatud lotomängu, mis koosneb aluskaartidest ning lahtistest pildi- ja sõnakaartidest. Algul mängime nii, et pildid on pandud aluskaardile oma kohtadele, kuid sõnade kohad on tühjad. Lapsed saa-

vad sõnakaardid ja asetavad need õigete piltide kõrvale. Algul on sõnad lühemad, hiljem pikemad.

Palju rohkem paneb lapsi lugema mängu teine variant, kus aluskaart on eelnevalt täidetud sõnakaartidega ja pildikaardid puuduvad. Nüüd peavad lapsed lugema palju sõnu, enne kui leiavad oma pildile õige koha. Tulemuse õigsust kontrollime ühise lugemise abil.

Piltide-sõnade kaarte saab vastavalt laste lugemisoskuse edenemisele mängu pidevalt lisada. Õpetaja saab lastele kaarte jaotades märkamatuks arvutada iga lapse võimeid ja oskusi.

Mõistatusmäng. Lugemise harjutamiseks olen kasutanud mõistatusmängu. Õpetaja valib lugemispa-last ühe lause ja lapsed püüavad ära mõistatada, missuguse. Lapsed loe-

vad hasardiga lugemispala ja pakuvad erinevaid lauseid. Igaüks loodab õiget leida.

Paarislugemine. Panen paari-kaupa lugema enam-vähem ühesuguse lugemistasemega lapsed, et nad jõuaksid teineteise lugemist jälgida ja vastastikku lugemisvigu parandada. Nad vahetavad rolle – kord loeb üks ja teine jälgib, kord esitab loetu kohta küsimusi üks, siis teine jne. Kahekesi lugedes jälgitakse teise lugemist palju tähelepanelikumalt kui klassis koos lugedes.

Osalistega lugemine. Lapsed loevad teksti tegelaste kaupa. See nõuab head tähelepanu. Lugemaõppimise algfaasis on see osale lastest päris raske pähkel. Lugemisoskuse edenedes on aga näidendid ja kahekõned üks mõnusamaid lugemisi.

Lastele meeldivad ka katkilõigaga

tud sõna- ja lausekaardid, sõna- ja pildidoomino.

Hommikuring ja raamatukogutund. Lugemishuvi tekitamiseks on lastele raamatutest katkendeid lugenud nii täiskasvanud kui ka tublimad lugejad oma klassist. Kui lugemine põneval kohal katkestada, võetakse mõnigi raamat kodus lugemiseks kaasa. Igas kuus loeb iga meie klassi õpilane läbi ühe raamatu ja tutvustab seda kaaslastele kas põnevast kohast ette lugedes või sisu ümber jutustades.

Laps vajab pärast jõukohase tegevuse sooritamist tunnustust. Eriti peab last kiitma siis, kui ta ühelt tasemelt teisele üle läheb. Tehkem kõik selleks, et lugemine ruuliks!

Valve Keskpalu

Kambja põhikooli klassiõpetaja

RAIVO JUURAK

Kuidas harjutada lapsed lugema? Eks ikka kõiksugu nippide ja mängudega...

FOTOD: RAIVO JUURAK

Selline näeb välja lapse päevakava.

Laps saab õpetajaga suhelda laual olevatele piktogrammidele osutades.

Õunakese lasteaia õppealajuhataja Mendi Ikkonen: „Oleme tavaline munitsipaal-lasteaed, mis on täidetud suurte ja väikeste eriliste inimestega.”

Eriline lasteaed eriliste inimestega

■ Õunakese lasteaia töötavad sooja südame ja külma peaga inimesed.

Õunakese lasteaed Tallinnas on ainus omataoline Eestis. Seal saavad erivajadustega lapsed maailmatasemel arendus- ja hoiuvõimalust. „Maja on projekteeritud ja ehitatud spetsiaalselt erivajadustega lastele, arvestades laste meele-, taju-, keha- ja/või vaimupuu. Kõik Õunakese õpetajad on kõrgelt haritud eripedagoogid. Meie spetsialistid – liikumisõpetaja, füsioterapeut, logopeedid, eripedagoogid, muusikaõpetajad, arst – on oma ala vaieldamatud meistrid,” räägib Õunakese lasteaia õppealajuhataja Mendi Ikkonen.

Aeg ja kogemused

Tänavu oktoobris kümneaastaseks saanud Õunakese lasteaia tegelik ajalugu on palju pikem. Õunakese eelkäija oli 1964. a valminud Mustamäe esimene lasteaed – Tallinna 97. lastepäevakodu. 1983. a avati siin Tallinna 3. erilasteaed vaimse puudega lastele. Aastatuhande vahetus muutis lasteaia sisu ja vormi tundmatuse. „Võiks öelda, et nõobile ömmeldi külge pintsak,” sõnab Ikkonen. Tema on Õunakese lasteaia töötanud logopeedina selle avamisest peale kuni tänavu augustini. Praegu, õppealajuhatajana on tema ülesanne välja mõelda ja lastele sobitada alternatiivseid kommunikatsioonivahendeid, teha meeskonnatööd eriaspetsialistide, õpetajate ja peredega, nõustada peresid ja õpetada õpetajaid.

Kümme aastat tagasi tulid majja uued erilised lapsed ja uus meeskond, igaüks oma pagasi ja kogemusega. Malli võtta polnud kusagilt, sest teist sellist asutust Eestis polnud. Nii panid kõik töötajad oma kogemused kokku. Ka õppekavad tuli ise välja mõelda. Osa metoodikat võeti üle Skandinaaviast, osa Saksamaalt ja mujalt.

„Mina olen Nõukogude ajal ülikoolis käinud, seepärast on palju metoodikat Venemaalt pärit. Seal on metoodiline lähenemine erivajadustega lastele väga tugev,” jutustab Ikkonen. „Kaks esimest aastat kuliski meil selleks, et metoodika paika panna. Võib öelda, et sestpeale on metoodilised muudatused toimunud ainult detailides. Aluseks võtsime alushariduse raamõppekava ning lisaks Ameerika Ühendriikidest pärit koolieelse kasvatusprogrammi

On ratastoolilapsi, kes üldse ei liigu, ning ringi silkavaid autiste, kes ohustavad ennast ja teisi. Õpetajaid peab jätkuma igale poole.

mi „Astmed”. Autistlike laste õpetamiseks meil eraldi programmi pole, oleme võtnud ühe kogemuse ühest, teise teisest kohast ja praktikutega nõu pidanud.”

Eesti lagi on käeulatuses

Õppimine ja enesetäiendamine käib kogu aeg. Igal spetsialistil on oma võtted ja meetodid. Õpiti eesti viipekeelt, mis on aluseks lasteaia viipevarale. Praegu käivad õpetajad pimekurtide laste õpetamise kursustel... Õunake on koostööpartner ja praktikabaas paljudele Eesti kõrgkoolidele – nii Tallinna kui ka Tartu ülikoolile, pedagoogilistele seminaridele ja tervishoiu kõrgkoolidele. „Üliõpilased toovad lasteaeda värsket infot, teadus areneb ju iga päevaga,” kiidab Ikkonen tudengeid.

kui seda peetakse otstarbekaks. Edasi lähevad lapsed kas Tondi või Käo põhikooli, kes on samuti Õunakese head koostööpartnerid. Pidevalt vahetatakse infot, et laste üleminek lasteaia kooli oleks võimalikult kerge.

Kas erivajadustega laste arv on Eestis suurenenud, ei riski Ikkonen öelda, sest lasteaia on piiratud arv kohti ja alati on järjekord. Lasteaia kohta on 42. Töötajate arv (koos tehnilise personaliga) on umbes sama. Ikkonen loetleb: „Rohkem võiks olla eriaspetsialiste: logopeede, tegevusterapeut, väga vajalik oleks kliiniline psühholoog. Majanduslikel põhjustel pole praegu võimalik teda palgata.”

Õunakese õpetaja töö

Nendelsamadel majanduslikel põhjustel on personali arvu vähendatud, õnneks pole tänu direktori kindlameelsusele eriaspetsialistide majast kaotatud. Küll aga võib „tänu” lasteaedade üldisele raputamisele kujuneda järgmisest aastast olukord, kus valverühmas – kuhu tulevad kokku nii lapsed, kes üldse ei liigu, ratastoolilapsed kui ka ringi silkavad autistid, kes võivad olla ohtlikud nii endale kui teistele – on ainult üks õpetaja, kes ei saa minna isegi tualetti.

„Selline olukord ei ole normaalne,” kinnitab Ikkonen. „Kes siis vastutab, kui midagi juhtub? Loomulikult õpetaja, mitte linnaisad, kes selliseid rumalaid otsuseid teevad.”

Õunakese õpetajate töö on raske mitte ainult emotsionaalselt, vaid ka füüsiliselt. Pidevalt on vaja kummarada, lapsi tõsta. Õhtuks on õpetaja selg päris väsinud. Kujutage ette õue minekut – paarkümmend väikest kätse seismas liftijärjekorras. Õuest tulekul samamoodi.

Õues tegevust jätkub. Paar aastat tagasi oli Õunakeses mälumäng, kus töötajatelt küsiti, mitu liivakasti ja pinki õues on. Liivakaste on neliteist, pinkide arvu ei mäletata praegugi.

Keerulisem on õues muidugi talvel, kui tuleb abi paluda radade lahtilükkamisel, sest paljud lapsed liiguvad ratastoolis. Kaks viimast talve on väga lumerohked olnud. Linn saatis sotsiaalsetel töökohtadel olevad inimesed Õunakesse appi lund lükkama. Abi kestnud täpselt kella kümneni, mil poed lahti tehti. Edasi pidi lasteaia rahvas oma jõududega hakkama saama.

Meeli Parijõgi

Kirju-Mirju lapsed Kukrusel

Kohtla-Järve linna Kirju-Mirju lasteaia erivajadustega laste rühm külastas Kukruse polaarmõisa. Lapsed olid ootusärevuses terve nädala. Mõisa sõideti kahe sõiduautoga.

Mõisaproua juhatas lapsed ekspositsiooniruumidesse. Multi-meediaekraani ees sai jälgida kahe mehe toimetamisi ja vestlust. Tegemist oli Rakvere teatri näitlejatega, kes kehastasid polaaruurijat Eduard von Tolli ja mõisnikku Robert von Tolli. Härrad tutvustasid humoorikalt mõisa elu ning polaaruuringuid. Lapsed vaatasid huviga ning käitusid väga väärikalt.

Siis said väikesed külalised tunda end mõisapere lastena, istuda mõisa aegses ruumis ning vaadata vanu albumeid. Kostüümide tuba andis võimaluse riietuda 19. sajandi kleitidesse-kübaratesse ning korraldada uhke fotosessioon.

Kellele gooti kirja kirjutamine ehtsate vanaaegsete sulgedega jõukohane ei olnud, nende jaoks leiti tavalised pliiatsid. Nüüd said lapsed istuda uhke vanaaegse kirjutuslaua taha ning anda loomingule vaba voli. Valminud töö said kõik endale kingituseks.

Seejärel mindi polaarekspeditsioonile. Trepist laskuvaid lapsi ootas suur valge jääkaru oma pisikesse pojaga. Lapsed kallistasid karusid ja proovisid, kui palju mahub lapsi iglusse. Edasi mindi laeva, kus laos tunnides olid õunad ja soolasilgid ning rotid kröbistasid küpsiseid. Tutvuti kapteni kajuti ja meremeeste koikudega. Lõpuks jõudsid lapsed Sannikovi maale. Sealset liumäel sai liugu lasta, lumesõda pidada, kajakis istuda, koerterakendiga sõita. Kes väsis, võis polaar telgis pikutada. Oli nagu päris talv valge lumega maas, ainult soe.

Lapsed teadsid täpselt, millal joosta ja hullata ning millal isemängiva klaveri saatel jalutada. Lapsed ja õpetajad jäid külastusega Kukruse polaarmõisa väga rahule.

KÜLLI BACHMAN

Kirju-Mirju lasteaia rühmaõpetaja

MÄNG

GRETEL ÕIGUS

Naeritõmbamine

Selle vahva mängu tegid Tallinna ülikooli tudengid. Mul on nimelt praktikantidele tingimus, et nad valmistavad ka metoodilise töövahendi. Mäng kujutab Naerise muinasjuttu. Alus on tehtud pehmest poroloonist ja tegelased vahtkummist. Tegelaste küljes on tikukesed, millega saab neid hõlpsasti aluse külge kinnitada. Kuna „Naeri” lugu teavad kõik, saab seda lapsega koos jutustada. Loo rääkimise ajal saab laps ise naeri ja kõik teised tegelased ükshaaval aluse külge panna. See on tore ja atraktiivne mänguasi. Hea on ka see, et mäng on ruumiline ja valmistatud lihtsatest käepärastest vahenditest.

Gretel Õigus

Tallinna Õunakese lasteaia eripedagoog

ENE KÄPP

TLÜ avatud
ülikooli
täiend-
õppekeskuse
juhataja

Üheskoos käidud tee

Head õpetajad ja koolijuhid, meie täiendõppekeskus, mida kutsuti tema algusaastatel Lasnamäe akadeemiaks, sai 17. novembril 35-aastaseks. See on pikk koos käidud tee, kus teekaaslasteks olete olnud õppijatena teie ja koolitajate ülikooli õppejõud, eksperdid, õpetajad-praktikud, aga ka partnerkoolid ja -lasteaiad, kus meid on alati avasüli vastu võetud ja meile oma kogemusi tutvustatud.

Me kõik oleme sellel koos käidud teel üksteiselt palju õppinud ja üksteist ka usaldama hakanud. Mille muu kui usaldusega saab seletada seda, et pärast ühe koolituse läbimist tulla tagasi järgmisele ja ülejärgmisele. Ja seegi näitab usaldust, et meie koolitajatega hoitakse kontakti ka pärast seda, kui koolitus ise on juba ammu läbi.

Aitäh koostöö ja usalduse eest! Jätkame targemaks saamise teekonda ka järgnevatel aastatel üheskoos.

Püüdsime kogu aeg olla parimad

Hoidsime väga kokku, olime üks pere.

Tallinna ülikooli täiendõppekeskus, algse nimetusega Ed. Vilde nim Tallinna pedagoogilise instituudi koolijuhtide kvalifikatsiooni töstmise teaduskond – õppijate keeles Lasnamäe akadeemia – on iseäralik selle poolest, et on asunud kogu aeg ühes ja samas majas ning hoidnud oma head taset algusest kuni praeguseni.

Olin Tallinna 46. keskkooli direktor, kui minu hea sõber Rein Virkus, tollane pedagoogilise instituudi õppeprorektor, kutsus mind enda juurde teadusliku uurimistöö sektorit juhatama. Aga ta ütles kohe, et see on ajutine töö, sest aasta pärast seisab ees koolijuhtide kvalifikatsiooni töstmise teaduskonna avamine, sellised olid kõigis NSV Liidu pedagoogilistes institututes.

Pigem pähesaamine kui õpe

Kui uurimistöö sektori käima saime, hakkasin vaatama, mis siis vabariikliku õpetajate täiendusinstituudi ehk VÕT-i koolijuhtide kursustel viga oli. Peamine häda paistis olevat selles, et koolijuhte õpetasid suures osas haridusministeeriumi inspektorid, kes rääkisid valdavalt vigadest, mida nad inspekteerimistel näinud olid. Kursused olid koolijuhtidele pigem pähesaamise kui õppimise koht.

Kvalifikatsiooni töstmise teaduskondade avamist juhatas NSV Liidu kõrghariduse ministri asetäitja Valeri

TÕK-I FOTOARHIIV

Lasnamäe akadeemia firmakultuuri juurde kuulus ka hümn, mida lauldi kõigil kokkusaamistel, sh ava- ja lõpuaktustel. Aastast 1978 pärit fotol esitatakse oma hümn.

Kozov. Ta oli Moskva ülikooli endine rektor, arukas inimene, kes ei kiirustanud meid tagant ja jättis palju asju meie enda otsustada. Kui Moskvas korraldati dekaanide üleliiduline seminar, saatis Virkus mindki sinna. See oli huvitav kokkusaamine, kus tutvusin kolleegidega Siberist Kaukaasiani, ühtlasi sai seal selgeks, mis on võimalik ja mis mitte.

Ja siis läks lahti. Teaduskonna asukohaks sai Valge 10 Lasnamäel. Varem oli väike maja olnud ettevõtmistuosaka-

konna üliõpilaste ühiselamu. Hoone pidi suve jooksul korda saama, kuid remondiga läks nii palju aega, et jõudsimme alles septembris katlamaja torude vahetamiseni.

Atraktiivse teaduskonna nimel

Sel aastal oli juba septembris nii külm, et remonditööd jätsid töö pooleli. Otsisime nad siis uuesti üles, hankisime rektoriga majja õhkuivatid ja saime remondi ikkagi tehtud.

17. novembril 1976 läks töö lahti. Tahtsime teha võimalikult nüüdisaegse ja atraktiivse teaduskonna. Mis asi on missioon, sellest ei teadnud me tollal midagi, kuid just samal ajal kaitses Peeter Kreitzberg Leningradis pedagoogikateaduste kandidaadi töö kooli eesmärkidest ja Heino Liimetsal õnnestus koos temaga need eesmärgid meiegi teaduskonnale kirja panna ning kõrghariduse ministeeriumis ära kaitseda. Ei teadnud me tollal midagi ka strateegiast, kuid olime Moskva ja Soome

Kui kõrge on meie õpetajate täiendusõppe kvaliteet?

Seoses TLÜ avatud ülikooli täiendõppekeskuse 35. aastapäevaga peeti maha väike vestlusring õpetajate täiendusõppe kvaliteedi teemal.

Osalesid juhtimiskonsultant ja täiendõppekeskuse aasta koolitaja 2010 Kersti Pärn, keskuse koolitusjuht Monica Sakk ja juhataja Ene Käpp.

Sissejuhatuseks märgiti, et täiskasvanuhariduse kvaliteediga tegeldakse Eestis praegu mitmel rindel. Muutmisel on täiskasvanute koolituse seadus, haridusministeeriumi juures on loodud üleriigiline kvaliteeditöörühm, REKK käivitab haridustöötajate täiendusõppe kvaliteedi töörühma ning INNOVE kvaliteediprojekti, mida koordineerib Tartu ülikool, osalevad kõik Eesti avalik-õiguslikud ülikoolid.

Kui suur on koolituse mõju?

Kersti Pärn pidas kvaliteediga nii laialdase tegelemise põhjuseks asjaolu, et täiendusõppes on toimumas paradigmaatiline muutus – täiskasvanute koolitamine on muutunud kliendikeskseks, kvaliteeti ei mõisteta enam kui ranget vastavust nõuetele, vaid üha rohkem lähtutakse õppija ootustest ja vajadustest. Teiseks on hakatud tõsiselt huvi tundma koolituse pikaajalise mõju vastu: kas ja kui palju muutis koolitus õpetaja mõtlemist, käitumist, tegutsemist.

Ene Käpp tõdes, et õppijakesksus kui õppe kvaliteedi oluline tunnus on TLÜ täiendõppekeskuses olnud juba kümme aastat üks põhiväärtusi. Samas on selge, et päris iga üksiku õppija ootusi ja vajadusi pole võimalik

TÕK-I FOTOARHIIV

Uuele õppeaastale häälestumiseks pakub häid võimalusi täiendõppekeskuse augustikuine traditsiooniline suveakadeemia, kus osalevad õpetajad, mentorid, haridusasutuste juhid jt sihtrühmad. Suveakadeemia korraldatakse alates aastast 2005. Osa õppest on kõigile sihtrühmadele koos, osa eraldi. Teema ja toimumiskoht on iga kord erinev. Fotol on haridusasutuste juhtide rühm 2007. aastal Väimelas suveakadeemial „Keskkond ja meie“.

välja selgitada, sest ühe aasta jooksul käib keskusest läbi kuni 6000 õppijat. Järelikult tuleb teha koostööd õppijate esindajatega – kaasata õppekavade koostamisse arvamusi liidreid, aineliite ja -seltse, koolijuhtide ühendust jt. Nendega koostöös suudetakse täiendusõpet korraldada nii, et enamikule õppijatest see sobib, annab neile midagi olulist juurde.

Kersti Pärn lisas, et õppija ootustest tuleb tänapäeval kindlasti lähtuda, kuid koolituse hea kvaliteedi juurde käib ka see, et õpetaja pakub alati natuke rohkem, kui õppija oskab oodata. Mõnda väga olulist asja ei oska õppija ju tahtagi, sest pole sellega kokku puutunud. Ka sellega on täiendõppekeskuses arvestatud. Kvaliteetse ja mõjuva koolituse juur-

de käib tänapäeval seegi, et õppijad teevad omavahel koostööd ega kuula ainult õppejõu juttu. Õppija osaleb, sest omandab nii palju rohkem kui passiivselt kuulates ja üles kirjutades. Ühisaruteludes rikastatakse vastastikku üksteist, mis muudab õppimise eriti efektiivseks.

Monica Sakk märkis, et üks võimalus koolituse mõju selgitada on

küsitlused ja uuringud. Infot saab koolitusel käinud õpetaja õpilastelt, kui küsib neilt, kas nüüd on parem õppida, kas hinded on muutunud paremaks. Kuid küsitleda saab ka õpetaja kolleege, juhtkonda, koolipidajat, lapsevanemaid. Mõistlik oleks küsitleda kõiki tasandeid, kuid see läheks liiga kulukaks.

Kersti Pärn pani koolituse mõju hindamisel lootuse sisehindamisele. Mõnegi lasteaia ja kooli sisehindamisel ongi juba üsna põhjalikult uuritud, mis kasu on ühest või teisest koolitusest olnud. Loodetavasti saab sisehindamisest veel üks tänuväärne tagasiside allikas koolitajale, märkis Kersti Pärn.

Koolitusjuht kui sild õppija ja koolitaja vahel

Ene Käpp rõhutas, et TLÜ täiendõppekeskuses on õppe kvaliteedi tagamisel tähtis koht koolitusjuhtidel. Nemad ise ei koolita, kuid on justkui sild, mille kaudu saab õppija kokku just selle koolitajaga, kellel on talle kõige rohkem anda. Muidugi tähendab see, et koolitusjuht peab väga hästi tundma nii tänapäeva õppijat kui ka paljusid koolitajaid.

Monica Sakk lisas, et koolitusjuhi teine roll on Virust, Võrust, Narvast ja mujalt üle Eesti kokku tulnud heterogeensest õppijate seltskonnast ühtse ja sõbraliku pere kujundamine. Enamasti see õnnestub – kujuneb aktiivne õpperühm, kes osaleb aktiivselt, esitab palju küsimusi ja toob näiteid. Mis aga otseselt kvaliteeti puutub, siis see on ju koolitusjuht, kes kogub õppijatelt tagasisidet, kusjuures mitte ainult koolituse lõpus, vaid iga mooduli läbimise järel. Kiire

Täiendusõppekeskus koolitaja pilguga

TÕNU KÄPP

Mõtteid ja tähelepanekuid täiendusõppekeskuse tuntumatelt koolitajatelt.

TLÜ täiendusõppekeskuses õpib ühe aasta jooksul ligi 6000 õpetajat-koolijuhti ning neid õpetab üle 400 õpetaja: ülikooli õppejõud, eksperdid, õpetajad-praktikud, koolijuhid, aga ka koolid-lasteaiad, kus ennast täiendavaid pedagooge vastu võetakse ja oma tegevust tutvustatakse.

RUUDA LIND

Tallinna Ristiku põhikooli õppealajuhataja, täiendusõppekeskuse aasta koolitaja 2006

Mulle meeldib täiendusõppekeskuse juures kõige rohkem see, et ta tekitab koostöövõrgustikke. Pärast koolitusi võtavad õpetajad minuga ikka ja jälle ühendust. Ütleavad, et tegidki nii, nagu me koolitusel üheskoos arutasime, ja see toimib – laps sai abi. Siis tunnen, et ma polegi lihtsalt lektor auditoriumi ees, vaid midagi enamat. Minu poole pööratakse päris tihti ja meil on välja kujunenud tõeline võrgustikutöö.

TOOMAS KRUUSIMÄGI

Eesti koolijuhtide ühenduse esimees, täiendusõppekeskuse nõukogu liige

Mulle on sümpaatne, et koolijuhtide koolituskavade väljatöötamisse kaasab täiendusõppekeskus koolijuhtide ühendust. Meie hea koostöö tulemusena on sündinud sellised sisukad koolitusprogrammid nagu „Liidriks

ei sünnita” jpt. Igati positiivne on, et koolijuhte õpetavad ka nende kolleegid – suuremate kogemustega koolijuhid. Juhtimiskirjandust on ju palju, kuid kogemuste jagamise võimalusi napib. Seda lünka täidab täiendusõppekeskus oskuslikult.

MEELIS KOND

Tallinna haridusameti hariduskorralduse teenistuse direktor, täiendusõppekeskuse nõukogu liige

Täiendusõppekeskusega oli mul kontakte juba tudengipõlves, kui käisime TPedI üliõpilastena seal aeg-ajalt koolijuhtide kogemustekandeid kuulamas. Hiljem lõpetasin seal ka ise juhtimiskursused ning tegutsesin aastaid lektorinagi. Praeguseks on täiendusõppekeskuse tööpõld laienenud ja siht-rühmigi rohkem kui varem. Keskust on alati iseloomustanud paindlikkus ja õppija vajadustest lähtuva koolituse pakkumine. Ikka ja jälle on ka linnalt ja haridusasutustelt küsitud vajaduste ja soovide kohta. Täienduskoolituse tulevik on uute meetodikate ja vahendite kasutamine õppetöös.

TIINA ROOSIMÄGI

Rapla valla haridusnõunik, täiendusõppekeskuse aasta koolitaja 2010

Meie koolitused võtavad õpetajatel palju pingeid maha. Näiteks 2014. aasta gümnaasiumi lõpuksamite pärast on õpetajad väga mures. Neile tundub, et neilt nõutakse liiga palju, et nad ei saa hakkama. Aga me vaatame asjaga seotud seadused ja määrad läbi, uurime, missuguseid häid

ja halbu näited mingi pügala juurde saab tuua. Mina toon oma näiteid, nemad lisavad omi ja varsti on selge, et midagi võimatut seal polegi. Pärast üheskoos arutamist ei kohuta õpetajaid ka kujundav hindamine, aine-, valdkonna- ja üldpädevused ega loov töö põhikoolis.

REELI SIMANSON

Laulasmaa lasteaia-põhikooli direktor, täiendusõppekeskuse nõukogu liige

Lasteaiaõpetajad ja -direktorid märgivad tagasisides peaaegu alati, et täiendusõppes peaks olema teooria ja praktika tasakaalus. Olen võtnud seda õppija ootust arvesse ja viinud neid lasteaedadesse, kus ise olen töötanud, et nad kõike oma silmaga näeksid ja küsimusi esitada saaksid. Teine koht, kust palju praktikutelt õpitakse, on lõputööde kaitsmised. Olen komisjoni liikmena näinud, kuidas seal huvitavaid ideid nagu õhust haaratakse, et neid oma lasteaias Eesti eri nurkades ellu rakendada.

MARIA TILK

Tallinna ülikooli dotsent, täiendusõppekeskuse aasta koolitaja 2004

Mind häirib väga, kui öeldakse, et täienduskoolitus on õppejõule lihtne kõrvalteenistus – loed sedasama

mida üliõpilastelegi. Proovige ainult niimoodi teha! Õpetajal on ju pikaajaline kogemus, ta on oma ala asjatundja, kes oskab tahta palju rohkem kui tudengid. Mina olen rääkinud mõnestki uuest teemast kõigepealt just koolitusele tulnud õpetajatele, et saada asjatundlikku tagasisidet. Pärast sellist „läbiproovimist” lähen tudengite ette juba kindla tundega, et räägin tõesti vajalikust asjast ja õigete sõnadega.

LEENA ARRAS

Pääsküla gümnaasiumi direktor

Sotsiaalpedagoogikas valmisretsepti anda ei saa, sest iga laps ja olukord on erinev. Ma saan õpetajatele rääkida ainult sellest, mida olen ise teinud ja mis lahendused on mul töötanud ja mis mitte. Aga see, mis minul ei töötanud, võib mõnel teisel töötada, sest iga juhtum on tõepoolest kordumatu.

Nii jagangi lihtsalt õpetajatega oma kogemusi, annan neile lugeda raamatuid, millest olen ise midagi õppinud, tutvustan koostöövõrgustikke, kus ise osalen, räägin tugikeskustest, kust mu õpilased on abi saanud. Arutame, analüüsime, vaidleme – ja õpetajad otsustavad siis ise, mis lahendust on nende konkreetse juhtumi puhul kõige õigem kasutada.

Lembit Türrpuu

TLÜ emeritprofessor, täienduskoolituse teaduskonna asutaja ja dekaan aastatel 1976–1988 ning 1992–1993

tagasiside võimaldab vajadusel juba sellesama koolituse käigus rõhke ümber tõsta ja koolitust õppija ootustele kohasemaks muuta.

Õppekäigud kui firmamärk

Ene Käpp toonitas, et täiendusõppekeskust on algusest peale iseloomustanud teooria tihe seos praktikaga, mille üks näide on õppekäigud õppeasutustesse, kust on midagi õppida. Tagasisidest on näha, et õpetajad ja koolijuhid hindavad õppekäike kõrgelt ja seepärast püütakse iga natuke pikema koolituse käigus ikka kuskil midagi oma silmaga vaatamas käia.

Monica Sakk avaldas heameelt, et täiendusõppekeskusel on nii palju häid partnerkoole ja -lasteaedu, kus täienduskoolituses käivaid õpetajaid alati avasüli vastu võetakse, neile oma tegevust tutvustatakse ja selgitatakse. Mida aeg edasi, seda avatumaks on koolid ja lasteaiad muutunud, sest on aru saadud, et külaliste võõrustamine annab ka endale arenguvõimalusi. Nii on mõnegi partnerkooli ja -lasteaia õpetajad hakanud senisest palju suurema süvenemisega erialakirjandust lugema, et asjatundlike külaliste küsimustele põhjalikke vastuseid anda.

Vestlusringis märgiti, et õppijate ja õpetajate vahetud kontaktid on sümpaatsed ja annavad palju, kuid aeg-ajalt on ka moodsate tehnoloogiliste vahendite kasutamine õigus-tatud. Näiteks videokonverentsid on mõnikord täiesti omal kohal, sest alati pole ju mõtet mõnd koolitajat või arvamusiidrit tunniks või paariks Eesti teisest otsast kohale kutsuda. Täiendusõppekeskuses loodetakse, et seoses Tallinna ülikooli didaktikakeskuse väljaarendamisega tekib neilgi tehniliste vahendite kasutamisel uusi võimalusi.

Raivo Juurak

Koostöö praktikutega laieneb veelgi

EVE EISENSCHMIDT

TLÜ arendusprorektor

Eestis hakkab täiendusõppest saama õpetaja karjääri lahutamatu osa. Esimest aastat töötavatel noortel õpetajatel on võimalik läbida meie ülikooli täiendusõppekeskuses kutse aasta programm ning saada koolis töötades tuge oma mentorilt. Rõõmustab seegi, et noore õpetaja tugiprogramm ja mentorite koolitus toimub nii Tallinna kui ka Tartu ülikoolis ja seda juba kaheksandat aastat. Sellega on loodud üsna kindel alus noorte õpetajate pikale enesetäiendamise teele.

Kui aga Eesti täiendusõpet laiemal taustal hinnata, siis kasvuruumi meil veel on. Eestis on ikka veel iseloomulik üsna suur keskendumine aineõpetusele ja õpetaja toimetuleku tagamisele koolis.

Näiteks Norras rõhutatakse palju rohkem õpetajate meeskonnatööd. Mitme aine õpetajad koostavad seal oma õppe- ja töökavasid ühiselt. Soomes rõhutatakse meist rohkem

õpetajatöö sotsiaalset ja filosoofilist aspekti. Võib-olla on just need koolituse aspektid tõstnud sealse õpetajad ühiskonnas nii kõrgele positsioonile? Kui pedagoogi nähakse eelkõige õpilase teadmiste kujundajana, nagu meil, siis ta ühiskonnas eriti esile ei tõuse.

Kuid juba on näha muutuste märke. Paljude koolide juhtkonnad on hakanud oma õpetajate täienduskoolitust varasemast põhjalikumalt planeerima. See on tore, sest koolid ise teavad kõige paremini, missugused probleemid neil on ja kes missugust kompetentsust endal arendama peab. Tänapäeval ei arvata enam, et keegi teine teab koolist paremini, mida tal vaja on.

Staažikad koolijuhid meenutavad nostalgiaga, mis tuuli tõi Eesti kooli „Omanäolise kooli” programm. Nüüd on taas seatud eesmärgiks, et koolid osaleksid koolitustel meeskondadena.

Tahame tõsta praktika osatähtsust. Kui seni on käinud õppejõud koolides, siis edaspidi tahame jõuda ka vastupidiseni: et tunnustatud õpetajad hakkaksid käima ülikoolis tudengeid õpetamas. Välja hakkab see nägema nii, et ülikoolides luuakse didaktikakeskused ja nende tegevusse kaasatakse kogunud tegevõpetajaid, nii et professor ja praktik õpetaksid koos.

Laiemat kandepinda leiab õppijast lähtuva õpetamise kultuur. Täiendusõppekeskuse juhatajaga Ene Käpp rõhutab just seda aspekti.

TK
TÄIENDUSÕPPEKESKUS

koolituskogemus aastast 1976

VALIK 2012 KEVADSEMESTRI KURSUSTEST

23.-25.01	HEV arvestamine kooli õppekasvatustsean- sis 320 t
23.-25.01	HEV arvestamine koolieelse lasteasutuse õppekasvatustegevuses 320 t
23.-24.01	Karjääriõppe korraldamine ja läbiviimine üldhariduskoolis 78 t
01.-03.02	Koolipedagoogika 160 t
06.-08.02	Eelkoolipedagoogika kursus: Töö koolieelses lasteasutuses 320 t
06.-08.02	Eelkoolipedagoogika kursus: Õppimine ja kasvamine mängu kaudu 160 t
06.-07.02	Matemaatika õpetamisest I kooliastmes 16 t
07.-09.02	Õpetaja abi lapsevanemale – pedagoogiline nõustamine 78 t
09.-10.02	Itaalia ja prantsuse autorid kirjanduse ainekavas 14 t
13.-15.02	Lasteaia kui organisatsiooni juhtimine 160 t
15.-17.02	Haridusasutuse juhtimine 240 t
27.-28.02	HEV õpilaste õppe koordineerija 78 t
05.-07.03	Läbivad teemad eesti keele ja kirjanduse tundides 20 t
20.-21.03	Reaktsioonivõrranditest tänapäevase instrumentaal- analüüsini – keemia kaasaegsete arengusuundade õpetamine ainetunnis 52 t
12.-13.04	Kodundusõpe – probleemid ja võimalused 16 t

TALLINNA ÜLIKOO

Lisainfo ja teised koolituspakkumised:

www.tk.tlu.ee

Käina gümnaasiumi õpilased ja õpetajad said keeletundides õpitut kogeda, kasutada ja harjutada Inglismaal Kentis.

Kuidas eesti lapsi maailmakodanikeks koolitada

Kas Eesti koolid valmistavad lapsi ette olema head maailmakodanikud? Kas meil on alust karta immigrantlapsi koolis ja ühiskonnas? Selliste küsimustega alustasid MTÜ Mondo maailmahariduse keskuse töötajad koos rühma õpetajate ning haridusametnikega õppereisi Soome, kus nende küsimustega on juba põhjalikumalt tegeldud. Uurisime ka seda, kellelt soomlased ise õpivad. Pärast pisikest mõttepausi vastas Espoo haridusameti töötaja (muide, eestlane), et nad on õppinud Kanadalt.

Soome koolides õpib paljudest rahvustest ja eri nahavärviga lapsi. Itäkeskuse gümnaasiumis pommitasime nii õpilasi kui ka õpetajaid oma küsimustega sallivuse teemal. Õpilased, kellest üks oli Eritreast, olid ilmselgelt segaduses. Nad on juba lasteaiast alates erineva emakeele ja nahavärviga lastega harjunud ning meie hirmud tundusid olevat kohati suisa väljamõeldud.

Ka Latokartano põhikoolis õpib palju immigrantide lapsi. Selle kooli ligi kuuesajast õpilasest on 177 eestlast ja kokku pole 250 lapsel kodune keel soome keel. Eesti lapsed saavad Latokartano koolis õppida nii eesti kui

ka soome keeles, kuid tasapisi kasvab soome keele osakaal, et lapsed saaksid gümnaasiumis soome keeles hakkama. Ka teiste immigrantide lapsed saavad õppida oma emakeeles, ükskõik kui haruldane nende keel ka poleks. Immigrantlaps saab enne tavaklassidega liitumist aastase ettevalmistuse soome keele ja kultuuri õppimiseks.

Nägime, et Soome koolielu korraldamisel ei mõelda ainult oma riigile, vaid kogu maailmale. Liisa Jääskeläinen Soome haridusametist kinnitas, et tal pole kahju, kui noored koolitatud soomlased teistes riikides õppima või tööle hakkavad. Peamine, rõhutas ta, on kanda edasi Soome haridussüsteemi saadud väärtusi ja kultuuri ning jääda vastutustundlikuks maailmakodanikuks. Et seda eetikast Soome noortes veel edasi arendada, on maailmaharidus võetud üheks peateemaks planeeritavas uue õppekava arendustöös.

Õppereisi korraldas MTÜ Mondo Maailmahariduse Keskus, rahastas välisministeerium. Lisainfo reisi ja maailmahariduse kohta www.maailmakool.ee.

GAIDA KABRAL
Rapla Vesiroosi gümnaasium

Ametikooli õpilased praktilal välisriikides

Kuressaare ametikooli 20 õpilast on välisriikides neljanädalasel praktilal. Üks ametikooli tislser ja juuksurit on praktilal Suurbritannias Leedsis, kolm hooldustöötajat ja kaks ehitajat Soomes Vantaas ning kuus kokka ja neli majutusteenindajat Helsingis.

Õpilased on praktilal Leonardo da Vinci kolme projekti raames: projek-

te „Teeninduspädevuste tõstmine läbi praktika Euroopas” ja „Uued oskused tehnilistel erialadel 3” koordineerib Kuressaare ametikool ning projekti „Points to reality” Kehtna majandus- ja tehnoloogiakool. Rahastab EL-i kutseharidusprogramm Leonardo da Vinci.

TAAVI TUISK
Kuressaare ametikooli teabejuht

A. H. Tammsaare Muuseumi 7. sügiskonverents

„Eesti romaan. Sisse- ja väljavaateid”

2. detsembril algusega 12.30

A. H. Tammsaare Muuseumis (Koidula 12 A, Tallinn)

Ettekannetega esinevad

Rein Veidemann, Mihkel Kunnus, Brita Melts, Maret Vaher, Maarja Vaino, Ivo Heinloo, Peeter Helme, Tiit Aleksejev.

Pärast konverentsi lõppu interaktiivse näituse „Eesti romaan XX sajandil” avamine.

Lisainfo www.linnamuuseum.ee/tammsaare

Keeleõppereiside kiituseks

Käina gümnaasiumi viies sõit Inglismaal Kentis asuvasse Kent School of Englishi sai teoks nädal enne sügisvaheajaga. 16 õpilase ja kahe õpetajaga grupi tuumiku moodustasid 9. ja 10. klassi õpilased, üksikuid oli ka 11. ja 12. klassist. Kursuseks oli Student 15 – 15 keeletundi viiel päeval kella 9–12.15. Õhtupooliku sisustasid sport, kunst, mängud, väljasõit Canterburyse, matkad jms. Pärast õhtusööki majutusperes järgnes meeleolukas õhtune programm: ühislaulmine, kino, *barn dance*, karaoke, disko.

Nädalavahetusel toimus õpetajate juhtimisel ekskursioon Londoni Kenti kooli. Meiega samal ajal oli seal busitais noori Saksamaalt ja paarkümend itaallast. Õpilased elasid peredes

ja said osa Inglise keskklassi igapäevaelust, mitmes peres oli ka mõni saksa või itaalia õpilane. Nad leidsid uusi sõpru, rääkisid endast ja Eestist, tutvustasid oma kodusaart.

Ka lapsed, kes klassis kuidagi sõnuriitta ei saa, hakkasid enda sõnul hiljemalt kolmandal päeval inglise keeles isegi mõtlema. Vahetundides ja lõunavaheajal rääkisid õpilased silmade särades, mida nad tunnis tegid ja õppisid, kui lahedad tunnid ja õpetajad neil on – see on ju ülim kiitus! Õpilased kirjeldasid majutusperet, oma tuba, eluolu, jututeemasid ning tegid üsnatraseid märkusi Inglismaa ja inglaste kohta. Märgati sedagi, et mitte kõik majapidamised pole just piinlikult puhtad, et moekaid noortepäraseid riideid müüdi seal hulga odavamalt kui meil, et tee piimaga pole üldsegi halb...

On raske üle hinnata sellise reisi olulisust, eriti maapiirkondade väik-

sema reisikogemusega noortele: olla kõige selle sees, millest tundides vaid räägitud, rakendada oma keele- ja sotsiaalseid oskusi koolis, tänaval, poes, kohvikus, kodus. Ja millega mõõta õpilaste suhtlemisjulguse ja enesekindluse kasvu? Igatahes on mitmed juba hakanud huvi tundma, millal järgmine grupp Broadstairsi sõidab. Ilmselt läheme tuleval sügisel jälle.

Praktiline tähelepanek meie kogemusest: kuulutame reisi välja vähemalt kuus kuni kaheksa kuud varem – nii saavad ka tagasihoidlikumate majandusvõimalustega noored reiskulusid osade kaupa tasudes osaleda. Lennukipiletid ostame 4–5 kuud ette ja igaks juhuks teeme kohe ka reisi-kindlustused.

MARIS VALK

Käina gümnaasiumi inglise keele õpetaja

Keel kultuuri kaudu

Septembri algusest 7. novembrini osalesid Haabersti vene gümnaasiumi 10. klassi õpilased õppekäikudel ja -reisidel, et tutvuda Eesti ajaloo ja kultuuriga. Projekti „Keel läbi kultuuri” eesmärk oli toetada vene õppekeele põhikooli lõpetanute kohanemist ja toimetulekut eestikeelse õppega gümnaasiumis.

Gümnaasiumiõpilased käisid viies muuseumis ning kolmel õppereisil. Eesmärk oli omandada ja täiendada teadmisi Eesti ajaloost ja kultuurist, suhelda

muuseumitöötajate ning eakaaslastega eesti õppekeele koolist.

Külalasti kirjanik Eduard Vilde muuseumi, Rocca al Mare vabaõhumuuseumis said noormehed ja neiud proovida taluperemehe ja -perenaise rolli. Tutvuti talupere argipäevaga. Prooviti kätt sügistöödel, nagu viljakoristus, rehepeks ja jahu jahvatamine. Käidi Ahhaa teaduskeskuses vaatamas näitust „Dialoog pimeduses”. Energia avastuskeskuses tutvuti looduseadustega, tehti põnevaid avastusi ja katseid.

Koos Lilleküla gümnaasiumi eakaaslastega külastati A. H. Tammsaare

sünnitalu. Viimasena leidis aset õppekäik „Kirjanduslik Tallinn”, mille raames külastati tuntud kirjanike Igor Severjanini, Lydia Koidula, A. H. Tammsaare, F. R. Kreutzwaldi, E. Vilde, F. M. Dostojevski jt meie linnas viibimisega seotud kohti

Kooli juhtkond on tänulik haridus- ja teadusministeeriumile ning integratsiooni ja migratsiooni sihtasutusele Meie Inimesed toetuse ning Tallinna Lilleküla gümnaasiumile koostöö eest.

JULIA BANDURA
projektijuht

Struktuurifondide meede “Õppijakeskse ja uuendusmeelse kutsehariduse arendamine ning elukestva õppe võimaluste laiendamine”.

Eesti Olümpiakomitee projekt

„Kehalise kasvatusõpetajate ja treenerite täiendkoolituse süsteemi arendamine ülikoolides”

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

TÄIENDKOOLITUS KEHALISE KASVATUSE ÕPETAJATELE

Eesti Olümpiakomitee projekti „Kehalise kasvatusõpetajate ja treenerite täiendkoolituse süsteemi arendamine ülikoolides” raames

käsipallialane täiendkoolitus **õpetajatele** ja

I kutsetaset omavatele käsipallitreeneritele toimub:

16. – 18. detsember 2011 Tartu Ülikool

13. – 15. jaanuar 2012 Tartu Ülikool

Koolituse maht 50 tundi.

Koolitus ja õppematerjalid on kursusel osalejatele **tasuta**. Koolitusel osalejatele väljastatakse tunnistus täiendkoolituse läbimise kohta ning koolituse läbimine annab võimaluse taotleda II taseme käsipallitreeneri kutset.

Täiendkoolituse õppekava lühisisu:

1. Käsipallimängu baastehnika algõpetuse tasandil: ründemängu ja kaitsemängu võtted
2. Individuaalse ründe- ja kaitsemängu õpetamine ja kasutamine mängus.
3. Võistkondlik ründe- ja kaitsemäng algõpetuse ja harrastuse tasandil
4. Väravavahi tehnika ja taktika algõpetuse tasandil
5. Käsipallimängu olemus ja võistlusmäärused
6. Harjutusvara ja liikumismängud käsipalli elementidega

Üksikasjalik temaatiline plaan saadetakse peale registreerumist koolitusel osalejatele.

Koolitusel osalemiseks registreeruda: pirje@handball.ee hiljemalt **05. detsembriks 2011.**

Info: Milvi Visnapuu milvi.visnapuu@ut.ee

Tel 55 60 92 52

Vahing, Ird ja Graps elustuvad väikse uue teatri laval

■ **Tartu Uus Teater on nelja tegutsemisaasta jooksul toonud lavale lood, mis kõnetavad nii ennast kui ka publikut.**

Viis aastat tagasi läks pärast ühtteist aastat tegutsemist laiali menukas ansambel Genialistid. Viimane kontsert toimus jaanuaris 2007 juba endaloodud Genialistide klubis Tartus. „Bändi tegemine ammandas end – palju reisimist pere kõrvalt, pealegi arenes prooviruumiks renditud Lutsu teatrimajast teater-klubi, mis oli põnevam väljakutse,” rääkis endise bändi laulja ning praeguse Tartu Uue Teatri vedaja Ivar Põllu. Välja jõuti anda kolm n-ö tavalist plaati, muusika filmile „Vanad ja kobedad saavad jalad alla” ning lastelaulude töötluste plaat „Gentel-tentel”.

„Film oli juba pooleldi monteeritud, kui hakkasime sinna muusikat tegema, kellegi teise lood praagiti välja ja nii me appi sattusimegi,” rääkis Ivar Põllu. „Leekiv armastus” koos Blackyga sai 2003. aastal suureks hitiks, osalt kutsuti Lea Liitmaa kampa seetõttu, et lauljanna oli väga sarnane naispeategelast kehastanud Piret Laurimaaga. „Tema oli see unistuste naine ning meie Tartu vanad ja kobedad,” naerab Ivar Põllu. Et bändil tee katki jäi, teatrisõbrad ei kahetse, tänu sellele on Eestis juures üks hea teater. Uus teater on seadnud end sisse eelmainitud Genialistide klubis.

Kõik algas Endlast

Pärnumaalt Tootsist pärit Ivar Põllu keskkooliaeg möödus Pärnus, ülikooliaeg aga Tartus teatriteadust tudeerides. „Mitmed mu tuttavad käisid kooliteatris ja tundsid näitlejaidki, aga mind Endlasse ei tõmmanud. Teatrimaailm tundus mulle toona külm ja ülbe ning peab ütlema, et hilisemad aastad pole seda arvamust päriselt ümber lükanud. Pärnu näitlejad olid linna peal ikka suured staarid ja kui sattusid teatri kohvikus nägema Aare Laanemetsa kellegagi õiendamas, oli see sündmus.” Tol ajal tegutsesid Pärnus ka Ingo Normet, Priit Pedajas, Laine Mägi, Jaan Rekkor ja teised suured tegijad...

„Mina töötasin Endlas dramaturgina 1999–2004. aastani, ajal, mil lavakunstikooli lõpetasid Tõnu Lensment ja Tiit Ojasoo. Esimene neist tõi lavale „Küüni täitmise” ja teine „Talvemuinasjutu”. Väga head lavastused olid ka Raivo Trassi Kurgjal etendunud „Meil aiaäärne tänavas” ja „Põrgupõhja uus vanapagan”, kus Sepo Seeman tegi hea Vanapagana rolli,” meenutas Ivar Põllu.

Autoriteatri lipulaev

Soov teatrimaailmas oma asja teha viis pärast teatriõpinguid, dramaturgitööd ja bändidega tiirutamist 2008. aasta jaanuaris Tartu Uue Teatri loomiseni. Ivar Põllu sõnul ei olnud nende eesmärk Vanemuisele vastanduda. „Tahame teha sellist teatrit, mida ka ise hea meelega vaataksime. Seda, mida meie teeme, suures teatris ei näe. Kui näeks, polnuks meil mõtet uut teatrit asutada.”

Tartu Uue Teatri nišiks peetakse autoriteatrit. „Tavaliselt on nii, et kellegi tuleb idee, seejärel pannakse trupp kokku, kirjutatakse konkreet-

AADO LUUD

Ivar Põllu juhitud Tartu Uue Teatri tahtmised lähevad järjest suuremaks ja projektid üha keerulisemaks.

setele näitlejatele mõeldes näidend ning proovid võivadki alata. Vähemalt praegu on see meile endale põnev,” rääkis Ivar Põllu. Paistab küll, et autoriteatrit viljeleva uue teatri ja viimasel aastatel muusikalidele keskendunud Vanemuise rollid on (vähemalt ajutiselt) vahetunud – väiksem teeb muusikali Gunnar Grapsist, suuremas on peagi laval Rein Paku ja Uku Uusbergi autorilavastused...

Uue teatri tuumiku moodustavad viis inimest, välja on kujunenud nn oma näitlejad: vabakutselised Katrin Pärn, Nero Urke, Mart Aas ja Kristel Leesmend, Theatrumist Laura Peterson jt. „Mõistagi on kergem lavastada vabakutselistega – kui suur teater näitlejale juba palka maksab, tahab ta teda ka võimalikult palju kasutada. Lisaks on nädalalõppudel senises mängupaigas Genialistide klubis muusikaüritused... Üks lavastus surigi sellepärast välja, et me ei suutnud sobitada Genialistide klubi, Kersti Heinloo, Ain Mäeotsa, Markus Luige ja Robert Annuse mänguplaane.”

Kuigi paljud Tartu Uue Teatri külalised on tegijatele juba nägupidi tuttavad, leiab pärast „märtsisündmusi” (nii nimetab Ivar Põllu kevadist teatriauhindade sadu) Magasini tänavale tee ka ohtralt uut rahvast. Eriti populaarne on legendaarsest teatrimehest Kaarel Irdist kõnelev lavastus „Ird, K.”, mille eest Nero Urke draamateatris

pidulikul galal parima meespeaosa auhinna pälvis. „Enam ei saagi olla kindel, milline on see meie oma publik. Algul mõtlesime, et ehk üliõpilased, aga järjest enam tundub, et nii see ei ole. Palju käib kenasid haritud inimesi, selliseid keskea ümber.”

Iga uue tüki lavaletoomine on Ivar Põllu sõnul väikses teatris väljakutse. „Suurtes teatrites antakse tööko-

Kaarel Irdi kehastanud Nero Urke pälvis selle rolli eest aasta parima meespeaosa auhinna. Pildil veel Kaarel Irdi intervjuueriv noor hakkaja ajakirjanik Urmas (Robert Annus).

hambusse, et need hinge põrgusse ei viiks. Meie peame alati nullist alustama, tegutseme n-ö õhinapõhiselt.” Samas mõonab teatrijuht, et kalkuleeritust tuleb iga aastaga juurde – tahtmised lähevad järjest suuremaks ja projektid keerulisemaks.

Lavastaja usub lavastajat

Asjade praeguse seisuga on Ivar Põllu igati rahul – saab teha kõike, mida tahab. „Saan olla üheaegselt näitekirjanik, lavastaja, helitehnik ja kriitik. Saan õppida ja anda näitlejatele tagasidet, vaadata, kuidas etendus publikule mõjub jne.” Teiste etendusi vaadates teatrijuhti professionaalne kretinism ei vaeva. „Mul ei tuleks pähegi hakata tegijatele nina peale viskama, et tegelane lonkas laval parema jala asemel vasakut või rääkis ebaloomuliku häälega. Mina näen etendust vaid mõne korra, kuid tegijad on iga detaili läbi mõelnud. Kui etendus mind ei kõneta, pole see tegijate viga – kõigile ei saa teemad ühte ja sama tähendada.”

Teiste teatrite lavastustest on Ivar Põllule viimasel ajal meeldinud Sadamateatris mängitav „Viimnepäev”, mis on Robert Annuse juhendamisel pandud kokku Mati Undi kolmest lühinäidendist. „See tükk hajutas kõik kahtlused tandemi Robert Annus ja kunstnik Kaie Kali tiimitööst, nemad teevad koos ka „Raudmeest”. Lähiajast on selgelt mees Von Krahli „The End” ja „R.A.A.A.M.-i „Antigone”. Väga meeldivad ka Mart Aasa ja Urmas Vadi lavastused Uues Teatris.”

Eestlaste suure teatrihuvi kohta arvab Ivar Põllu, et tõsise huviga satub teatrisse vast pool saalitait rahvast, suur külastatavus ei pruugi tähendada teatriarmastust. Väga palju on tema arvates kohustuslikku ja rituaalset teatriskäimist (lasteaiaid, koolid, asutuste peod, abikaasa tulutamine jne). „Et toimuks läbimurre, tuleb saada populaarseks, teha mõni väga hea lavastus, mida kiidetakse. Siis aga tuleb teatrisse palju inimesi, keda tükk ei huvitagi. Tulevad, sest on kuulus etendus. Kindlasti on noori, kes käivad Von Krahli vaid põhjusel, et see on Krahli, aga laval toimuvast saavad nad ilmselt siiski rohkem aru kui osa mõne suurema teatri menutüki publikust. Loodan, et meie publik laval toimuvat veel mõistab.”

Kristi Helme

ANDRES KEIL

KUULSUSE SÄRA

Hevimees astub publiku ette

27. novembril toob Tartu Uus Teater lavale keerulise elukäiguga roki-mehe Gunnar Grapsi elust kõneleva muusikali „Raudmees”. Loo on pannud kahasse kirja Ivar Põllu ja vanemuislane Robert Annus, kes uuris ligi pool aastat põhjalikult Grapsi elu ja loomingut. Peaosas on Juss Haasma, kes laulab, mängib trummi ja on „igati äksi täis”, nagu ütles Ivar Põllu.

Raudmeest ei viida suurele kõledale lavale, kus on palju dekoratsioone ja kauguses liikuvaid laulvaid näitlejaid. Ivar Põllu kirjeldab etenduse toimumiskohta – Tartu ülikooli vana võimlat Laial tänaval – pigem kui huvitavat segu muusikalist ja *black box*’i tükist. „Kui suure lava muusikalid võivad plakatlikeks jääda, siis väiksemas saalis saab lugu intimselt näidata. „Raudmees” on väga isiklik, pigem muusikaline viirastus – draamalavastus, kus on ka laulud.” Laval on ka rokkansambel, episoodilised osatäitjad jt, kõik esinevad *live*’is.

Loo pinnaseks on Grapsi ootamatu kuulsakssaamine, valulised valikud ning lõpuks hääbumine. Ivar Põllu: „Ta tahtis väga kuulsaks saada, kuid sai tuntuks sellise muusika toel, millesse alguses ise kuigi tõsiselt ei suhtunud. Varases loomeas, 70-ndatel, lõi Graps keerulisi rokk-kompositsioone, huvitavat ja inspireerivat muusikat, teravaid *funky*-lugusid. Esimesed kuulsad lood tegi ta juba enne 20-aastaseks saamist, näiteks „Istun akna all” ja „Mis imelik masin see olla võib”. Grapsi hevipööre oli paratamatu, sest siis tegid kõik hevit. Kuid tema jäigi heviti tegema... Tema avalik kuvand oli hevimehe oma – aga ta jäi selle pildi sisse lõksu.”

Kui Graps 1980. aastal Tbilisis üleliidulise rokkfestivali võitis, kirjutas temast isegi Washington Post, rääkimata intervjuudest Soome televisioonis. „Graps oli Nõukogude liidu Mick Jagger, aga siis said heviaeg ja Nõukogude Liit otsa ning kuulsus lõigati kääridega läbi. Eks sama juhtus ka Ruja ja teistegi esinejatega, kes olid oma kuulsuse ehitanud üles Venemaa peale, aga erinevalt näiteks Tõnis Mägist ei saanudki Graps olukorraga hakkama.” Seda kuulsaks saamise ning kuulsuse sära kaotamise lugu näeb täpselt kümme korda, 8. detsembri etendus on viimane.

Adobe® tooted soodushinnaga haridusasutustele, hinnad 30-50% soodsamad haridusasutuse tavahinnast*!

Adobe CS5.5 Design Standard EDU

Sisaldab:
Acrobat® X Pro
Illustrator® CS5
InDesign® CS5.5
Photoshop® CS5

Adobe CS5.5 Design Premium EDU

Sisaldab:
Acrobat X Pro
Dreamweaver® CS5.5
Fireworks CS5
Flash® Catalyst® CS5.5
Flash Professional CS5.5
Illustrator CS5
OnLocation™ CS5
Photoshop CS5 Extended
Premiere® Pro CS5.5

Adobe CS5.5 Production Premium EDU

Sisaldab:
After Effects® CS5.5
Audition® CS5.5
Encore® CS5
Flash Catalyst CS5.5
Flash Professional CS5.5
Illustrator CS5
OnLocation™ CS5
Photoshop CS5 Extended
Premiere® Pro CS5.5

Adobe CS5.5 Web Premium EDU

Sisaldab:
Acrobat X Pro
Contribute® CS5
Dreamweaver CS5.5
Fireworks CS5
Flash Builder® 4.5 Premium
Flash Catalyst CS5.5
Flash Professional CS5.5
Illustrator CS5
Photoshop CS5 Extended

eLearning Suite 2.5 EDU

Sisaldab:
Acrobat X Pro
Captivate® 5.5
Dreamweaver® CS5.5
Flash CS5.5 Professional
Photoshop CS5
Presenter 7
Audition CS5.5

Adobe CS5.5 Master Collection EDU

Sisaldab:
Acrobat X Pro
After Effects CS5.5
Audition CS5.5
Contribute CS5
Dreamweaver CS5.5
Encore CS5
Fireworks CS5
Flash Builder 4.5 Premium
Flash Catalyst CS5.5
Flash Professional CS5.5
Illustrator CS5
InDesign CS5.5
OnLocation CS5
Photoshop CS5 Extended
Premiere Pro CS5.5

tavahind* - 1 litsentsi hind haridusasutustele ilma miinimumkoguse piiranguta

Soodushinnad kehtivad Eesti üldhariduskoolidele, kutseõppeasutustele ja kõrgkoolidele, miinimumkoguse piirang puudub. Saadaval ka kõik teised Adobe tooted soodushinnaga.

Lisainfo ja müük:

tel. 669 1120
e-post: soft@soft.ee

Adobe, Adobe logo, Acrobat, After Effects, Audition, Captivate, Contribute, Dreamweaver, Encore, Fireworks, Flash, Flash Builder, Flash Catalyst, Illustrator, InDesign, OnLocation, Photoshop, Presenter ja Premiere on kas registreeritud kaubamärgid või firma Adobe Systems Incorporated kaubamärgid Ameerika Ühendriikides ja/või teistes riikides. Kõik muud kaubamärgid on nende omanike omand.

MISA toetas kodanikuharidus- ja koostööprojekte

Integratsiooni ja migratsiooni sihtasutus Meie Inimesed (MISA) toetas 18 organisatsiooni enam kui 138 000 euroga, et korraldada muukeelsetele noortele Eesti riigi ajaloo ning kultuuriloo tutvustamist ja sallivust arendavat koostööd.

Projektkonkursil „Noorte lõimimine info- ja kultuuriruumis” said konkursi teises osas toetust projektid, mille tegevus tutvustab Eesti riigi ajalugu ja kultuurilugu ning sellega seotud paiku ja asutusi üldhariduskoolide 2.–12. klassi ja kutseõppeasutuste õpilastele. Kolmandas osas said toetust eri rahvuste kultuurierinevuste mõistmist ja sallivust arendavad koostöötegevused 7–26-aastastele.

Konkursi teises ja kolmandas osas said toetust Loka gümnaasium, Narva 6. kool, MTÜ Laine Arengukeskus, Jõhvi vallavalitsus, Kohtla-Järve Ahtme gümnaasium, Tallinna Õismäe vene lütseum, Kohtla-Järve ühiskool, Maardu gümnaasium, MTÜ OleLukoe, Haabersti vene gümnaasium, Tallinna Linnamäe vene lütseum, MTÜ Loomingukeskus Šanss, MTÜ Vabatahtlik Ühendus SEBRA, noorteühing Plast, MTÜ Teater Max Moda, MTÜ Lastekaitse Liit, Mahtra haridusselts ja MTÜ Vaba Õhiskonna Selts. Organisatsioonid korraldavad aasta jooksul 20 projekti.

Konkursile laekus 33 projekti, milleks taotleti kokku enam kui 251 000 eurot. Konkursi rahastatakse Euroopa kolmandate riikide kodanike integreerimise fondist ja kultuuriministeeriumi kaudu riigieelarvest.

Projektkonkursiga püütakse kujundada Eestis elavate Euroopa Liidu mõistes kolmandate riikide kodanike

ke ja määratlemata kodakondsusega noorte oskusi, teadmisi, väärtuseid ja hoiakuid Eesti info- ja kultuuriruumis edukaks toimetulekuks ning pakkuda noortele võimalusi luua kontakte Euroopa Liidu liikmesriikide, sh Eesti kodakondsusega samaealiste noortega.

Koolides toimuv kodanikukasvatuse oluline roll noorte riigiidentiteedi ja ülddemokraatlike väärtuste kujundamisel, aga lisaks keeleõppele ja ainetundidele on tarvis toetada eri rahvustest noorte omavahelisi kontakte ja kooliväliseid harivaid ühistegevusi, sest need vähendavad eelarvamusi üksteise suhtes kõige edukamalt.

KAIE KULLIK

integratsiooni ja migratsiooni sihtasutuse Meie Inimesed kultuuri- ja noorsootöö üksuse koordinaator

Kodanikupäeva e-viktoriin

Esmaspäeval algas integratsiooni ja migratsiooni sihtasutuse Meie Inimesed (MISA) kodulehel www.meis.ee taas kodanikupäeva viktoriin, tänavu on moto „Kodanikuks kasvanud”.

Eelkõige eesti ja vene õppekeele üldhariduskoolide 7.–12. klasside ja üldkeskharidust andvate kutsekoolide õpilastele mõeldud viktoriini eesmärk on suurendada noorte teadmisi Eesti vabariigi põhiseaduslikest institutsioonidest, inim- ja kodanikuõigustest, vabadustest ja kohustustest.

Viktoriin on eestikeelne ning on MISA kodulehel vastamiseks avatud 27. novembri südaööni. Tänavu on esmakordselt vastajatele väljakutseks ka videoküsimused, kokku on 50 küsimusele aega vastata 60 minutit. Õiged vastused, vastuste tugidokumendid ja kõikide vastajate tulemused avalda-

takse MISA kodulehel 28. novembril kell 10.

Parimad selgitatakse välja viies kategoorias: eesti ja vene õppekeele koolide 7.–9. klasside õpilased, eesti ja vene õppekeele gümnaasiumide 10.–12. klasside õpilased ja kutseõppeasutuste õpilased. Auhinnatakse ka suurima osavõtuarvuga koole.

MEELIKA HIRMO

MISA kommunikatsioonijuht

„Suitsuprii klassi” võistlusel osaleb 12 630 õpilast

Tervise arengu instituudi kümnen- dat aastat korraldataval võistlusel „Suitsuprii klass” osaleb sel aastal 200 koolist kokku 761 klassi ja 12 630 põhikooli- või gümnaasiumiõpilast.

Võistluses osalevad õpilased on oma allkirjaga lubanud jääda oktoobrist aprillini tubakavabaks. Kui keegi hakkab võistluse jooksul suitsetama või ei suuda loobuda, langeb klass võistlusest välja. Võistlus on vastastikuse aususe põhimõttel, õpilased kontrollivad enda ja oma klassikaaslaste tubakavabaks jäämist ise.

Võistluse edukalt lõpetanute ehk nende klasside protsent, kus kõik õpilased jäid kuue kuu jooksul suitsupriiks, on läbi aegade olnud 80% ümber.

Tänavune „Suitsuprii klassi” võistlus kestab 10. aprillini 2012. Kõikide suitsupriiks jäänud klasside vahel loositakse välja 15 rahapremiat suurusega 320 eurot, mis on mõeldud matka, ekskursiooni või muu klassiürituse korraldamiseks.

MARIS JAKOBSON

tervise arengu instituudi avalike suhete nõunik

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Meetme „Kooli poolelijtamise vähendamine, haridusele juurdepääsu suurendamine ning õppe kvaliteedi parandamine” alameede „Põhikooli ja gümnaasiumi riiklikele õppekavadele vastav üldharidus”.

Kuulmispuudega Laste Õpetajate Selts (KLÕPS)

kutsub

kuulmispuudega laste õpetajaid ja logopeede erikoolidest, tavakoolidest ning lasteaedadest osalema

kuulmispuudega laste õpetajate täienduskoolitusel.

Koolitus toimub

ajavahemikul **jaanuar–august 2012**, kokku 6 koolituspäeva, 2 seminari ja 2 õppekäiku (Tallinna Heleni Kooli ja Tartu Hiie Kooli).

Koolituse maksumus KLÕPS-i liikmele 32 eurot ja teistele 64 eurot. Hinna sees kohvi- ja lõunapausid ning transport õppekäikudele (Tallinnast ja Tartust sihtkohta ja tagasi).

Hind ei sisalda loengupäevade transporti ega majutust.

Täienduskoolituse õppekeeled:

eesti keel ja eesti viipekeel, viipekeelne tõlge.

Eelregistreerimine

helle.uuring@gmail.com

kuni 1. detsembrini või kuni kohti jätkub.

Lisainfo www.klops.edu.ee

KOOLIROBOOTIKA 1. astme koolitus toimub

10. ja 11. detsembril Ristiku Põhikoolis Ristiku 69, Tallinn.

REGISTREERIMISINFO aadressil www.robootika.ee/lego

Kuidas reguleerib seadus raseda töökoormust?

■ **Nõuda saab nii meditsiinilisi näidustusi arvestavat tööd kui ka tervisele sobivat tööaega.**

Töölepingu seaduse § 18 lõike 1 alusel on rasedatel ja töötajatel, kellel on õigus kasutada rasedus- ja sünnituspuhkust, õigus nõuda tööandjalt ajutiselt oma tervise seisundile vastavat tööd, kui tema tervise seisund ei võimalda töölepingus ettenähtud tööülesandeid täita kokkulepitud tingimustel. Rasedale laienevad töölepingu seaduse §-s 18 toodud õigused, sõltumata sellest, kas tal on õigus rasedus- ja sünnituspuhkusele või mitte.

Tervise seisundile vastava töö nõudmise õigus hõlmab: 1) meditsiinilistele näidustustele vastava töö nõudeõigust (nt õigus keelduda raskuste tõstmisest); 2) sobiva tööaja korralduse nõudeõigust (nt õigus keelduda öötööst või vahetustega tööst).

Rasedal on õigus keelduda ületunnitööst või öötööst, kui koos arstiga on jõutud järeldusteni, et öötöö või ületunnitöö on liiga koormav ja võib kahjustada töötaja enda või tulevase lapse tervist. Töötaja peab oma tervise seisundile vastava töö taotlemisel esitama tööandjale arstitõendi, mil-

lest nähtuvad tema tervise seisundi tõttu töötamise piirangud ning ettepanekud tööülesannete ja -tingimuste kohta. Esitatud tõendi järgi saab tööandja hinnata, kas tal on töötajale sobivat tööd anda.

Kui tööandjal ei ole võimalik rasedale või äsjasünnitanud töötajale tema tervise seisundile vastavat tööd anda, võib töötaja tööülesannete täitmisest ajutiselt keelduda (vt töölepingu seaduse § 18 lg 2).

Ravikindlustuse seaduse § 51 järgi on tervise seisundile vastava töö andmine või tööst keeldumine töölepingu seaduse § 18 alusel ajutise töövõime- tuse kindlustusjuhtum. Tervise seisundile vastava töö andmise korral hüvitab haigekassa töötajale kalendripäeva keskmise töötasu ja tema tervi-

se seisundi kohase töö eest makstava töötasu vahe. Tööülesannetest keeldumise korral makstakse töötajale haigushüvitist. Hüvitise määramise ja maksamise aluseks on haigusleht.

Töötervishoiu ja tööohutuse seaduse § 10 sätestab järgmist: 1) tööandja peab looma rasedatele ja rinnaga toitvatele naistele sobivad töö- ja olme- tingimused; 2) tööandja peab järgima rasedate ja rinnaga toitvate naiste töölerakendamisel nende ohutuse tagamiseks õigusaktidega sätestatud piiranguid; 3) töötervishoiu ja tööohutuse nõuded rasedate ja rinnaga toitvate naiste tööks kehtestab vabariigi valitsus määrusega (vt vabariigi valitsuse 11. juuni 2009. a määrus nr 95); 4) tööandja on kohustatud andma rasedale arsti otsuses näidatud ajal vaba aega sünnituseelseks läbivaatuseks, mis arvatakse tööaja hulka; 5) last rinnaga toitval emal on õigus saada lisavaheaegu rinnaga toitmiseks kuni lapse pooleteiseaastaseks saamiseni. Lisavaheaegu antakse iga kolme tunni järel kestusega iga kord mitte alla 30 minuti; 6) vaheajad lapse toitmiseks arvatakse tööaja hulka ja nende eest makstakse keskmist töötasu riigieelarve vahenditest sotsiaalministeeriumi valitsemisala eelarve kaudu (v.a kui emale makstakse vanemahüvitist lapse kasvatamise eest).

TTÜ valmistab ette arhitektuuri ja urbanistika akadeemia loomist

TTÜ nõukogu avas arhitektuuri- ning urbanistikaprofessori ametikohad. Professuuride loomisega alustatakse tehnikaülikoolis taas arhitektuuriõppega.

Selle aasta veebruaris kinnitas TTÜ kuratoorium järjekordselt oma toetust arhitektuuriõppe taasavamiseks tehnikaülikoolis. Ka Eesti ehitusettevõtjate liit on korduvalt juhtinud tähelepanu arhitektide koolitamise probleemidele Eestis.

TTÜ rektor Andres Keevallik: „Uued professorid loodi, et avada arhitektuuri magistriõpe, teha erialast uurimistööd ning viia läbi täienduskoolitust. Ülikoolil on plaanis luua esmalt arhitektuuri ja urbanistika instituut, tulevikus aga ka arhitektuuri ja urbanistika akadeemia.

Tehnikaülikoolil on arhitektiõppe kogemus – meie ülikoolis on koolitatud arhitekte alates ülikooli loomisest. Viimased arhitektid võeti vastu 1949. aastal ja lõpetasid 1954. Kokku sai tehnikaülikoolist diplomi 113 arhitekti. Maastikuarhitektuuri õpetatakse meie Tartu kolledžis juba 2006. aastast. Uuel õppeaastal avame maastikuarhitektuuri eriala ka meie Tallinna kolledžis.”

Lisaks urbanistika- ning arhitektuuriprofessuuride loomisele otsustas TTÜ nõukogu luua hoonete energiatõhususe ja sisekliima, energiapoliitika ning kõrgepinge tehnoloogia professuurid. (TTÜ)

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Hariduslike erivajadustega
õpilaste õppevara arendamine

Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus
kuulutab

ESF-i programmi

„Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine”
raames välja

lihtsustatud menetlusega hanke

„Ekspertide leidmine”

Hanke eesmärk on moodustada viieliikmeline ekspertide kogu, mille põhiülesanded on õppevara koostajate tööühmade juhendamine ja programmi rakendaja nõustamine sisutegevuste elluviimisel.

Ekspertide kogu moodustatakse perioodiks 02.01.2012–31.12.2013.

Programm „Hariduslike erivajadustega õpilaste õppevara arendamine” on loodud „Riikliku struktuurivahendite kasutamise strateegia 2007–2013” ja sellest tuleneva „Inimressursi arendamise rakenduskava” alusel prioriteetse suuna „Elukestev õpe” meetme „Kooli poolelijätmise vähendamine, haridusele juurdepääsu suurendamine ning õppe kvaliteedi parandamine” rakendamiseks.

Programmi elluviimist rahastavad Euroopa Sotsiaalfond ja Eesti riik.

Pakkumuste esitamise tähtaeg on 9. detsembril 2011 hiljemalt kell 15.00.

Osalemise info eksamikeskuse kodulehelt
<http://www.ekk.edu.ee/ulldinfo/avalik-teave/programmide-hanked>.

TÄIENDAV INFO:

Epp Müil; tel 735 0613, epp.muil@ekk.edu.ee

või Kristiina Paist, tel 735 0714, kristiina.paist@ekk.edu.ee

ekkamikeskus

MINISTEERIUMIS

■ 21. novembril osales minister Jaak Aaviksoo riigikogu rahanduskomisjoni istungil ning arutas riigikogu liikmetega ülikooliseaduse, rakenduskõrgkooli seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu.

■ 22. novembril külastas minister Jaak Aaviksoo Tartus Hugo Treffneri gümnaasiumi ning kohtus kooli abiturientidega.

■ 24. novembril osales haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo vabariigi

gi valitsuse istungil ja kabinetinõupidamisel.

■ 24. ja 25. novembril oli Eestis kahepäevasel visiidil Bulgaaria haridus-, teadus- ja noorteministeeriumi delegatsioon, mille liikmed tutvusid Eesti noortepoliitika ning noorsootööga.

■ 25. novembril tähistab Sillamäe kutsekool oma 30. aastapäeva. Haridus- ja teadusministeeriumi esindab asekancler Kalle Küttis.

Minister Jaak Aaviksoo esines Helsingis mardilaadal

Eesti haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo külastas 20. novembril Helsingi kultuurikeskuses Kaapeli- tehda toimunud mardilaata *Martin markkina*’t. Soome suurimal Eesti-temalisel sündmusel tutvustati kahe päeva jooksul soomlastele eesti kultuuri ja ühiskonda ning Eestit kui reisisihti. Selle aasta teemamaakonnad olid Hiiumaa ja Saaremaa.

Sündmuse kultuuriprogrammis oli Jaak Aaviksoo intervjuu, milles minister käsitles Eesti haridus- ja teaduselu. Helsingi mardilaadast võttis osa arvukalt Soome eestlasi, keda huvitab, millised võimalused on nende laste emakeeleoskuse säilitamise ja

arendamise toetamiseks välismaal. Sellest aastast moodustavad eestlased Soome suurima sisserändajate rühma. Jaak Aaviksoo visiidi programmis oli ka Eesti-Soome sihtasutuse Aino Kallase auhinna üleandmine Lilleküla gümnaasiumile Eesti-Soome suhete arendamise eest ja tutvumine mardilaadaga. Soome estofiile ühendav Tuglase selts on mardilaata korraldanud alates 1983. aastast.

Lisaks kultuuriprogrammi nautimisele oli laadal võimalik osta eesti käsitööd ja toitu. Osales üle 150 Eesti firma, kes pakkusid tooteid alates villastest kampsunistest ja lõpetades astelpajumoomisiga. (Tuglase selts)

Haridusfestival Jõhvi kontserdimajas

22. novembril toimus Jõhvi kontserdimajas haridusfestival. Üritusel tutvustati praktilise tegevuse näitel, kuidas suurendada õpilaste huvi õppetöö vastu, parandada õppetulemusi ja vähendada väljalangust.

„Uus riiklik õppekava võimaldab õpetajatel sisustada tunnid millegi enamaga kui õpiku ja vihikuga laua taga istumine. Haridusfestivalil näidati nii õpetajatele kui ka õpilastele mõeldud töötubades ja ettekannetes, kuidas õppimisele teistmoodi läheneda,” selgitas festivali korraldaja ja „Ettevõtliku kooli” programmi eestvedaja Kristi Ruusamäe. „Ligi kolmekümnes Virumaa ja Tartumaa koolis on ettevõtlikku õpet nüüdseks juurutatud viis aastat, rahulolu õppetööga on märgatavalt suurenenud nii õpetajate kui ka õpilaste seas,” lisas ta.

Haridusfestivalil andis i-Padide näidistunni reaalkooli arendusjuht Jana Roht. „Tahvelarvutite kasutamise mõte tuli Tartu erakoolist, kus nägime, et see teeb õppe mugavamaks ja lõbusamaks. Kasutame interneti, tahvelarvuteid ja spetsiaalseid programme näiteks matemaatikatundides arvutuste tegemiseks ja loogikaülesannete näitlikustamiseks,” selgitas Roht.

Õpetajad tutvustasid ka enda loodud õppematerjale, mille seast valiti välja parimad. Huvi korral saavad teised õpetajad hakata neid ka oma tundides kasutama.

Teist aastat korraldati haridusfestivali koostöös keskkonnaametiga, sest uue õppekava alusväärtused on otseselt seotud säästva arengu põhimõtetega. Festivali töötubades ja messil tutvustati keskkonnahariduse õuesõppe programme, käsitleti tervisliku koolitoidu teemat, mille patroonina osales Evelin Ilves.

Ida-Viru omavalitsuste liit (IVOL) tutvustas haridusvõrgustiku korras- tamise pilootuuringut. IVOL-i uuring andis realistlikul analüüsil põhineva ülevaate sellest, millised koolid oleks mõistlik sulgeda.

„Ettevõtliku kooli” programmi eesmärk on kujundada õpilastes ettevõtlikku hoiakut – olla julge algataja, otsida uusi lahendusi, olla motiveeritud, tegutseda koos teistega, püstitada eesmärged, saavutada tulemusi, olla vastutustundlik, hooliv ja võimeline ennast analüüsima. Programmi on kaasatud nii õpilased ja õpetajad kui ka kohalikud ettevõtjad, lapsevanemad ja omavalitsused. Samasugune programm on edukalt käivitatud Šotimaal, Rootsis, Soomes ja Lätis.

Haridusfestivali korraldasid Ida-Viru ettevõtluskeskus ja keskkonna- amet koostöös Tartu ülikooli Narva kolledži ja Jõhvi kontserdimajaga. Vt lähemalt www.haridusfestival.ee.

KRISTI RUUSAMÄE

„Ettevõtliku kooli” programmijuht

Jõgeval tähistatakse Betti Alveri 105. sünniaastapäeva

Betti Alveri juubeli tähistamine algas juba 23. novembril mälestushetkega luuletaja haul Tartu Raadi kalmistul. Esinesid Jõgeva ühiskooli õpilased. 24. novembril esinesid Betti Alveri muuseumis kirjanduspäeval Henn-Kaarel Hellat, Kristi Metste ja Toomas Muru. Esitleti raamatut „Kõmpa”.

Täna avatakse Jõgeva kultuurikeskuses XIX luulepäevad „Tähetund”. Järgnevad luuleetendused Jõgeva kultuurikeskuses ja mälestushetk

Betti Alveri pargis, mille korraldab Jõgeva gümnaasiumi kooliteater Liblikapüüdja.

Homme saab kell 10 näha luuleetendusi Jõgeva kultuurikeskuses ja sealsamas kell 13.30 Improteatri etendust. Kell 15.30 algab kultuurikeskuses XIX luulepäevade „Tähetund” lõpetamine. Vaadata saab Anatoli Makarevitši fotonäitust „Tähetunnid Jõgeval”. (Jõgeva gümnaasiumi kooliteater Liblikapüüdja, SA Betti Alveri Fond, Betti Alveri muuseum)

ÕNNITLEME

80

UNO MUISTE

Tallinna polütehnikumi
kauaaegne õpetaja

70

HEILI VASSER

Põlva ühisgümnaasiumi
endine õpetaja

60

GALINA NOORKÕIV

Tallinna Laagna gümnaasiumi õpetaja

TIIU SAVI

Halliste põhikooli õpetaja

55

JEVGENIA ŽALÕBINA

C. R. Jakobsoni nim gümnaasiumi
õpetaja

JAAN USIN

C. R. Jakobsoni nim gümnaasiumi
õpetaja

50

MARITA JERŠOVA

Halliste põhikooli õpetaja

AELIITA KASK

Tori põhikooli õpetaja

MONIKA LEEDO

Märjamaa gümnaasiumi õpetaja

TEADAANNE

■ Busside tellimine Algera OÜ,
508 3479, www.bussireis.com.

„Sees ja väljas“
Comeniuse kodumaal

Üheksale „Inside and Outside“ (sees ja väljas) projektis osalevale koolile algas teine tööaasta kohtumisega Tšehhis. Riia eesti põhikoolist sõitsime neljakesi Comeniuse kodumaale: kooli direktor Urve Aivare, algklassi- ja kunstõpetaja Helēna Rāzna ja mina. Eesmärk on koostada klassis ja väljaspool klassiruumi õppetundide (õppekäikude) läbiviimiseks töölehti. Õppekäik annab oodatud tulemuse siis, kui sellele eelneb või järgneb eesmärgistatud töö klassis.

Töölehti koostame küll oma kooli õpilastele, kuid peame silmas, et neid saaksid kasutada ka teiste maade õpetajad. Projektis osalevad ju Eesti, Leedu, Poola, Tšehhi, Sloveenia, Austria, Itaalia ja Soome koolid. Õppekäike tehakse kindlasti ka Comeniuse projektita, kuid rahvusvahelises meeskonnatöös osalemine annab õpetajatele hea võimaluse avardada silmaringi, arendada keeleoskust ja täiendada metoodikat.

Meie rahvusvahelist seltskonda võtsid Tšejjos vastu Novy Jičini gümnaasiumi õpetajad ja õpilased. Gümnaasiumis õpib 680 õpilast ja töötab üle 50 õpetaja. Kooli tullakse ka ümberkaudsetest väikelinnadest ja küladest. Õpilastel on võimalik valida nelja- ja kuueaastase gümnaasiumiõppe vahel. Tore oli koolis näha noori ja keskealisi meespedagooge. Gümnaasium asub Kirde-Tšehhis Moraavia-Sileesia piirkonna väikelinnas, mille keskväljakut ehivad ajaloolised hooned.

Tuleva aasta märtsis organiseerib kohtumise Sloveenia kool ning ees ootab Riia juugendstiiliga seotud töölehtede koostamine. Teeme seda nii, et ka näiteks Sloveenia või Itaalia kooli õpilased saaksid juugendstiili arvutiklassis uurida ja oma kodukohas õppekäigu korraldada. Või hoopis Riiga kohale tulla, kannab see linn ju õigusega juugendi pärl nime...

ANNE LAUR

Riia eesti põhikooli eesti keele õpetaja

Eesmärk oli plakat, mis kõnetaks kõiki mööda-käijaid ja paneks neid mõtlema, kui oluline on puhtus nii meie kodus kui ka kogu planeedil.

Maailmakoristuse
plakatitegu

Oktoobris alustati projekti „Maailmakoristus 2012“ reklaamkampaniat, milles kutsuti Eesti lasteaedu ja koole meediaplakateid kujundama ja neid Eesti üheksas linna bussiootepaviljonides ja välireklaampindadel eksponeerima. Kutse plakatite loomiseks saabus ka Keila Rukkilille lasteaeda, kus lapsed, lapsevanemad ja õpetajad selle rõõmuga vastu võtsid.

Lepatriinu rühmas osales töös õhinaga kogu rühm: toredaid mõtteid ja asjalikke ettepanekuid tuli kõigilt. Eesmärk oli plakat, mis kõnetaks kõiki mööda-käijaid ja paneks neid mõtlema, kui oluline on puhtus nii meie kodus kui kogu planeedil.

Lepatriinu rühma lastele on keskkonnakaitse teema tuttav, püüame käituda nii, et keegi ei peaks meie järelt prahti koristama. Samuti on meie lapsed teadlikud taaskasutusest ning enne millegi äraviskamist mõtlevad, kas asja ei saaks mõnel muul viisil kasutada või kellelegi edasi anda.

Kuna plakati formaat oli suur, said rühma kõik lapsed käed külge panna. Igaüks sai valida endale sobivad värvid

KEILA RUKKILILLE LASTEAD

ja koha plakatil. Otsustasime joonistada sädelevaid kompabereid, mida ei tasu hoida taskus ega jätta kuhugi vedelema. Plakat sai ilus, iga autor kirjutas sellele oma nime.

Plakati esmaesitlus toimus lapsevanematele, kes olid uhked, et nende tublid lapsed on andnud oma panuse suure projekti õnnestumisse. Plakateid näeb aadressidel <http://www.facebook.com/teemeara> ja <http://www.jcdecaux.ee/ee/tools/campaign/view/>

TIINA MÄNDMETS

Lepatriinu rühma plakatitöö juhendaja

Uuri ja avasta

Hea õpetaja kuul olin minagi õpetajatele abiks õppekasvatustegevustes. Septembris alustasime TEL-tegevustega, mille põhiteema oli aedviljad lasteaia läbi aasta. Iga rühm loosis endale ühe köögi- või puuvilja, mida tundma õppida. Koos lapsevanemaga teevad lapsed lasteaia galeriisse näituse köögiviljakujukestest. Rühmas otsivad lapsed mänge, salme, muinasjutte aedviljaga. Igaüks võib tuua oma lemmikretsepti.

Septembri köögivilja oli kurk. Lasteaia galeriis sai näha vahvaid ja loomin-

gulisi kurgikujukesi, mille olid valmistanud lapsed koos lapsevanemaga. Rühmas degusteeriti marineeritud kurki. Mapi vahel leidis oma koha muinasjutt „Kurgil oli kurk haige“.

Oktoobrikuu kapsanädal haakus hästi ülemaailmse nägemispäevaga samas kuus. Uurisime raamatust silma ehitust, mõtisklesime, milleks on inimesel silmalaud, kulmud, ripsmed, miks on kaks silma parem kui üks jne.

Oktoobrisse mahtus ka kuulmisnädal. Toimusid vestlusringid, tegevustest valmis mapp, mida saab kasutada ka edaspidi, suur pilt välis- ja sisekõrvast, materjalid selle kohta, miks müra on kõrvadele kahjulik ja miks läheb laevas vahel süda pahaks. Mängisime ka telefonimängu.

Novembris on meil kõrvitsanädal. Leidsin maitstva kõrvitsakaraski retsepti ja loodan, et see saab laste lemmikuks ja lasteaia menüüs sagedaseks külaliseks. Kuna oli saagirikas kõrvitsa-aasta, siis on andnud lahked ja hoolivad lapsevanemad oma panuse laste söögilaua mitmekesistamiseks ning keldris ootab küpsetamist mitu suurt kõrvitsat. Veel on plaanis uurida õuna, porgandit, kartulit, kaalikat ja sibulat. Kõik tervislikud ja vajalikud aedviljad.

IRENA VIITAMEES

Põlva Lepatriinu lasteaia tervishoiutöötaja

PÕLVA LEPATRIINU LASTEAD

Septembri köögivilja oli Lepatriinu lasteaia kurk – lapsed töid näitusele palju vahvaid kujukesi.

PROJEKTITÖÖ

Tervist edendamas

Laulasmaa kooli (tervist edendav kool aastast 2010) tervisenõukogu ettepanekul saavad kõik soovijad pärast esimest õppetundi süüa tervislikku putru, ja seda tasuta. Tuleme välja riigilt saadava toidurahaga. Meie koolipäev algab kell 9, õpilased jõuavad kooli eri ajal (koolibuss, vanemad toovad) ja paljudel jääb kodus hommikueine söömata, nii on esimeseks vahetunniks nälg näpistamas.

Õpilaste rahutuba. Alates sügisest kaasame rohkem ka kogukonda tervise arendusse. Õpilaste, lapsevanemate ja õpetajate hulgas korraldatud uuringu (teema: mis aitaks kaasa õppija arengu toetamisele ja mida kool selleks teha võiks) tulemustest lähtuvalt sai septembris alguse õpilaste „rahutoa“ sisustamise ja õpikeskkonna rikastamise projekt. Vanemad töid kooli lauamänge, kott-toole, kunstitarbeid, õppetegevust toetavat tehnikat. Ka vanemate töökohad, näiteks UNICEF Eesti, toetasid meid. Kitarriringi jaoks saime kitarr, peagi jõuab kooli koridoridesse sada pehmet tooli. Aktiivsed on ka noored ise. Sel sügisel koostasid 5. ja 6. klassi õpilased lausa kaks projektitaotlust tervise arengu instituudi väljakuulutatud konkursile TEIP ehk tervist edendava idee projekt. Üks siis taas õpilaste rahu- ja mängutoa, teine õuesõppeklassi sisustamiseks.

Harjumaa lemmikretsept. Oktoobri alguses kuulutas Harju maavalitsus välja kampaania „Harjumaalase tervislik lemmikretsept“ ja tegevus-

REELI SIMANSON

Laulasmaa kooli vanemate nõukoja liikmed tervislikku toitu valmistamas.

toetuse taotluse kokandusõhtute korraldamiseks. Mõtlesime, et kui juba, siis miks ei võiks ka koostöö käia vanemate ja õpetajate tehtud maitstva- te, tervislike toitude kaudu. Laulasmaa kooli vanemate nõukotta kuulub igast klassist ja lasteaiaühmest üks vanem ja kooli juhtkonna liikmed vabatahtlikkuse alusel, kokku 16–18 inimest. 13. oktoobri õhtul kogunes vanemate nõukoda oma esimesele kokkusaamisele kodundusklassi, kus õpetaja Maia Vaatmanni juhendamisel jaguneti kolmeks rühmaks ja valmistati poole tunni jooksul suvikõrvitsa-sibula lah- tine pirukas, lõhe-porrusibula lah- tine pirukas ja tagurpidi õunakook Kreeka pähklitega. Palju osiseid sai ju kodu- aiast kaasa võtta (suvikõrvits, sibul, porrusibul, õunad) ja nüüd võis need omal käel kokku sobitada.

Retseptiraamat ja heategevuslik perepäev. Kui ahjust võetud piru- kad mekitud, hakkas ka mõttelõng paremini jooksmas. Põnevaid ideid

edaspidiseks, korraldamaks vanemaid kaasates ühisüritusi, parandamaks õpitulemusi ja arendamaks õpilaste nii tervislikku mõtteviisi kui ka ettevõtlikkust, tuli lausa kamaluga. Kokandusõhtul läbiproovitud retseptidest ja kooli tervisenädalal esitatud (ja degusteeritud) hoidiste retseptidest koostame maavalitsuse toel retsepti- raamatu kõigile 244 Laulasmaa koolis ja lasteaia käiva lapse perele.

Kooli isade klubi eestvõttel toimub talgupäev kooli liuvälja pinnase ettevalmistamiseks, vanemate nõukoja abiga toimub 26. novembril kadri- päeva heategevuslik perepäev, kus on kavas ka talispordivahendite laat kas siis annetuse, vahetuse või müügi vor- mis. Kui keegi soovib Laulasmaa kooli suusavarustusega toetada, oleksime väga tänulikud (laulasmaakool@laula.smaakool.ee).

REELI SIMANSON

Laulasmaa kooli direktor

	Tihe (riie)	Rein Oja	Ullo Toomi	Kirre	R.Tiituse	Kuulus kol-	Laulja	Spoor	Paljundatud
	Rootsi suusataja	Inglise maalikunstnik Hapnik	Koorijuht in.+nimi	Esiema Hobusenimi	Vene k. eessõna	hoosiesimees	EW poliitik	Naiselik imestushüüe	3 – rootsi k. La
Sulgur	◯								
Näitleja	◯								
Lauamäng		◯							
Näitleja									
Mi									
Hispaania laulja			◯						
Fosfor									
Loodimisriist				◯					
Veeelanik					◯				
Kagu									
Eesti rahva- valgustaja						◯			
Peeter Saul Tonn									
Märguanne							◯		
Vigurivänt									
Muusik								◯	
Avarii									
Kaksiktäht									◯
Kiilakas									

Palamuse O. Lutsu
Kihelkonnakoolimuuseum

Jõulud Paunveres
8., 9., 12. - 16.,
19., 20. ja 21. detsembril
algusega 10.30, 12.00 ja 13.30

www.palmuseum.ee
Avatud E - R kl 10 - 17
e-post: info@palmuseum.ee; tel: 7760 514
Palamuse on mu mälest, "Kevade" minu südames

KutiMuti jõuluseiklus
Laulasmaal

Paketid
1.–5. klassi õpilasgruppidele
19., 20. ja 21. detsembril

Programm toitlustusega
alates 17 eurost
www.kutimuti.ee

Tallinna Haridusamet

kuulutab välja avaliku konkursi järgmisele ametikohale:

Õismäe Kooli (Järveotsa tee 33) DIREKTOR.

Kandidaatidele esitatavad nõuded:

- vastavus haridusministri 26. augusti 2002 määruses nr 65 „Pedagoogide kvalifikatsiooninõuded” sätestatud nõuetele
- vastutustunne, korrektsus ja täpsus
- koostöövõime ja väga hea suhtlemisoskus
- arvuti kasutamise oskus
- õpi- ja otsustusvõimelisus, analüüsi- ja planeerimisoskus.

Konkursil osalemiseks esitada järgmised dokumendid:

- kirjalik avaldus
- elulookirjeldus, sh töö- või teenistuskäik
- ametikohale esitatud nõuetele vastavust tõendavate dokumentide koopiad
- kandidaadi tegevuskava haridusasutuse juhina
- muud dokumendid, mida kandidaat peab oluliseks.

Dokumendid palume esitada **9. detsembriks 2011** Tallinna Haridusametile aadressil Estonia pst 5a, 10143 Tallinn või digiallkirjastatult e-aadressil reili.silm@tallinnlv.ee, märgusõna „Konkurss”.

Lisainformatsioon telefonil 640 4975.

CIRQUE DU SOLEIL

Rõõmus ja värviküllane tippasemel akrobaatiline vaatemäng kogu perele

SALTIMBANCO
DIRECTED BY FRANCO DRAGONE

Saku Suurhallis
28. DETSEMBER - 1. JAANUAR
LISAETENDUSED NÜÜD MÜÜGIL

Osta pilet juba täna Ticketprost
www.fbi.ee / www.cirquedusoleil.com

KORRALDAB: AMETLIKUD SPONSORID: MEEDIAPARTNERID:

SOS LASTEKÜLA EESTI ÜHING

SOS Lasteküla Eesti Ühing on mittetulunduslik heategevusorganisatsioon, mis edendab laste õigusi ja kaitset ning tegeleb pere kaotanud ja pere kaotamise ohus olevate laste tervikliku arengu tagamisega Eestis. SOS Lasteküla Eesti Ühing kuulub rahvusvahelisse katusorganisatsiooni SOS Kinderdorf International, mis koondab enda alla SOS lastekülasid üle maailma.

Lisainfo internetis: www.sos-lastekyla.ee, www.sos-childrensvillages.org.

SOS Lasteküla Eesti Ühing on Sinu jaoks õige töökoht, kui oled jõudnud endas äratundmiseni, et soovid oma tööga panustada Eesti laste heaks.

MEIE MEESKONDA ON OODATUD

SOS EMAD JA SOS PEREVANEMAD

- Nii SOS ema kui SOS perevanemate ülesanne on kasvatada, juhendada ja hoida **kuni kuut last**, kes vajavad (asendus)kodu, ning hoolitseda laste eest, kuni nad lahkuvad perest.
- SOS ema / SOS perevanemad elavad **koos lastega peremajas** ja korraldavad pere igapäevaelu, sh teevad süüa, hoiavad riideid ja kodu korras.
- SOS ema / SOS perevanema töö eeldab **pühendumist, küpsust, pindlikkust**, väga head **suhtlemisoskust** ning **iseseisvust**.

Ootame Sind kandideerima, kui Sul on **soov pühenduda lastele, vähemalt keskeriharidus** ja oled **valmis pikaajaliseks töösuhteks**. Kasuks tuleb varasem töökogemus laste ja/või noortega.

SOS perevanemateks ootame kandideerima (**vaba**)**abielupaare**, kelle partnerlussuhe on pikaajaline ja stabiilne ning kellel on soov jagada kiindumust ja kodutunnet lastega.

LASTEKÜLA JUHATAJA

- Sinu ülesandeks on ellu viia SOS lastekülade perepõhise hoolduse põhimõtteid **ca 40 töötajaga** Keila SOS Lastekülas.
- Sa vastutad **Keila SOS Lasteküla** tegevuse eest, sh eelarve planeerimise ja täitmise ning töötajate arendamise eest.
- Sa annad oma tööst aru SOS Lasteküla Eesti Ühingu tegevdirektorile.

Ootame Sind kandideerima, kui Sul on **soov teostada end sotsiaalvaldkonnas**, Sul on **magistrikraad või sellega võrdsustatud kõrgharidus sotsiaalteenistuses** ning sinu tulevast ametit toetav **töökogemus**. Külajuhatajal on vajalik vähemalt **3-aastane juhtimiskogemus**. Sinu töö eeldab **inglise keele oskust, auto kasutamise võimalust ja valmisolekut töölähetusteks**.

SOS LASTEKÜLA EESTI ÜHING PAKUB OMALT POOLT SULLE eneseteostusvõimalust sotsiaalvaldkonnas. Sind ootab töö, millel on tähendus kogu ühiskonna jaoks, tugi ja koolitus rahvusvahelise organisatsiooni poolt ning motiveeriv kompensatsioonipakett, sh elukoht mugavas peremajas.

Kandideerimiseks palume saata CV ja motivatsioonikiri meiliaadressil office@sos-lastekyla.ee hiljemalt **5. detsembriks 2011. a.**

Armastav kodu igale lapsele.

10 aastat loodus-ajakirju

Tänavu täitub kümme aastat päevast, mil neli Eesti loodusa-jakirja ühinesid ühtseks organisatsiooniks MTÜ Loodusajakiri, mille väljaandeid on jagatud süstemaatiliselt ka Eesti koolidele. Eesti Loodus, Horisont, Loodusesõber ja Eesti Mets pakuvad originaalseid loodust ja teadust käsitlevaid lugusid eesti autoritelt.

Seoses sellega tähistatakse Eesti rahvusraamatukogu suures saa-

lis 28. novembril kl 18 sünnipäeva. Näidatakse pildilugusid maailma loodusest, kuulatakse muusikat, räägitakse loodusajakirjanikega. Oodatud on kõik huvilised.

HENDRIK RELVE ajakirja Eesti Mets peatoimetaja

Kilingi-Nõmme lasteaed Kröll

kuulutab välja konkursi

LASTEIAÕPETAJA

ametikohale.

Avaldus koos CV, kvalifikatsiooni vastavust tõendavate dokumentide koopiatega ja motivatsioonikirjaga palume tuua või saata **12. detsembriks 2011** aadressil Aia t 1, Kilingi-Nõmme, Saarde vald, 86304 Pärnumaa või e-postiga evi.lapp86@gmail.com.

Lisainfo telefonil 449 2212.

Maardu lasteaed Sipsik

otsib oma meeskonda alates jaanuarist 2012

LOGOPEEDI (1,0 ametikohaga).

Avaldus ja CV palun saata e-postiga lasteaed@maardusipsik.ee või Haigla 6, 74116 Maardu.

Täiendav info 606 0838.

Tallinna Nõmme Põhikool

võtab alates 3. veerandist, s.o jaanuarist 2012 tööle

põhikooli LOODUSAINETE (füüsika, geograafia, loodusõpetus) ASENDUSÕPETAJA.

Pakkuda **täiskoormus**.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiad saata **16. detsembriks** aadressil direktor@nommekp.tln.edu.ee.

Info samal meiliaadressil, tel 513 6969 või 672 3930.

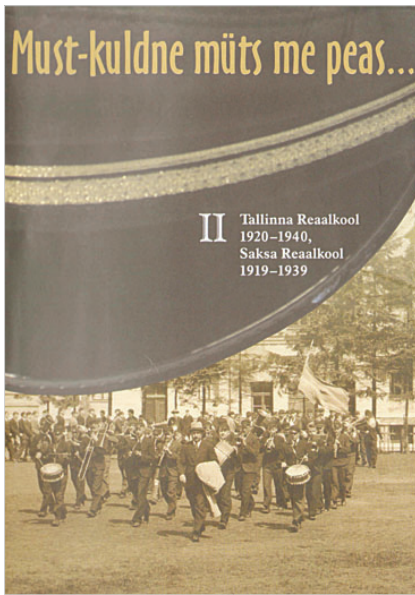
Kostivere Kool

võtab alates 1. jaanuarist 2012 konkursi korras tööle

ERIPEDAGOOGI.

Avaldus, CV ja haridust tõendavate dokumentide koopiad palun saata **2. detsembriks 2011** märgusõnaga „konkurss” aadressil Aruküla tee 3, Kostivere alevik, Jõelähtme vald, 74204 Harjumaa või digitaalselt allkirjastatult e-aadressil kool@kostivere.edu.ee.

Lisateave telefonil 608 1580 või e-aadressil kool@kostivere.edu.ee.

Hiljuti nägi trükivalgust Tallinna reaalkooli ajalugu aastatel 1917–1940 käsitlev kaheköiteline „Must-kuldne müts me peas...“.

Raamatu autoriks on 77. lennu vilistlane realist Märt Karmo, kes kaks viimast aastakümnet töötanud Eesti Pangas. Tegeldes mõistagi väga vahelduva intensiivsusega, on tal kulunud oma kooli ajaloo uurimiseks ja kokukirjutamiseks ligi 30 aastat! Ning nagu Karmo eessõnas kinnitab, on nüüd tasutud tänuvõlg koolile ja õpetajatele.

Tegu on vaieldamatult mahukaima käsitlusega, mis senise kooliajaloo uurimisel ühe kooli teatud ajalooepohhi kohta kirjutatud. Kus peetakse plaani süveneda oma kooli ajaloosse, tuleks selle koguteosega lähemat tutvust teha.

Illumiseks kulus 80 aastat

Reaalkooliraamatu kaugeim eellugu algab koguni 1930. aastal, mil pedagoogikanõukogu otsustas anda kooli 50. aastapäevaks (1931) raamatu välja. Märt Karmo „armus“ teemasse 1981. aastal. Ta koostas tollase Tallinna 2. keskkooli 100. aastapäevaks ilmuta pidanud väljaandesse seitsmeleheküljelise teksti, käsitledes aastaid 1918–1944. Raamat ei ilmunud. Uus katse tehti 1990. aastate algul. Siis võeti sihiks kooli 110. aastapäev ning esimesteks ülemaailmseteks Reaali päevadeks septembris 1991 kavandati välja anda kooli ajalugu käsitlev ülevaateos. Ent seegi üritus läks, küll mitte Karmo süül, vett vedama.

Järgmiseks sihiks sai kooli 125. aastapäev ning Karmo lubas kokku võtta sõjaeelse kooli ajaloo. Töö edenes, 2006. aastal korraldati ettetelliminegi. Põhjalik uurimistöö nõudis planeeritud rohkem aega ning nii jõudis sügisel 2011 kolmas katse sihile.

Mahud aga kõnelevad iseenda eest. 1980. aastate algul kavandati 1918–1944 kokku võtta õige lühidalt. Nüüd keskendus Karmo pea samale perioodile, aastatele 1917–1940, ning kaheköitelises raamatus on kokku ligikaudu 1250 (!) lehekülge.

Tuntud realistid

„Must-kuldne müts me peas...“ I osa (317 lehekülge) käsitleb Tallinna reaalkooli aastatel 1917–1920. Siin on põhirõhk realistidest pedagoogide ja

Reaalkooli kuldne ajajärk on kaante vahel

õppurite panusel Eesti omariikluse väljakuulutamisel ja Vabadussõjas, käsitletud seitset realistist Vabaduse Risti kavaleri jms. See on seni kõige ammendavam ning rohkema memuaarse materjaliga vääristatud käsitus ühe kooli õppursõdurite võitlustest oma riigi eest neil aastail. Autor on välja selgitanud 84 realisti sõjameest, kellest osa küll rindele ei jõudnud. Sõjas hukkus teenekas võimlemisõpetaja Anton Õunapuu ning langes neli õpilast, neist kaks juba sõja algusperioodil 1918. aasta talvel.

Kõite teises osas on läbi kirjutatud emakeelse reaalkooli väljakuju-nemine Tallinnas 1917–1920. aastal. Käsitletud on õppeplaan ning õpetöö korraldust, õpetajaskonda ning kooli teenistujaid, õpilasi, õppeedukust, koolikorda, õpilasringe, õpilaste vaba aja harrastusi jpm. Kuidas sündis skautlus ja kuidas tuli korvpall reaalkooli, kuhu tehti väljasõit või korraldati ekskursioon.

Ülevaade on äärmiselt põhjalik

Kooli ajalooga seotud detailide väljaselgitamine on nõudnud kolossaalset arhiivitööd. Enamik arhivaale on saksa või vene keeles, isikunimed väga erinevates vormides. Ent lõputuid väljakirjutusi tuleb süstematiseerida, eri allikatest pärit materjale võrrelda, kontrollida ning üldistada.

„Must-kuldne müts me peas...“ II osa (932 lehekülge) hõlmab Tallinna reaalkooli 1920–1940, aga ka saksa reaalkooli 1919–1939. Siingi selgitab reaalkooli õppeplaanide, kooli struktuuri muudatusi jms üldajalooline ja kultuurilooline taust.

Kuidas korraldati võõrkeelte õpetamist, hääletati usuõpetuse poolt või vastu, miks lisandus õppekavasse riigikaitseõpetus ning millal vähendati laulutunde, soovitatud ning lubatud õpikud, kuidas algas õpikute standardiseerimine jpm. Taustaks on antud põhjalik kokkuvõte reaalkooli direktori ja haridusministri Nikolai Kannu 1934. aasta koolireformi edenemisest.

Antakse ülevaade õpetajatest, nende elulood, õpetajate palgatingimused, meenutusi värvikatest seikadest. Lisandub õpilaskonna ülevaade: vanuseline koosseis ning sotsiaalne päritolu, õppemaks, abi- ja toetusraha, õpilasmavalitsuse tegevus, õpilasfolkloor, lõpusõrmused, lõpumärgid jms.

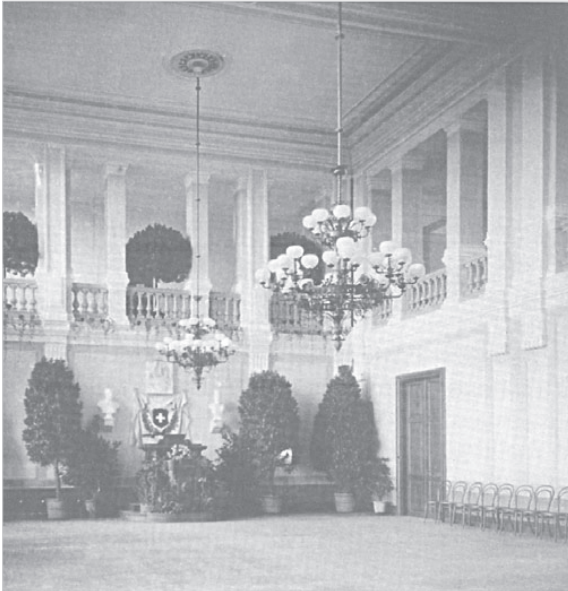
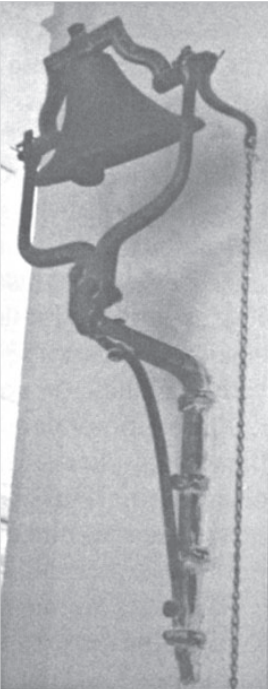
Sama mahukas on harrastuste peatükk koos taustaselgitustega: koolinoorsoo liikumine, sporditegevus spordialade kaupa (eraldi osa näiteks reaalkooli liuväljast!), kirjandusring koos õpilasajakirjaga Realist ning muude õpilasväljaannetega, näiteringi tegevus.

Meenutatud on edukaid esinemisi ülelinnalistel kõnevõistlustel, kooli puhkpilliorkestri, meeskoori, keelpilli- ja sümfoniiorkestri etteasteid, tantsuorkestrite tegevust. Eraldi peatükk annab ettekujutuse kooli ruumidest, õppevahenditest, raamatukogust, koolivormi kasutuselevõtust, tähtpäevade tähistamisest jms. Lühidalt öeldes: esimese hooga ei oska välja

FOTOD RAAMATUST „MUST-KULDNE MÜTS ME PEAS...“

Reaalkooliraamatu väljaandmise ajalugu ulatub 1930. aastasse, mil pedagoogikanõukogu otsustas sellega tähistada kooli 50. aastapäeva. Teadmata põhjustel jäi plaan täitmata. Pildil õpetajate tuba umbes 1928.

Tallinna Peetri reaalkooli aula. Nüüdse kooli aula näeb välja täpselt samasugune ning endine on ka legendaarne koolikell.

tuua ühtegi reaalkooliga seotud valdkonda ega teemat, mis oleks jäänud autori vaateväljast eemale.

II kõite lõpuosast hõlmab paarsada lehekülge nimekas baltisaksa keskkool Eestis – samuti Tallinna Peetri reaalkoolist välja kasvanud Tallinna saksa reaalkool (1919–39). 1939. aastal tegevuse lõpetanud õppeasutuse arhiiv hävis 9. märtsil 1944, selle kooli kohta pole eesti keeles seni ilmunud ühtegi käsitlust.

Elkõige pedagoogidest ja õppuritest

Autor on koostanud õpetajate elulood ning otsinud fotod. Unustatud pole kooli ametnikke, teenijaid, majahoidjaid ega katlakütjaid, kelle kohta on üldjuhul vaid suulisi mälestusi.

Väga palju on juttu õppuritest. Nimeliselt on ritta pandud korv- ja võrkpallurid, maletajad ning vehklejad, kõnevõistluste võitjad, meeskooride lauljad, näitemänguhuvilised jt. Reaalkoolist võrsunute plejaadi ei jõua ette lugeda. Lisagem, et II kõite nimeregistris on üle 3000 inimese ja nii mõnigi tänapäeva noor võib avastada just oma vaarisa tublide realistide nimekirjast.

Mööda ei ole mindud traagilistest juhtumitest, näiteks tegi sügisel 1920 üks suvetööle jäetud noormees enesetapu. Nõudmised õppetööle olid karmid. Rekordilise 1923. aasta kevadel jäeti suvetööle koguni 32% õpilasi, kellest enam kui pooled maadlesid veel järel-eksamitega.

Nagu igas koolis, tehti ka Reaalis koerust ja ulakust, vahel õige tõsiseidki tükk. Kas püüti salaja asetatud mikrofonu kaudu pealt kuulata õppenõukogu koosolekut (1928. aasta abiturientid), pandi õpetajate kohta ajalehte libakuulutusi, võngutati kambaga kahe klassi vahelist seina, käidi salaja tantsukursustel jne.

Oli pedagooge, kes poiste koerust ja üleannetuste ning tunnis korra hoidmisega hakkama ei saanud. Kasvandikud meenutavad mõningaid üsna tabavalt. Tunduvalt rohkem jagus aga õpetajaid, kes andsid reaalkoolile hinge, sisu ja näo. Need olid elkõige direktor Nikolai Kann, kuulus Habe – inspektor (õppealajuhataja) Ernst Särkava-Peterson, Paul Ederberg, Peter Martinson ja paljud teised, kes jäid oma poiste mällu eredate isiksuste ja koloriitsete pedagoogidena.

Küllo Arjakas

Uurides koolide ajalugu

Eesti koolide ajalooga on tegeldud juba 180 aastat. Vististi ilmus esimene kooliajaloo raamat 1830 Tartus. „Einlandungs-Schriften zur Feier des...“ tutvustas just 25-aastaseks saanud Tartu kubermangugümnaasiumi. Trükisega saab tutvuda rahvusraamatukogu harulduste kogus.

Toomkool kui Eesti üks vanemaid koole sai esimese raamatu valmis 1859. Vanim (1631) järjepidevalt tegutsenud Tallinna kubermangugümnaasium avaldas 1859–1889 mitmeid jooksva koolielu materjale, sh pedagoogide nimekirja aastatest 1631–1662.

Kooli ajalugudest oli mõni lühem, teine põhjalikum, enamasti seotud kooli tähtpäevaga. 1916 ilmus esimene eestikeelne kooliajalugu „Eesti Nooresoo Kasvatuse Seltsi Tütarlaste Keskkool 1906–1916“.

Omariikluse algusajal ilmus esimene kooli ajalugu 1923. a. See käsitles toomkooli taasavamisjärgset tegevust. Märksa põhjalikumad käsitlused tulid 1930. aastatel. Eraldi maksab välja tuua esimese ainult õpilaste harrastusringe käsitletud raamatu, „Gustav-Adolfi Gümnaasiumi Spordiring 1913–1938“.

Tallinna humanitaargümnaasium (endine kubermangugümnaasium), Tartu reaalkool ja Gustav Adolfi gümnaasium jõudsid vilistlaste nimekirjade avaldamiseni, Hugo Treffneri kool andis aastail 1933–1938 välja aastaaruandeid. Ainulaadseks ülevaatealbumiks koos õpilaste fotodega jäi „Eesti abiturientid 1937“ – sellist väljaannet pole suudetud korrata.

Sõja ajal, ilmselt veel isegi 1944. aastal, mil sõjakõma oli Eesti piiridel, ilmus „Tallinna linna tütarlaste Kommertsgümnaasium. Lõpetajad 1937–1944“. Rariteeti pole isegi rahvusraamatukogu harulduste kogus.

Sõjajärgsest ajast saab eristada kahte liini. Paguluses langes põhirõhk mitmesugustele mälestustele. Eesti NSV-s läks õige pikk aeg, kui oma kooli ajaloo uurimine muutus lubatavaks ja aktuaalseks. Alles 1950. aastate lõpul ilmusid esimeste pääsukestena raamatud Otepää ja Tapa keskkoolidest. Akadeemiline ühe kooli ajaloo käsitus ilmus 1980. aastate algul. Teetähiseks saigi „Tallinna 1. Keskkool 1631–1981“ (koostaja Endel Laul). Ent samal tasemel järke andis oodata.

1990. aastatel, viljakal ajajärgul, ilmus koguni veerandsada raamatut. Üht-teist pingutasid vananevad pagulasringkonnad, mõne raamatu panid üheskoos kokku kodu- ja välisvilistlased. Omaette sisukateks teetähiseks jäävad „Saaremaa Ühisgümnaasium 1865–1995“ (koostaja Endel Püüa, 1996) ning „Rakvere Gümnaasium 1912–1997“ (kolleegium, 1997). 1998 ilmus pedagoogide leksikon. 2000. aastad on jätkuvalt toonud lisa: teatmeteoseid, väikekoolide ajalooraamatuid, mälestusi, fotoalbumeid jm. 2006 ilmus Pärnu ühisgümnaasiumist üks mahukamaid ülevaateid, 753-leheküljeline raamat, koostajaks Elmar Joosep.

Küllo Arjakas

Õpetajate Lehes avaldatud artiklid on autori õigusega kaitstud teosed.

Toimetuse jätab endale õiguse vajadusel kaastöid lühendada. Toimetuse ei tagasta kaastöid.

Lehes ilmunud fotode ja kirjutiste reprodutseerimine, tõlkimine, edastamine ja teistes väljaannetes avaldamine ilma SA Kultuurileht loata on keelatud.

Peatoimetaja: TIIA PENJAM.

Üldinformatsioon, reklaam: MARJU VEIKAT 683 3110. Faks: 683 3111. Levi: Expresspost 617 7717.

Aadress: Voorimehe 9, 10146 Tallinn. E-post: artikkel@opleht.ee. Internetiaadress: http://www.opleht.ee/.

Toimetajad: KRISTI HELME 683 3112, RAIVO JUURAK 683 3117, KARL KELLO 683 3118, ARGO KERB 683 3116, MEELI PARIJÕGI 683 3114, TIINA VAPPER 683 3120.

Keeletoimetaja: PIRET KLAUS 683 3121. Arvutitööd, korrektuur: ANNE RUMMO 683 3122.

Väljaandja: SA Kultuurileht, Voorimehe 9, Tallinn.

Trükk: Printall AS, Peterburi tee 64a, 11415 Tallinn. Tellimise indeks 69783.

Toimetuse kolleegium: Kaidor Damberg, Mati Heidmets, Janar Holm, Lehte Jõemaa, Martin Kaasik, Birute Klaas, Edgar Krull, Agu Laius, Rain Mikser, Krista Mägi, Agu Ojasoo, Sven Rondik, Marika Veisson.

Lp autorid! Palun teatage meile e-posti teel oma aadress, arveldusarve number pangas ja isikukood. Väljaanne kohustub honoreerima üksnes tellitud kaastöid. Sõnumeid toimetuse ei honoreeri.

ISSN 1406-6319

9 771406 631006